

University of Groningen

Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal

Laan, Marijke; Baumans, Stephane ; Bouwman, Janke ; Doornbos, Jennie ; Drijfhout, Jeanine ; Hooijschuur, Lisa; Lindenbergh, Charlotte; Osmalskij, Maroussia ; Schnelten, Eva-Maria ; Westenbroek, Carien

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2013

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Laan, M., Baumans, S., Bouwman, J., Doornbos, J., Drijfhout, J., Hooijschuur, L., Lindenbergh, C., Osmalskij, M., Schnelten, E-M., & Westenbroek, C. (2013). *Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

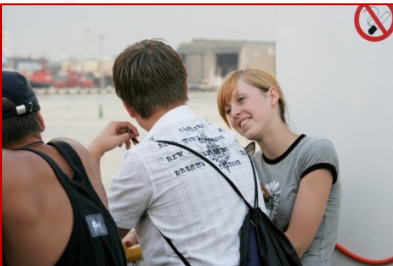
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

rijksuniversiteit
groningen

Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal

Taalcursisten en -docenten aan het woord
Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie

Inhoudsopgave

1. Een Duitser, een Rus en een Chinees kwamen bij een talencursus.....	4
Door Charlotte Lindenbergh	4
2. Docenten over... <i>de invloed van eerder geleerde talen</i>	10
3. Waar het hart vol van is, daar stroomt de mond van over	12
Door Jeanine Drijfhout.....	12
4. Op zoek naar motivatie.....	18
Door Stéphane Baumans	18
5. Docenten over... <i>motivatie, nut en hun eigen rol hierin</i>	24
6. Het Nederlands: een moeilijke taal?!	26
Door Janke Bouwman	26
7. Docenten over... <i>moeilijkheden in de taal</i>	32
8. Een vreemde taal leren doe je zo!.....	36
Door Marijke Laan	36
9. Schwierige Wörter	42
Door Carien Westenbroek.....	42
10. Docenten over... <i>feedback en zelfvertrouwen</i>	46
11. Multilingualism: Obligatory at first, fun at last	50
By Eva-Maria Schnelten	50
12. Docenten over... <i>het omgaan met verschillen in een groep</i>	56
13. Hoe zeg je dat nou: moeilijk of makkelijk?	58
Door Jennie Doornbos	58
14. Engels leren in verschillende culturen	66
Door Lisa Hooijschuur	66
15. Docenten over... <i>het leren van de taal binnen en buiten de cursus</i>	72
16. Übung macht den Meister	74
Door Marijke Laan	74
17. Verliefd op een taal: het Portugees.....	78
Door Maroussia Osmalskij.....	78
18. Docenten over... <i>taalcultuur en taalcontact</i>	84

Voorwoord

“Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal”, schreef de grote Duitse schrijver Johann Wolfgang von Goethe aan het einde van zijn leven. Of eigenlijk schreef hij: *“Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiß nichts von seiner eigenen.”* Hij had het echter ook in het Engels, Latijn, Frans, Italiaans of Hebreeuws kunnen schrijven, want ook die talen beheerste Goethe. Niet zo gek dus dat de Duitse Bondsrepubliek hun wereldwijd opererende taalinstituut het Goethe Instituut heeft genoemd.

Goethe bedoelde met zijn uitspraak dat je je eigen taal pas echt leert kennen, als je merkt dat het in een andere taal anders gaat. Dat is een belangrijke ontdekking in een mensenleven. Maar door een andere taal te leren, leer je ook jezelf beter kennen en de wereld om je heen. Een andere taal is de sleutel tot andere landen en mensen, en soms zelfs tot andere gedachten en een andere toekomst.

Van een taal kun je genieten, maar het is ook hard werken om hem onder de knie te krijgen. Een proces dat voor iedereen anders kan verlopen. Daarom is het van belang dat je je bewust wordt van je eigen leerproces en inzicht krijgt in wat het beste bij jou past. Dat kan door je eigen Language Learning History (LLH) te maken of die van anderen te lezen. Een Language Learning History is een persoonlijk verhaal over hoe je een vreemde taal (of meer dan één) hebt geleerd en hoe dat proces verder verloopt. Hoe komt het dat ik geen Duits durf te spreken en wat vind ik dan vooral lastig? Aan welke realistische eisen zou ik wel kunnen voldoen? Door een compleet verhaal krijg je meer grip op wat voor jezelf werkt en wat je doel precies is. Daardoor raak je bovendien gemotiveerder om je taalvaardigheid te verbeteren.

Studenten in de minor Toegepaste Taalwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen interviewden zo’n 120 taalcursisten van het Talencentrum. Deze interviews werkten ze uit tot taalportretten, waarin ze taalwetenschappelijke kennis verwerkten. Het Talencentrum en de Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie selecteerden elf gevarieerde taalportretten die u in dit boekje kunt terugvinden. Marijke Laan, studente Taalwetenschap, vulde deze portretten aan met interviews met Talencentrumdocenten. Daarmee wordt het boekje voor taaldocenten extra interessant. “Wat kun je nu praktisch doen met de persoonlijke verhalen over zelfvertrouwen en motivatie, of met de verschillen die je in een groep aantreft?” Ook geven deze docenten tal van inspirerende tips.

De samenwerking tussen vele mensen met verschillende achtergronden hebben geleid tot dit boekje. Hopelijk zult u het met veel plezier lezen!

Saskia Visser en Karen de Bot, Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie

1. Een Duitser, een Rus en een Chinees kwamen bij een talencursus...

Een portret van 3 vrouwen met verschillende achtergronden, die dezelfde taal leren

Door Charlotte Lindenbergh

Je kunt aan de Rijksuniversiteit Groningen natuurlijk een bachelor- of masteropleiding volgen. Maar wat misschien minder mensen weten, je kunt er ook heel veel talen leren: bij het Talencentrum. Het Talencentrum is toegankelijk voor iedereen, niet alleen voor studenten, waardoor de groepen erg gemengd zijn. Bij de cursus Nederlands niveau 3 die ik bezocht waren bijvoorbeeld 7 nationaliteiten vertegenwoordigd. Mensen met totaal verschillende achtergronden, maar allemaal met hetzelfde doel: Nederlands leren. Is het als je Duits spreekt, nou eigenlijk veel makkelijker om Nederlands te leren, dan als je moedertaal Russisch of Chinees is? Of maakt dat niet uit en zijn er andere dingen die bepalen hoe goed iemand het Nederlands leert te beheersen? In dit artikel wordt geprobeerd antwoord op die vragen te geven aan de hand van het verhaal van drie vrouwen, die een cursus Nederlands niveau 3 hebben gedaan bij het Talencentrum van de RUG.

Verschillende mensen, verschillende resultaten

Liubov, Sandy en Lina vertelden mij hun persoonlijke verhaal over hoe en waarom ze Nederlands leren. Liubov is een 55-jarige lerares geschiedenis, die 8 jaar geleden vanuit Rusland naar Nederland is gekomen.

De Taiwanese Sandy van 32 jaar woont pas 1,5 jaar in Nederland. Liubov en Sandy zijn allebei naar Nederland gekomen omdat hun man/vriend hier woont. “Ik ben naar Nederland gekomen ‘voor de liefde’, zoals ze dat hier zeggen”, aldus Liubov. De derde cursiste die ik interviewde is Lina, een 21-jarige studente uit Duitsland. Zij woont nu bijna 2 jaar in Nederland en is hier gekomen om psychologie te studeren. Drie verschillende vrouwen die van september tot december 2011 de cursus Nederlands niveau 3 bij het Talencentrum volgden.

Wat naar voren komt uit veel onderzoeken naar vreemde taalverwerving is dat er altijd meerdere factoren meespelen bij het leren van een taal. Er zijn veel individuele verschillen die bepalen hoe goed iemand een taal leert op latere leeftijd. Dan kunt u denken aan algemene cognitieve vaardigheden, maar ook aan iemands motivatie en de gevoelens die deze persoon heeft over de te leren taal. Verder kan de leeftijd waarop met de taal begonnen wordt veel invloed hebben (Ellis, 1994). Ook de taal waar je mee opgegroeid bent, is een belangrijke factor, die invloed heeft op hoe gemakkelijk je een bepaalde tweede taal kan leren. Omdat er zo veel verschillende factoren van invloed zijn, is het eigenlijk niet mogelijk om vast te stellen wat de belangrijkste is.

De drie cursisten die ik heb geïnterviewd konden zich allemaal goed verstaanbaar maken in het Nederlands en begrepen de vragen die ik stelde goed. Toch zat er zeker verschil in de mate van beheersing van het Nederlands, ook al hebben ze precies dezelfde cursus met goed gevolg afgerond. In dit artikel kijk ik welke factoren voor Sandy, Liubov en Lina van invloed

zijn op het leren van het Nederlands. Zo wordt duidelijk waarom er verschillen zijn in de mate van beheersing van de taal.

Nederlandse mensen denken een beetje anders

Laten we eerst eens kijken naar het effect van de moedertaal op het leren van het Nederlands. Het lijkt logisch dat het meer moeite kost om een taal te leren die heel anders is dan je moedertaal, dan een taal die veel op je moedertaal lijkt. Veel Nederlanders zullen bijvoorbeeld de ervaring hebben dat Duits makkelijker te verstaan is dan bijvoorbeeld Spaans en zeker dan Chinees of Russisch.

Sandy en Liubov hadden ook duidelijk het gevoel dat ze bij het leren van het Nederlands eigenlijk niks aan hun moedertaal hadden, maar Sandy gaf aan wel profijt gehad te hebben van het Engels, dat zij al eerder geleerd had. Wat vindt Sandy het grootste verschil tussen het Chinees en het Nederlands? “De uitspraak is anders en het schrift ook, maar de grammatica is het meest verschillend. Dat is echt moeilijk, want je moet de woorden op een andere plaats zetten.”

***Liubov:** “In het begin was het allemaal onbegrijpelijk en dacht ik ‘Waarom? Waarom zeggen zij dat zo?’”*

Ook Liubov vindt de structuur van Nederlandse zinnen erg moeilijk en heel verschillend van de Russische structuur: “Wat erg moeilijk is aan de Nederlandse taal, is dat Nederlandse mensen een beetje anders denken, dus de structuur van de zinnen is ook heel anders. Ik kan het natuurlijk vertalen en ik begrijp ook meestal wel waarom iets in een bepaalde volgorde staat, zeker nu ik deze cursus heb gevolgd, maar ik merk dat ik zelf nooit dezelfde zinnen ga maken.” Wel geeft Liubov aan dat het steeds beter gaat in vergelijking met toen ze net begon met Nederlands leren: “In het begin was het allemaal onbegrijpelijk, ik dacht: Waarom? Waarom zeggen zij dat zo?” Nu denkt ze dat ze het misschien ooit nog wel onder de knie krijgt, maar dat het altijd moeilijk voor haar zal zijn om een echte Nederlandse structuur te maken.

Lina, daarentegen, vindt de Nederlandse grammatica erg makkelijk, omdat het zoveel lijkt op de grammatica van haar moedertaal. Ook geeft ze aan dat veel woorden hetzelfde zijn. Lina vindt de uitspraak van het Nederlands heel erg verschillen van het Duits en het spreken van de taal vindt ze dan ook het lastigste onderdeel.

Taalkundige afstand en valse vrienden

Uit de interviews komt dus naar voren dat het helpt om een taal te kennen die lijkt op de taal die je probeert te leren. Wij hebben misschien wel het idee dat het Nederlands veel meer lijkt op het Duits dan op het Spaans, maar hoe groot zijn die overeenkomsten en verschillen eigenlijk? Dat is nog niet zo gemakkelijk te bepalen, want talen zijn complexe systemen. Toch heeft een aantal taalwetenschappers recent geprobeerd om het effect van een moedertaal op een te leren taal te meten in termen van ‘taalkundige afstand’.

Er zijn een aantal manieren waarop verschillen tussen talen kunnen worden weergegeven en waarop de taalkundige afstand kan worden gemeten. Eén van deze manieren is kijken naar een lijst van 200 basis- en hoogfrequente woorden, de zogenaamde Swadesh-lijst. Door te kijken hoe de woorden op deze lijst tussen talen verschillen, is het mogelijk om een

taalkundige afstand vast te stellen (Van der Slik, 2010). Een voorbeeld van de woorden die op een dergelijke lijst staan, zijn: 'ik', 'twee', 'die', 'vrouw' en 'water'. Voor het Duits en het Nederlands zijn er veel woorden op die lijst die erg op elkaar lijken; bijna 84% van de woorden komt overeen (Van der Slik 2010, p.415). Op basis hiervan kunnen we dan zeggen dat er tussen het Nederlands en het Duits een kleine taalkundige afstand ligt.

Dit komt overeen met de ervaringen van Lina, die over het algemeen Nederlands makkelijk vindt, omdat het zo lijkt op het Duits. Dat deze kleine taalkundige afstand niet alleen voordelen heeft, is voor Lina ook duidelijk. Bij het leren van het Nederlands is ze erachter gekomen dat er in het Nederlands en het Duits een heleboel 'valse vrienden' bestaan. Dit zijn woorden in de beide talen die erg veel op elkaar lijken, maar toch iets anders betekenen. Dit is voor Lina soms erg lastig en verwarrend: "Je dacht altijd dat je het goed had en dan merk je dat het fout is."

Voor het Russisch en het Chinees zien we dat er veel minder overeenkomsten zijn met het Nederlands. Liubov en Sandy hebben dus geen last van valse vrienden, maar ze hebben ook geen profijt van hun moedertaal bij het leren van het Nederlands. Interessant is hier dat Sandy aangaf dat het haar wel helpt dat ze al goed Engels kent: "Soms vind ik dingen in het Nederlands wel makkelijk, maar dat komt omdat ik het dan vergelijk met het Engels, niet met het Chinees, dat is echt allemaal totaal anders." Uit de Swadesh-lijst blijkt ook dat de taalkundige afstand tussen het Engels en het Nederlands vrij klein is, bijna 60% van de woorden op de lijst komt met elkaar overeen (Van der Slik, 2010, p.415).

Sandy: "Soms vind ik dingen in het Nederlands wel makkelijk, maar dat komt omdat ik het dan vergelijk met het Engels, niet met het Chinees. Dat is echt totaal anders."

Ook voor Liubov hielp het in het begin dat ze al een beetje Engels kende, maar nu ze begonnen is met Nederlands, wordt ze naar eigen zeggen juist steeds slechter in Engels: "Toen ik naar Nederland kwam, sprak ik Engels, maar sinds ik begonnen ben met Nederlands leren, ben ik met Engels gestopt. Ik versta het nog wel, maar kan het niet meer spreken. Het gaat een beetje weg, ik denk omdat mijn Engels niet zo sterk was." Liubov heeft het hier eigenlijk over het tegenovergestelde van het leren van taal, namelijk over het 'verliezen' van taal. Liubov heeft het idee dat haar kennis van het Nederlands het Engels wegdrukt.

In Nederland kent iedereen wel Engels

De taalkundige afstand van de moedertaal tot de tweede taal lijkt dus wel degelijk invloed te hebben op het leren van die tweede taal, maar dit is zeker niet het enige dat meetelt. Motivatie wordt gezien als een ander zeer belangrijk aspect bij vreemdetaalverwerving (Ellis, 1994). Dit klinkt erg logisch. Als je geen zin hebt om een tweede taal te leren, of het nut er niet van inziet, zal je minder je best doen en waarschijnlijk uiteindelijk een lager niveau behalen, dan wanneer het voor jou heel belangrijk is om de taal goed te leren. Hoe zit het met de motivatie van Sandy, Liubov en Lina?

Sandy zegt daarover: "Toen ik hier kwam, dacht ik dat ik geen Nederlands hoefde te leren, want iedereen zei dat Engels hier ook prima kon." Met haar vriend kan ze ook gewoon Chinees praten en er was dus voor haar geen grote motivatie om Nederlands te leren. Voor

haar inburgeringscursus moest het echter toch en toen merkte ze zelf ook dat het toch wel handig is om de taal te leren van het land waar je woont: “Nederlands leren is verplicht voor de inburgeringscursus, maar ik moet het ook leren omdat ik hier woon.” Haar motivatie is dus sterk toegenomen en haar doel is nu zelfs om het staatsexamen Nederlands te halen: “Na deze cursus ga ik een conversatiecursus niveau 3 volgen en ook de training voor het staatsexamen. Dat is mijn doel. Als ik slaag voor het staatsexamen, is het denk ik makkelijker om hier een goede baan te krijgen.” Dit verklaart deels waarom Sandy in zo’n korte tijd al zoveel Nederlands heeft geleerd, hoewel ze met haar vriend thuis altijd Chinees kan praten.

Liubov is wel meteen toen ze naar Nederland kwam, begonnen met het leren van het Nederlands. Zij trouwde met een man die Nederlands spreekt en geen Russisch, dus voor haar was het Nederlands belangrijk om met haar man en zijn familie te kunnen communiceren. Ze wilde op die manier graag deel worden van de Nederlandse samenleving en haar motivatie was dus hoog. Liubov is gedreven om haar Nederlands te verbeteren en ze studeert dan ook veel: “Als ik cursus heb, dan ben ik er lang mee bezig. Ik zit dan uren met een boekje, iedere dag. De cursus is nu afgelopen en ik probeer iedere dag te studeren. Ik wil eerst alles zelf herhalen en dan weer een nieuwe cursus doen.”

Toen Lina naar Nederland kwam om hier te studeren was het voor haar in eerste instantie niet echt nodig om Nederlands te leren; haar studie is in het Engels en de meeste van haar studiegenoten zijn Duits. Wat bij Lina ook meespeelt, is dat ze goed Engels spreekt. Dit zorgt ervoor dat ze soms meer Engels dan Nederlands spreekt in Nederland: “Ik gebruik altijd Engels als ik een Nederlands woord niet weet. En ik vind het ook moeilijk Nederlands te praten met mensen waarmee ik eerst Engels sprak. Mensen zeggen ook altijd ‘wij kunnen wel Engels praten’, maar dan leer je het nooit.” Na ongeveer een half jaar is ze toch begonnen met Nederlands leren. Ze ging een cursus lacrosse volgen en tijdens die lessen was de instructie voornamelijk in het Nederlands. Ineens werd Nederlands leren nuttig voor Lina en daarom nam haar motivatie toe. Ook denkt ze er nu aan om misschien haar master hier in Nederland te doen, maar daarvoor moet ze eerst het staatsexamen Nederlands halen. “Misschien wil ik na mijn studie wel hier blijven, maar dan moet ik eerst wel een beetje meer Nederlands leren.” Haar motivatie om Nederlands te leren is dus erg toegenomen.

Zelfvertrouwen

Naast motivatie is zelfvertrouwen een ander belangrijk aspect bij het leren van een tweede taal. Wat voor volwassenen die een nieuwe taal leren vaak lastig is, is dat ze zich bewust zijn van hun eigen kunnen. Hierdoor merken ze het als ze fouten maken en dit kan soms erg belemmerend werken, zeker als ze zelf vinden dat ze de taal slecht beheersen. Wanneer je niet goed durft te spreken en bang bent om fouten te maken, kan dit je uiteindelijke niveau negatief beïnvloeden.

Op de vraag of de geïnterviewden zelf vinden dat ze een goede spreker van het Nederlands zijn, antwoorden Liubov, Sandy en Lina alle drie niet heel positief. Sandy zegt: “Nee, ik heb geen zelfvertrouwen. Nederlanders zeggen altijd ‘je kunt heel goed spreken’, maar ik denk dat ze gewoon aardig zijn.” Ook geeft ze aan dat ze het wel leuk vindt om Nederlands te spreken, maar dat ze het op de cursus ook wel

Liubov: “Mensen begrijpen mij en dat vind ik heel belangrijk.”

lastig vindt, omdat ze het gevoel heeft dat iedereen dan beter Nederlands spreekt dan zij. Al pratend met Sandy merkte ik ook dat zij zich vrij onzeker voelt over haar Nederlands en dat ze zich daardoor iets laat tegenhouden.

Liubov heeft hier echter niet zoveel last van. Zij wil nog niet van zichzelf zeggen dat ze een goede spreker van het Nederlands is, maar zegt: “Mensen begrijpen mij en dat vind ik heel belangrijk. Ik merk ook nooit dat mensen boos op mij worden of zo, omdat ze mij niet begrijpen.” Liubov vindt het ook erg leuk om Nederlands te spreken, ze vindt het belangrijk om de taal goed te leren en ze wil daarom graag met Nederlanders praten: “Ik gebruik het Nederlands best veel, maar eigenlijk wil ik meer Nederlands spreken. Ik wil graag meer ervaring hebben en daarom wil ik misschien vrijwilligerswerk gaan doen.”

Lina vindt, net als Sandy, dat ze geen goede spreker van het Nederlands is: “Ik denk dat ik een sterk accent heb en ik heb ook veel tijd nodig om een complete zin te maken. Ik denk dat ik nog steeds veel fouten maak en denk ook dat Nederlanders dat vinden. Soms begrijpen mensen mij niet, maar vorige week zei iemand wel tegen mij dat ik goed Nederlands spreek.” Het viel mij inderdaad ook op dat Lina soms erg twijfelde voor ze iets ging zeggen. Maar uiteindelijk gebruikte ze bijna altijd de juiste woorden was ze zeer goed te verstaan. Is ze soms bang om fouten te maken? “Ik ben niet bang, maar ik denk dat het niet zo leuk is om met iemand te praten die zoveel tijd nodig heeft om iets te zeggen. Dan denk ik dat andere mensen het vervelend vinden.”

Liubov: “Ik wil graag meer ervaring hebben en daarom wil ik misschien vrijwilligerswerk gaan doen.”

Ik wil eerst alles begrijpen, dan pas praten

Veel verschillende factoren spelen dus een rol bij het verwerven van een nieuwe taal, dat levert ook verschillende taalleergeschiedenissen op. Ondanks al hun verschillen zijn Sandy, Liubov en Lina toch bij dezelfde cursus van het Talencentrum terecht gekomen. Ze hebben hier samen hun best gedaan om Nederlands te leren en alle drie vinden ze dat ze een hoop hebben geleerd tijdens de cursus. Toch hebben ze ook over de cursus allemaal hun eigen mening. Hierdoor wordt duidelijk dat ook de manier van taalaanbod invloed heeft op het leren van de taal. In deze cursus werd veel aandacht aan grammatica besteed en werd het Nederlands geleerd aan de hand van grammaticaregels. Liubov vertelde dat ze deze expliciete instructie erg fijn vindt: “Dat grammatica in de cursus erg belangrijk was, vond ik heel fijn. Het werkt voor mij niet zoals bij kinderen, die luisteren gewoon. Voor mij werkt dat helemaal niet. Ik wil eerst alles begrijpen, dan pas praten.” Sandy had soms wel wat moeite met de grammaticale insteek, maar vindt dat ze wel heel veel geleerd heeft van de cursus. Ze probeert ook goed op te letten tijdens het praten met haar Nederlandse vrienden, om ook op die manier nog wat Nederlands erbij te leren. Voor Lina was de grammaticale invalshoek soms ook niet zo fijn, omdat zij de grammatica van het Nederlands al wel vrij makkelijk vindt: “In deze cursus ging het veel over zinsstructuur en dat is juist makkelijk voor mij.” Voor haar was het fijner geweest als er soms wat meer aandacht werd besteed aan dingen die specifiek moeilijk zijn voor Duitsers.

Tot slot

Veel dingen zijn dus van invloed op het leren van een vreemde taal. Aan de verhalen van Liubov, Sandy en Lina is te zien dat het leren van een taal een zeer complex geheel is. Hoe goed en hoe snel iemand een taal leert, wordt bepaald door zeer uiteenlopende zaken. Uit de interviews met deze drie vrouwen kwam wel duidelijk naar voren dat persoonlijke factoren een zeer belangrijke rol spelen. De taal waar je mee opgegroeid bent kan zeker helpen, zoals in het geval van Lina, of soms tegenwerken, zoals in het geval van Liubov, maar het is geen allesbepalende factor. Motivatie, zelfvertrouwen en interesse zijn zeker net zo belangrijk.

Literatuur

- Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Van der Slik, F. W. P. (2010). Acquisition of Dutch as a Second Language. The explanative Power of Cognate and Genetic Linguistic Distance Measure for 11 West European First Languages. *Studies in Second Language Acquisition*, 32, 401-432.

2. Docenten over... de invloed van eerder geleerde talen

Cursisten nemen hun eigen moedertaal mee naar de cursus. In hoeverre merkt u hier iets van bij het onderwijzen?

Ryokoko Nakazawa (Japans): "Niet zo veel. Bij westerse talen maakt het niet uit of de moedertaal nu Spaans, Italiaans, Nederlands of Duits is. Dit maakt niet uit voor het leren van het Japans. Een Chinese cursist stelt wel andere soort vragen dan een westerse cursist, maar leert de taal niet moeilijker of makkelijker."

Marcus Grollman (Engels): "Ik merk hier heel veel van. Meestal hoor je het wel als het Nederlandstalige studenten zijn. Ze spreken wat wij noemen: 'Dunglish' (samentrekking van Dutch en English, red.). Dit is tweetalig Engels. Het Engels botst met de eigen taal. Dit is moeilijk voor ons als docenten. In Nederland hoor je veel 'MTV-Engels'. Dit is het Engels wat je in de media hoort en van vrienden op straat. Is op zich goed Engels, maar soms niet voldoende. Maar eigenlijk brengt iedereen zo z'n ervaring met zich mee. Helemaal hier binnen de universiteit. Internationalisering is belangrijk, maar heeft als gevolg dat iedereen een apart soort Engels spreekt, afhankelijk waar ze vandaan komen en waar ze zijn."

Kunt u zich een voorbeeld herinneren van wanneer een cursist duidelijk voordeel had van zijn/haar moedertaal?

Marcus Grollman (Engels): "Bij Friessprekende studenten zie je een duidelijk voordeel. De Fries-Engelse koppeling is beter dan de Nederlands-Engelse. Het Fries ligt dichterbij het Engels dan het Nederlands bij het Engels ligt. Ook hebben deze studenten een tweetalige achtergrond met als gevolg meer gevoel voor talen. Als je bent opgegroeid met twee talen en daarna nog een taal toevoegt, dan gaat dit makkelijker."

Kunt u zich een voorbeeld herinneren van wanneer iemands moedertaal in de weg zat?

Marcus Grollman (Engels): "Oost-Europese of Aziatische mensen hebben vaak meer problemen met de structuren in het Engels. Zo kennen ze in het Chinees bijvoorbeeld geen 'articles' (the, a, an, red.). Hierdoor gebruiken studenten in het Engels hier ofwel teveel van ofwel helemaal niks."

Naast de moedertaal hebben veel cursisten ervaringen met het leren van een vreemde taal. Wat merkt u daarvan in de cursus?

Marcus Grollman (Engels): "Als je basiskennis hebt van het leren van twee talen, dan heb je een gereedschap om een nieuwe taal te leren. Maar het hangt van het individu af in welke mate dit helpt."

Ryoko Nakazawa (Japans): "Als cursisten gewend zijn aan het leren van andere talen, dan zijn ze niet zo bang om fouten te maken als ze de taal nog niet zo goed beheersen. Dit geldt met name voor westerse studenten, zoals Nederlanders of Duitsers."

Denkt u dat een tweetalige opvoeding invloed heeft op het leerproces van een nieuwe taal?

Lisette Klingers (NT2): "Ik denk dat dit een positief effect heeft. Ik had een keer een student die

oorspronkelijk uit Somalië kwam, maar die in Engeland was opgegroeid en geboren. Ze was tweetalig opgevoed: Somalisch en Engels. Ze was een aardig snelle leerling. Ook had ik een keer een student die Japans/Zweeds was opgevoed. Hij leerde het Nederlands snel. Het lijkt er dus op dat mensen die tweetalig zijn opgevoed makkelijker een derde taal er bij nemen. Maar dit zijn vaak ook internationaal georiënteerde mensen, dus je weet niet zeker of het hier vandaan komt."

Maakt u gebruik van de eerder geleerde talen van de cursist?

Marcus Grollman (Engels): "Ik doe dat als er echt een probleem is. Bijvoorbeeld: Een Duitse student heeft moeite met een regel in het Engels. Als ik dan weet dat het min of meer dezelfde regel is als in het Duits dan zeg ik: denk aan het Duits. Maar je laat ze niet vertalen."

Lisette Klingers (NT2): "Ik heb één keer gezegd: 'dat is in het Engels net zo'. Ik wilde toen een eyeopener geven: doe niet zo moeilijk want in het Engels weet je dat ook wel. Maar doorgaans gebruik ik niet."

3. Waar het hart vol van is, daar stroomt de mond van over

Het belang van motivatie bij het leren van een nieuwe taal

Door Jeanine Drijfhout

Jeanine Drijfhout

Een vreemde taal leren: sommige mensen zien het als een verrijking, anderen schuiven het liever van zich af. Vragen vol twijfel duiken al snel op. Kan ik er wel genoeg doorzettingsvermogen voor opbrengen? Is dit niet veel te moeilijk voor mij? Zal ik ooit de taal zo goed beheersen als een echte moedertaalspreker? Het lijkt voor velen een sprong in het diepe. Daarom is het goed om eens te kijken op welke moeilijkheden we bij het leren van een taal kunnen stuiten en wat we kunnen we doen om de moed niet op te geven. Met dank aan drie taalcursisten van het Talencentrum in Groningen heb ik een overzicht kunnen maken van problemen die optreden bij het leren van een taal in een onbekend land en wat de belangrijkste drijfveer was voor deze

nieuwe sprekers van het Nederlands om toch door te zetten. De taal-, of beter gezegd, motivatiegeschiedenis van Andy, Jay en Aleksandra zoals zij die hebben ervaren.

Een sprong in het diepe

Aleksandra: “I started learning Dutch in Moscow when I was 25. I did it myself. I passed the exam for getting visa. Then I moved to Groningen and I’m planning to study here till the 3rd level. Afterwards I hope to pass the standard exam. Here I live with my boyfriend and we’re going to stay in Groningen for 2-3 years more, so I need to speak in order to find a job.”

Aleksandra heeft duidelijk het gevoel dat ze niet alleen Nederlands leert voor haar plezier. Het is voor haar belangrijk om een baan te vinden en een toekomst op te bouwen. Zo is het voor veel immigranten en vluchtelingen. Ze begeven zich op onbekend gebied, waar een taal wordt gesproken die ze misschien nog nooit eerder gehoord hebben. Voor hun toekomst is dan het leren van die taal vaak onvermijdelijk.

Het is goed om ons te realiseren dat er ook meer bij komt kijken dan alleen het uit het hoofd leren van grammaticaregels en woorden. Je bent in een nieuwe culturele en sociale omgeving waar je je plek en je draai moet zien te vinden.

Dat betekent dat je een goede motivatie nodig om de taal succesvol te kunnen leren.

Aleksandra kwam naar Nederland om bij haar vriend te kunnen wonen die, als Italiaanse scheikundige, hier een baan heeft kunnen vinden. Om voor een visum in aanmerking te komen moest ze dus al in Moskou starten met Nederlands en nu ze hier is, zet ze de studie voort om kans op werk te kunnen maken.

Naam: Aleksandra Protensko

Leeftijd: 26 jaar

Nationaliteit: Russisch

Cursus: Nederlands semi-intensief niveau 2

Talen: Russisch, Frans, Duits, Engels, Nederlands

Naam: András 'Andy' Kerekes
Leeftijd: 23 jaar
Nationaliteit: Hongaars
Cursus: Nederlands semi-intensief niveau 2
Talen: Hongaars, Duits, Engels, Spaans, Japans, Nederlands

Maar niet alleen het vinden van werk vereist kennis van het Nederlands. De uit Hongarije afkomstige Andy Kerekes is vastbesloten later te gaan werken bij het Ministerie

van Buitenlandse Zaken. Maar de studie die hij wil volgen om dat doel te kunnen bereiken wordt in het Nederlands gegeven, daarom leert hij Nederlands. Bovendien is bij deze studie de kennis van veel talen een groot voordeel. Opvallend genoeg zijn studie en werk toch niet de eerste dingen die Aleksandra en Andy noemden toen ik ze tijdens het interview vroeg wat hun motivatie was om Nederlands te leren.

De derde taalcurstist die ik sprak, Jay Laith, verwoordde zijn motivatie om talen te leren als volgt: 'Als je Nederlands spreekt, of welke taal dan ook maar, kun je mensen helpen die de taal niet spreken.' Ook Aleksandra en Andy zeggen iets vergelijkbaars. Andere mensen helpen die de taal niet spreken, misschien niet de eerste reactie die je zou verwachten. Maar als je goed overweegt in welke situatie deze mensen zelf zitten, kun je dat beter begrijpen. Jays verhaal onderbouwt deze motivatie bovendien zeer overtuigend. Geboren en getogen in Irak, is Jay opgegroeid met de spanning van een instabiel land. Dit heeft hem er echter niet van weerhouden te doen wat zijn hart hem ingaf. Zijn kennis van het Engels stelde hem in staat als tolk te fungeren in het Amerikaanse leger en zo indirect mensenlevens te redden. Momenteel verblijft hij hier in Nederland voor zijn studie, maar ook hier blijft de gedachte dat hij met zijn talen mensen kan helpen. Jay's ervaringen als tolk in het Amerikaanse leger zijn uniek, maar dat hoeft de doorsnee mens niet te

ontmoedigen. Meerdere talen spreken kan ook op kleinere schaal een steentje bijdragen, al is het slechts een buitenlander de weg wijzen. De kennis van andere talen stelt je in staat om in contact te komen met anderen en obstakels in de communicatie te overwinnen.

Naam: Jessar 'Jay' Laith
Leeftijd: 26 jaar
Nationaliteit: Irakees
Cursus: Nederlands semi-intensief niveau 2
Talen: Arabisch, Engels, Nederlands

Deze veerkrachtige houding voerde de boventoon in de gesprekken met Andy, Jay en Aleksandra over hun ervaringen met motivatie. Helaas is soms alleen je eigen motivatie niet genoeg. De aanmoediging van je omgeving is minstens zo belangrijk bij het leren van een nieuwe taal. Die omgeving kan op allerlei manieren het leerproces ontmoedigen of stimuleren, daarover sprak ik verder met Jay, Aleksandra en Andy.

De kleuren van een meertalige

Als we spreken over naaste omgeving denken we aan ouders, familie en vrienden. Hoewel dit op het eerste gezicht niet direct voor de hand ligt, zijn het juiste naaste familieleden die bepalend zijn voor blijvende motivatie om een vreemde taal te leren. Dit kan zowel om positieve als om negatieve invloed gaan. Wanneer familieleden achter je keuze staan en je aanmoedigen vooral de moed niet op te geven, wordt je wilskracht groter. Aan de andere kant

kunnen negatieve reacties je aan het twijfelen brengen of je wel de juiste beslissing hebt genomen.

Andy heeft ervaring met zowel positieve als negatieve reacties. Met zijn ouders heeft hij meerdere discussies gehad over het leren van de Nederlandse taal, die zijn kijk op het Nederlands mede hebben gevormd.

“Mijn vader vindt het niet echt nodig dat ik Nederlands leer. Hij spreekt Duits en volgens hem is Nederlands ‘een plattelandsvariant van het Duits’. Wel vindt hij veel andere talen (zoals Engels, Spaans, Frans, Chinees) belangrijk omdat deze talen zo internationaal gebonden zijn. Helemaal als ik later iets wil gaan doen met Buitenlandse Zaken. Mijn moeder vindt het wel mooi dat ik Nederlands leer. Volgens haar geldt de regel: hoe meer talen je spreekt, hoe meer persoonlijkheden je hebt. Hier ben ik het wel mee eens. Als ik Japans spreek, doe ik veel beleefder omdat dat in die taal gewoon is. Zo verandert je karakter mee met de taal als een soort kameleon.”

Ook voor Aleksandra en Jay zijn de reacties van vrienden en familie belangrijk. Gelukkig voor hen zijn de reacties voornamelijk positief. Mensen vinden je slim en dapper. En, zoals Aleksandra eerlijk toegaf, dan kun je stiekem een beetje trots zijn op wat je kunt.

© 2014
HET NEDERLANDS

Can I help you?

In sommigen opzichten verschilt het leren van een tweede taal niet veel van het leren van de eerste taal. Zo is praktijkoefening bij het leren van de eerste én tweede taal ontzettend belangrijk. Leren is een kwestie van doen. Met alleen maar in tekstboeken kijken en woordjes in je hoofd stampen kom je er niet. Een taal moet onderhouden worden en in de praktijk zijn uitwerking vinden. Conversaties spelen daarbij een grote rol. Maar wat schetste mijn verbazing toen ik tijdens de interviews opeens met mijn neus op de feiten werd gedrukt...

Het percentage Nederlanders dat Engels spreekt is relatief hoog vergeleken met andere Europese landen. De meeste Nederlandse kinderen leren hun eerste woordjes Engels al op de basisschool en met films, internetsites en televisieprogramma's dringt de Engelse taal steeds meer ons land binnen. Veel Nederlanders zijn er trots op dat ze een aardig mondje mee kunnen praten in de internationale wereldtaal. Helaas heeft juist deze trots een nadelig effect voor mensen die hun best doen om onze taal te leren. Gesprekken voeren in het Nederlands is voor de cursisten van het Talencentrum de beste manier om de taal onder de knie te krijgen. Maar, bewust of onbewust, krijgen ze daar van de meeste Nederlanders de kans niet voor. De caissière van de supermarkt, de ober in het een restaurant, de agent op het politiebureau... zodra iemand ons aanspreekt met een buitenlands accent zijn we geneigd over te gaan op het Engels. Daarbij nemen we aan dat de persoon tegenover ons daarmee geholpen zou zijn, maar voor sommige van deze 'buitenlanders' is het juist de bedoeling om *Nederlands* te spreken.

Andy: “In de winkel doe ik wel eens alsof ik alleen Hongaars en Nederlands kan. Dan moet ik wel een gesprek in het Nederlands houden.”

Juist de meest simpele alledaagse gesprekken zijn een goede oefening. Dit neemt niet weg dat het hoge percentage Nederlanders dat Engels spreekt ook voordelen heeft. Er zijn ook momenten dat ook de taalcursisten het prettiger vinden op een taal over te gaan die ze beter beheersen. Zo gaf Aleksandra aan dat ze het interview liever in het Engels wilde houden, omdat ze zich beter in die taal kon uitdrukken. Andy en Jay bleven bij het Nederlands, al werden er af en toe Engelse woorden het gesprek binnengesmokkeld.

Sing-along

Hoewel praktijkervaring uiterst belangrijk is, mag ook de manier van lesgeven niet onderschat worden. Een saaie of strenge docent zal je minder motiveren dan een docent die op een vlotte manier de kennis weet over te brengen. Ik maakte daarvan zelf een voorbeeld mee toen ik op bezoek ging bij de cursus waar Jay, Aleksandra en Andy aan deelnemen, Nederlands semi-intensief niveau 2. Het was de week voor Sinterklaas en een deel van de les ging over betrekkelijke voornaamwoorden met een voorzetsel (met wie, waarmee, aan welke) en over werkwoorden met vaste voorzetsels (vragen over, bellen met, houden van). Op zichzelf niet erg interessante stof, maar juist door de grammatica te combineren met actuele voorbeelden over o.a. Sinterklaas, wist de docente de cursisten actief mee te laten doen. Op deze manier leerden

Aleksandra: *“De eerste keer dat ik er was, vlak na het afronden van niveau 1, zong ik mee zonder te weten wat ik eigenlijk zong. Nu ben ik meer voorbereid. Ik bekijk van te voren de lijst met liedjes en zoek de songteksten erbij. Ik begrijp dan niet alles, maar af en toe is het ineens van: ‘Ah, dat woord ken ik!’”*

de cursisten niet alleen op welke manier voorzetsels een rol spelen bij werkwoorden en betrekkelijke voornaamwoorden, maar kregen ze ook een stukje van de Nederlandse cultuur mee. Dat motiveert natuurlijk ook.

De talen die je op jonge leeftijd leert, pik je spelenderwijs op en lijkt je haast automatisch te leren. Als volwassene moet je bewuster bezig zijn met het leren van nieuwe talen, daarvoor is motivatie, concentratie en doorzettingsvermogen van groot belang. Zoals al eerder genoemd, is je omgeving cruciaal bij het vasthouden van de motivatie die je nodig hebt. Familie, vrienden, docenten... maar ook medecursisten. Meestal is

het positief om met anderen te leren en kan het delen van problemen en successen je stimuleren om door te gaan. Maar als er iemand in de taalcursus is die niet gemotiveerd is, kan dat natuurlijk ook nadelig zijn voor de andere cursisten. Groepsopdrachten, die juist het onderlinge samenwerkingsverband stimuleren, zullen moeilijker worden als één van de groepsleden niet bereid is actief mee te werken.

Het Talencentrum in Groningen is zich ervan bewust dat gemotiveerde medecursisten en de sfeer in de groepen belangrijk zijn voor het succes van de cursussen. Daarom worden er ook andere activiteiten voor de cursisten georganiseerd. Niet alleen voor het plezier, maar ook met de achterliggende gedachten de taalvaardigheid van de cursisten te verbeteren. Eén van deze activiteiten is het zogeheten ‘Sing-along’ voor alle cursisten Nederlands. Ze gaan gezamenlijk naar de kroeg en zingen daar, onder genot van drankjes, vrolijk bekende Nederlandse liedjes en hits mee. Het luisteren en meezingen van de Nederlandse nummers gaat samen met het vrijuit met je medecursisten kunnen spreken over van alles en nog wat,

natuurlijk in de gemeenschappelijke taal: Nederlands. Op die manier brengt het Talencentrum taalvaardigheid en ontspanning samen op één avond. Volgens Aleksandra een meer dan geslaagde actie:

Parachute

Het leren van een nieuwe taal zal nooit zonder slag of stoot gaan. Het is een langdurig proces om je de taal eigen te maken. Maar het is wel de moeite waard en het is van belang dat je niet bij de pakken neer gaat zitten als het niet gelijk lukt. Je kunt het leren van een nieuwe taal vergelijken met een kind dat op jonge leeftijd leert zwemmen. De eerste lessen speelt het kind met zwembandjes in het ondiepe. Met een veilige grond onder de voeten en zwembandjes als bescherming leert het kind spelenderwijs te wennen aan het water. Als het zich vertrouwd voelt, kan het met de hulp van een badmeester de simpele basistechnieken onder de knie krijgen en zich door het water bewegen. Als het kind met aanmoediging van de kant vertrouwen krijgt in zijn eigen kunnen, is het klaar voor een sprong in het diepe.

Een taal leren gaat ook in stappen. Eerst wennen aan het taalbad waar je in bent belandt, vervolgens met hulp van een docent de basistechnieken aanleren. Je hoeft niet van de ene op de andere dag de taal vlot te kunnen spreken. Door steeds verder te bouwen op de kennis die je hebt, leer je vanzelf op eigen kracht verder te komen. Complimenten van anderen en kleine successen geven je vertrouwen in je eigen kunnen. Dan ben je klaar voor een sprong in het diepe. Je kunt voor jezelf uitdaging gaan zoeken in gesprekken met native speakers of met andere studiegenoten.

Talen zijn dynamisch en daarmee het leren van de taal ook. Er is niet één juiste weg die je moet gaan om je doel te bereiken. Ieder kan op zijn eigen tempo, op zijn eigen manier, een taal leren. Maar hoe je ook bij je doel komt, probeer altijd je motivatie als drijfveer te gebruiken. Aleksandra, Andy en Jay hebben dit in de praktijk ondervonden: motivatie houdt je op de been. Natuurlijk zijn er ook andere aspecten belangrijk in het leerproces: de steun vanuit je omgeving, de manier van leren, je eigen taalachtergrond... Toch geldt voor al deze aspecten dat je ze nooit los van elkaar – en nooit los van je eigen motivatie – kunt zien. Probeer het hoofd omhoog te houden en als je tegen problemen aanloopt, bedenk dan goed welk doel je jezelf voor ogen hebt gehouden.

Kun je het leren van een nieuwe taal zien als een sprong in het diepe? Misschien wel... Maar neem, wanneer je de sprong waagt, in ieder geval je motivatie als parachute mee!

4. Op zoek naar motivatie

Ingrediënten voor een goed recept om gemotiveerd een taal te leren

Focus: het Frans

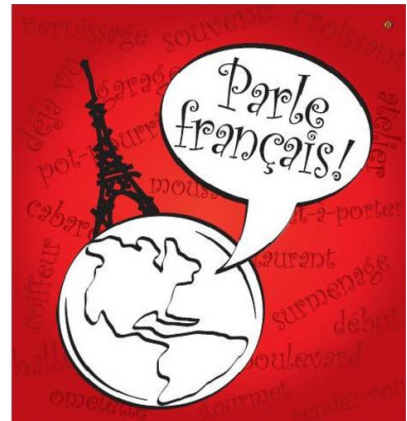
Door Stéphane Baumans

Op een woensdag ging ik op bezoek bij één van de door het Talencentrum georganiseerde lessen Frans. Daar ontmoette ik Marjolein, Johanna en Catalina, drie cursisten die wel met mij verder wilden praten over hun ervaringen. Ik heb met elk van deze jonge vrouwen een interview gehouden met een precieze vraag in het hoofd: wat maakt dat iemand gemotiveerd is om een taal te leren? Ik heb hun vragen gesteld over hun ervaring met talen en ook over hun motivatie om Frans te leren. Waar kwam deze motivatie vandaan? Hoe kan je deze motivatie versterken? De cursisten gaven me interessante antwoorden die waardevol zijn zowel voor taaldocenten als voor taalstudenten.

Ervaring met talen

Laat ik eerst de drie cursisten waarmee ik sprak eens aan u voorstellen.

Ten eerste de Nederlandse Marjolein van 25 jaar. Ze spreekt Nederlands, Engels en Achterhoeks (een oostelijke variëteit van het Nederlands) en kan ook goed Frans verstaan en lezen. "Het schrijven is een beetje moeilijker, maar meestal lukt het met de controle van 'Word'. Spreken vind ik het moeilijkst. Vooral het vervoegen van de werkwoorden en al die kleine regeltjes en uitzonderingen.", aldus Marjolein. Ze heeft zes jaar Frans gehad op de middelbare school. Nu studeert ze International and European Law aan de Rijksuniversiteit Groningen en ze heeft haar Frans besloten op te frissen bij het Talencentrum. Daarmee heeft ze een duidelijk doel voor ogen, na haar opleiding zou ze graag voor de Europese Unie willen werken en ze weet dat het Frans daar een belangrijke taal is.

De 21-jarige studente Kunst, cultuur en media Johanna komt uit Duitsland. Ze beheerst Duits, Nederlands, Engels, Spaans, de Duitse gebarentaal en een beetje Frans. Ze heeft 4 jaar Frans gehad op de middelbare school, maar is nog niet zo tevreden over haar beheersing van de taal. Ze moet veel nadenken om een zin te maken. Toch gaat het schrijven makkelijker. Het is voor haar ook makkelijker Frans te lezen dan het te verstaan in een gesprek. Dus net als bij Marjolein blijkt Johanna's passieve kennis van de taal (lezen en verstaan) sterker dan de actieve (spreken en schrijven) te zijn. Ook Johanna heeft een doel. Ze wil haar Frans opfrissen, omdat ze in januari naar Parijs zal gaan om verder te studeren. Dan wil ze graag met de Fransen kunnen spreken.

De derde cursiste is Catalina uit Spanje. Ze is 32 en is postdoctoraal onderzoeker bij het Materials innovation institute (M2i). Catalina spreekt Spaans, Engels en een beetje Frans. Twee jaar geleden woonde ze met veel plezier in Luxemburg. Daar startte ze met een cursus Frans, omdat de meeste mensen om haar heen deze taal spraken. Het was voor haar zeer prettig en

motiverend om haar kennis in de praktijk te kunnen brengen en om te communiceren met de mensen waar ze mee omging. Eenmaal in Nederland besloot ze wel verder te gaan met het Frans, ook een beetje uit nostalgie, omdat ze dacht dat ze naar haar leven in Luxemburg zou terugverlangen. Nu is haar motivatie wel verminderd, omdat haar omgeving haar niet in staat stelt om het Frans te gebruiken. Toch wil ze verder met de taal. Ze zei tegen me: “J'apprends le français pour [le] plaisir, and then it was like it is useful to know another language”. Met andere woorden, ze leerde het Frans eerst voor haar plezier, nu is het gewoon omdat het een voordeel voor haar toekomst kan zijn.

Deze drie taalcursisten waren bezig met de intensieve cursus van het Talencentrum toen ik ze interviewde. Ze hebben verschillende achtergronden en doelstellingen en toch blijken ze gemeenschappelijke meningen te hebben over waar je motivatie kan vinden om een taal te leren. Volgens hen is het belangrijk dat een taal nuttig voor je is. Je kunt alleen maar gemotiveerd raken om een taal te leren als je weet waar je het voor doet. Daarnaast speelt ook de docent een belangrijke rol. We hebben het ook over de sfeer binnen de klas gehad en hoe die een invloed op je motivatie kan hebben. Ten slotte heb ik hun gevraagd hoe je de motivatie van een cursist/leerling zou kunnen versterken. Dat leverde zeer interessante adviezen op.

Het nut om een taal te leren

Voor deze drie taalcursisten is het allerbelangrijkste punt in hun motivatie dat ze zien wat het nut is om de taal te leren. Als je niet ziet hoe een taal nuttig voor je kan zijn, dan begin je er meestal niet aan of je komt in ieder geval niet ver. Ook als het nut verdwijnt, omdat je situatie of je plannen veranderen, heeft dat effect. Je gebruikt de taal minder en je kennis vervalt langzamerhand, je vergeet de taal steeds meer. Maar het omgekeerde geldt ook. Zoals Marjolein zei: “als je ziet wat je met de taal kunt, dan wordt het interessant!” Met andere woorden, als je het nut van de taal ziet, dan raak je meer gemotiveerd om te leren en dan leer je met meer succes.

Marjolein: “Als je ziet wat je met de taal kunt, dan wordt het interessant!”

Maar wat maakt een taal nuttig? Het belangrijkste is dat je de taal kunt gebruiken. Hoe vaker je de taal tegenkomt, hoe groter het nut om de taal te leren beheersen. Catalina onderstreepte hoe dat direct doorwerkt op de motivatie: “Toen ik in Luxemburg was, kon ik elke dag Frans spreken. Ik was zeer gemotiveerd om Frans te leren. Maar nu heb ik slechts twee uur Frans per week met veel huiswerk en ik voel me minder gemotiveerd voor het Frans.” De drie geïnterviewden en de docent vertelden me dat de cursisten altijd ongeduldig wachten op het tweede uur van de les. Dat is namelijk het uur van gesprek, dan kunnen ze hun kennis in praktijk brengen. Het Frans kunnen gebruiken is volgens hen allen zeer belangrijk. Als je weet dat je het Frans nu of in de toekomst kunt gebruiken, dan stijgt je motivatie om het te leren.

Inderdaad, Johanna en Marjolein zijn sterk gemotiveerd om Frans te leren omdat ze weten dat ze die taal in de toekomst zullen gebruiken. Johanna zal naar Frankrijk gaan om verder te studeren. Marjolein zou graag na haar opleiding voor de Europese Unie werken. Ze weten dat ze het Frans zullen gaan gebruiken, daarom is het nuttig voor hen om het nu te leren. Maar het nut is niet altijd zo duidelijk en situaties kunnen veranderen. Als je dan zoals Catalina gedemotiveerd raakt, is de rol van de docent extra belangrijk.

De taaldocent: vertrouwen en variatie

De drie geïnterviewden zijn het erover eens ; de taaldocent is van groot belang en kan sterk je motivatie beïnvloeden. De docent brengt de cursisten in aanraking met de taal en is hun eerste bron van kennis waar ze zich op moeten baseren. Verder is de docent is een zeer belangrijke factor in de motivatie van de cursisten, omdat hij/zij voor een groot deel de sfeer in de groep bepaalt, besluit welke methode er gevolgd wordt om de taal te leren en de cursisten zal moeten proberen te stimuleren in hun leerproces.

Johanna, Marjolein en Catalina vinden dat ze bij het Talencentrum een heel leuke lerares hebben. Ze is een moedertaalspreker van het Frans en dat is een klein voordeel dat toch verschil maakt voor de cursisten. Johanna vindt het leuk dat de docente een moedertaalspreker is: “Je kunt er zeker van zijn dat ze spreekt zoals de Fransen spreken. Ik heb daar meer vertrouwen in dan in een uitdrukking uit een boek bijvoorbeeld. Ze kan ook iets van haar land en cultuur vertellen en dat vind ik ook zeer interessant. ” Je ziet dat de taal leeft. Marjolein beaamt dat: “Uit een boek blijft het plat. Als je een inzicht in de cultuur te zien krijgt, wordt het levend.”

Marjolein heeft altijd leuke leraressen gehad en ze vond het leuk om naar de gevarieerde lessen te gaan. “Naast het boek, keken we ook naar leuke filmpjes in het Frans of organiseerde de lerares rollenspelletjes met dialogen. Daarmee kon ik zien dat de taal levend was en het was een aangename manier van leren. ” Variatie lijkt dus belangrijk te zijn in de taallessen. De leraar moet daarvoor zorgen om te voorkomen dat de lessen monotoon en vervelend worden. Johanna is bijvoorbeeld niet zo gelukkig geweest als Marjolein. Ze heeft op middelbare school drie leraren gehad. “De eerste was nog goed, de tweede was super saai en de derde was echt super streng, je was altijd bang dat hij boos op je werd. ” Johanna was daardoor helemaal niet gemotiveerd om naar de les Frans te gaan, ze voelde zich er nooit op haar gemak. Daarom heeft ze na haar vierde jaar Frans laten vallen. Daarna koos ze voor Spaans. Tijdens een verblijf van acht weken in Venezuela had ze namelijk het nut om Spaans te spreken ontdekt. Nu leert ze weer Frans omdat ze het binnenkort in Frankrijk zal gebruiken en gelukkig heeft ze nu wel een plezierige docent Frans getroffen. Catalina had een leuke leraar Frans in Luxemburg en ze is ook erg tevreden over haar huidige lerares. Toch helpt dat nog niet om weer net zo gemotiveerd te raken als destijds in Luxemburg. De situatie is te veel veranderd en ze is voorlopig niet van plan naar een Franstalig land te gaan, dus het nut om Frans te leren is voor Catalina verdwenen.

Het nut lijkt dus belangrijker te zijn dan de taaldocent. Je moet zelf eerst de wil hebben om een taal te leren, de docent kan die motivatie daarna onderhouden en zelfs versterken. Als je een taal op school leert omdat het verplicht is, dan moet de motivatie eerst gecreëerd worden. Dat kan de leraar doen door te laten zien dat de taal nuttig is om bijvoorbeeld filmpjes te kunnen begrijpen en op vakantie gesprekjes te kunnen voeren of iets van de cultuur van de taal te begrijpen. Bovendien, de studenten moeten het leuk vinden om naar de les te gaan. De leraar moet dan ook een gezellige sfeer en werkklimaat in de klas bewaren om de meeste vooruitgang in de taal te kunnen boeken. Laten we niet vergeten dat het daarom gaat; motivatie verhoogt de vooruitgang die je in een taal boekt. De leerlingen/cursisten verwachten dat de leraar geduldig is, hen aan zal moedigen en prijzen voor hun inspanning. Zeker als de taaldocent een moedertaalspreker is, wordt een compliment erg positief ontvangen en dat kan extra motivatie geven. Als de taaldocent zelf geen moedertaalspreker is, werken complimenten

natuurlijk ook. Hij/zij zou ook kunnen overwegen eens een moedertaalspreker tijdens een les uit te nodigen. De cursisten ontdekken op die manier nog meer het nut van de taal en hun eigen vooruitgang en krijgen (hopelijk!) complimenten van een moedertaalspreker. Dat alles zal de motivatie van de cursisten zeker versterken.

De groep: erbij horen en proberen

Als je regelmatig naar een les gaat waar je een groep mensen kan ontmoeten en een vreemde taal met hun kan spreken, dan kunnen die ontmoetingen je ook motiveren. Alleen thuis een taal leren die in je omgeving niet gesproken wordt, is veel moeilijker vol te houden. Om deze situatie van demotivatie voor een taal te voorkomen, is een groep van belang. De groep is gevormd om een doel te bereiken: een taal leren. Bij de cursus Frans van het Talencentrum is niemand verplicht om naar de les te gaan, ze komen vrijwillig omdat ze Frans willen leren. Als je bij die groep wil horen, dan moet je er ook je best voor doen. Anders voel je niet dat je erbij hoort en zal je minder graag naar de les gaan. Catalina zei het: "Being rejected, even in general, makes you less motivated." Zo belangrijk is het. De klas wordt een kleine wereld waar je de

Catalina: *"Als je het niet probeert, kun je ook niet weten of wat je wil zeggen correct is of niet."*

doeltaal kan leren en gebruiken. Volgens Catalina is het leren van een taal meer efficiënt als de studenten verschillende moedertalen hebben. Ze heeft dat beleefd in de cursus in Luxemburg. Het was een zeer diverse groep met als enige overeenkomst dat niemand het Engels als moedertaal had. Iedereen had minder greep op

het Engels dan op hun moedertalen en ze wilden allemaal Frans leren. Daarom probeerden ze eerder in het Frans te communiceren.

Proberen is ook heel belangrijk voor Catalina. "Als je niet probeert, kun je niet weten of wat je wil zeggen correct is of niet. Toen ik op de middelbare school in Spanje zat, leerde ik Engelse grammatica en schrijven. Maar toen ik naar Engeland ging, kon ik niets zeggen en de mensen niet begrijpen! Ik vind het belangrijker om met de mensen te kunnen communiceren dan om zonder fouten te spreken. Je moet iets durven zeggen, zelfs als je weet dat je fouten maakt. Als het fout is, kun je je verbeteren. Dat vind ik belangrijk. Met proberen, vallen en opstaan kan je een taal beter leren." De groep speelt daarbij ook een belangrijke rol. Tijdens de les durf je meer als er een goede sfeer in de groep is. De docent kan daaraan ook bijdragen door te zorgen voor samenhang in de groep en als het nodig is kleine onderlinge irritaties op te lossen.

Kortom: De samenhang en een gezellige sfeer tussen de cursisten en de docent zorgen ervoor dat iedereen zich op zijn gemak kan uiten. De cursisten zullen dan heel graag naar de les gaan en met plezier en zonder barrière spreken. Dat werkt ook door op hun zelfvertrouwen om met moedertaalsprekers te spreken. Als ze zien dat de communicatie lukt dankzij hun inspanningen, kan hen dat zelfs motiveren om ook nog een andere taal te leren.

Dankzij de geïnterviewden heb ik de belangrijkste ingrediënten van motivatie ontdekt. Daardoor kan ik hier nu een recept geven van motivatie om een taal te leren.

Recept om een vreemde taal met motivatie te leren

Stap 1: Doe uw best om het belangrijkste ingrediënt te vinden, het nut om de taal te leren. Stel uw persoonlijke doelen vast en zorg ervoor dat u de taal zo vaak mogelijk kunt tegenkomen, tijdens de les, met uw medecursisten of in het buitenland.

Stap 2: Men neme een taaldocent, die voor een goede sfeer in de klas zorgt, werkt aan het zelfvertrouwen van cursisten en de taal levend maakt door variatie in de lessen aan te brengen. Deze docent kan het nut van het leren van de taal versterken door de cursisten ook inzicht in de cultuur te geven en spreekbeurten en reizen te organiseren. Een moedertaalspreker als docent heeft een sterk voordeel voor de cursisten, omdat ze meer vertrouwen op het authentieke taalgebruik.

Stap 3: Bereid dit recept in een groep met een goede sfeer. Een vertrouwde en stimulerende omgeving zal u durf geven om aan de les deel te nemen en zo kunt u meer vooruitgang in de taal boeken. Bovendien, u zult u prettig voelen bij een groep met mensen die dezelfde doelstelling hebben.

Al deze ingrediënten maken deel uit van het recept. Ze moeten samenhangen om het perfecte recept van gebalanceerde motivatie te creëren om uw doel te bereiken: een taal leren.

5. Docenten over... *motivatie, nut en hun eigen rol hierin*

Cursisten geven aan dat hun motivatie en het nut voor hen om de taal te leren erg belangrijk is voor een goede taalverwerving. Komt het in de les te sprake waarom cursisten ervoor hebben gekozen de taal te leren? Probeer u hier achter te komen?

Birgit Lijmbach (NT2): "Bij tweedetaalonderwijs komt dit bijna automatisch ter sprake, ik kan me niet herinneren dat ik het ooit niet gehoord heb."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Bij cursussen waarbij zonder boek gewerkt wordt, doe ik tijdens de eerste les altijd een 'needs analysis'. Hierin komt vooral naar voren wat cursisten willen leren. Bij cursussen waar wel een boek wordt gebruikt, of waar het programma al vast ligt, is het formuleren van eventuele motivatie opgenomen in het boek/programma."

Laat u cursisten voorafgaand aan de cursus een doel formuleren?

Birgit Lijmbach (NT2): "Ja, wij werken met het CEF (competentiechecklist). Ze beginnen met de competentiechecklist van het vorige niveau. Hier kruisen ze aan wat ze wel en niet kunnen. Drie dingen die ze nog niet beheersen. kiezen ze als speerpunt om aan te werken tijdens de cursus. Tijdens cursus gaan we terug reflecteren."

Margaret McKinny (Engels voor studenten): "Er is een 'passlevel' vastgesteld voor elk vak. Dit is wat ze moeten halen om het vak voldoende af te sluiten. Afgezien daarvan denk ik dat het goed is als studenten hun eigen doelniveaus bepalen. Of dit gebeurt verschilt per student, sommigen zijn blij met een 6, anderen willen meer. Dit is optioneel."

De docent is voor veel cursisten erg belangrijk en kan motiverend zijn. Bent u zich bewust van uw eigen rol in het leerproces van uw cursisten?

Margaret McKinny (Engels voor studenten): "Ik ben een facilitator. Ik leer ze hoe ze de taal moeten leren wanneer ik er niet ben. Ik leer ze vaardigheden zodat ze zelf de taal kunnen leren, met elkaar. Studenten onder elkaar hebben elkaar veel langer dan ze mij hebben. Samen werken ze aan verbetering."

Wat doet u om zichzelf te verbeteren?

Margaret McKinny (Engels voor studenten): "Ik ben up to date met nieuwe onderzoeken en pas dit toe in de les. Het houdt je methodes fris en interessant. Als ik niet gemotiveerd ben om nieuwe ideeën op te doen, hoe kan ik dan geïnteresseerd zijn in studenten nieuwe dingen leren?"

Gisèle Fleury (Frans): "Om mezelf te kunnen blijven verbeteren, blijf ik kritisch en alert op wat de cursisten aanspreekt. Dit doe ik bijvoorbeeld door de ontwikkeling van de taal en nieuwe vakliteratuur bij te houden."

Hoe helpen uw collega's elkaar daarin?

Birgit Lijmbach (NT2): "We spreken, sparren, 'hé, hoe doe jij dat?'. We hebben binnen de sectie Nederlands ook een feedbacksfeer: dat we bij elkaar in de les kijken. Je leert er ook van als je bij een ander kijkt: dit doe ik anders, waarom, wat is beter, wat past mij beter? Dit levert stof tot

nadenken op. Ik begeleid ook vaak nieuwe collega's, als je mensen begeleidt moet je ook nadenken over je eigen houding en positie."

Hoe probeert u cursisten te motiveren?

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Ik probeer cursisten vooral te motiveren door een veilige omgeving te kweken, waarin ze niet bang hoeven te zijn fouten te maken. Dit is met name effectief in de avondcursussen, aangezien mensen daar zelf voor gekozen hebben. Ik geef ook 'English for International Business' aan eerstejaars studenten, en deze groep vind ik veel moeilijker te motiveren; het is nou eenmaal een verplicht onderdeel van hun studieprogramma. Aan de ene kant probeer ik ze te benaderen als volwassenen en ze te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid. Aan de andere kant vragen ze soms ook om een wat schoolser benadering omdat ze deze verantwoordelijkheid nog niet helemaal aankunnen. Die balans is soms lastig te vinden. Eén en ander met humor benaderen doet vaak wonderen."

Is het lastig mensen te motiveren die minder feeling hebben met talen, maar die toch de taal moeten leren?

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Dit is best lastig en kan ook frustrerend zijn. Ik denk dat het vooral belangrijk is niet van je cursisten te verwachten dat ze de taal perfect leren beheersen. Als ze zich na jouw cursus al beter kunnen redden dan voorheen, dan is dat al een enorme winst."

Birgit Lijmbach (NT2): "Ik denk dat het niet eens motivatie is wat het probleem is, hier ontbreekt het meestal niet aan. Het is meer het vermogen: mensen die blijven vertalen, logica zoeken, omdat dit hun leerhouding is. Hier mee om te gaan is niet altijd makkelijk. Je moet beseffen dat het een andere leerhouding is. Ik vind het wel moeilijk me daar in te verplaatsen. Maar het onderkennen het moeilijk te vinden is al deel van de oplossing."

Maakt u bij het onderwijzen gebruik van uw eigen taalleerervaringen?

Margaret McKinny (Engels voor studenten): "Waarschijnlijk wel. Mijn meest belangrijke taalleerervaring vond ik het Nederlands (12 jaar geleden). Dit leerde mij hoe het is om een taal te leren die je nodig hebt om te overleven. Niet gewoon nodig voor in het klaslokaal. Dit vond ik een erg relevante ervaring. Het gaf mij een groter begrip voor de complexiteit van het leren van een taal."

Birgit Lijmbach (NT2): "Ik maak wel gebruik van mijn eigen taalleerervaringen. Ik kan het iedere docent aan te raden om een keer een taal te leren die je helemaal niet kent. Ik ben jaren geleden begonnen met Hongaars. Ik herken in mezelf als student veel dingen die ik bij cursisten zie. Herken ook veel oplossingen van de docent. Na de cursus snap ik dat gevoel beter wat cursisten hebben, het gevoel alle kleine - er soms niet toe doende - details te weten. Het geeft meer inzicht in de behoefte van de cursist."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Ik heb mijn eigen taalleerervaringen wel altijd voor ogen, vooral als het gaat om het opbouwen van zelfvertrouwen om die taal ook daadwerkelijk in de praktijk toe te passen. Alleen dan kun je de vorderingen maken die je voor ogen had. Maar het kan ook 'tricky' zijn. Uiteraard ben ik taaldocent geworden omdat ik feeling heb met talen en sneller een taal leer dan gemiddeld. Voor veel van mijn cursisten geldt dit niet. Als ik dan mezelf als uitgangspunt zou nemen, loop ik het risico ongeduldig te worden."

6. Het Nederlands: een moeilijke taal?!

Door Janke Bouwman

In een multicultureel land als Nederland wonen mensen met allerlei verschillende culturen en taalachtergronden. Het is dan ook niet vreemd dat er velen zijn die via cursussen Nederlands leren of al hebben geleerd. Nu hoor je vaak mensen zeggen dat het Nederlands een moeilijke taal is. Maar is dit ook werkelijk zo? Is het Nederlands per definitie een moeilijke taal voor iedereen of is dit voor iedereen anders? Welke invloed heeft je taalachtergrond hierop? Een interessant onderwerp om je eens verder in te verdiepen. Daarom ben ik naar een cursus van het Talencentrum van de Rijksuniversiteit Groningen gegaan en heb daar drie cursisten Nederlands met verschillende taalachtergronden gevraagd naar hun ervaringen.

Nederlands als tweede, derde, vierde of vijfde taal

Een cursus voor volwassenen die Nederlands leren in Nederland wordt vaak een cursus Nederlands als tweede taal genoemd. Natuurlijk kan het Nederlands voor de cursisten ook wel de derde of vierde taal zijn die ze leren. Het begrip ‘tweede taal’ wordt gebruikt om aan te geven dat de nieuwe taal wordt geleerd in de omgeving waar die taal ook de omgevingstaal is. Deze taal kan daardoor buiten de cursus ook direct gebruikt worden, wat het leren ervan vergemakkelijkt. Dat is wezenlijk anders dan het leren van een vreemde taal in een omgeving waar deze taal niet de omgevingstaal is.

Ik heb drie cursisten geïnterviewd die allemaal een cursus NT2 op beginnersniveau volgen: Stina, Luisa en Valerio. Stina komt uit Duitsland en haar moedertaal is Duits. Naast het Duits beheerst ze het Engels op hoog niveau en heeft ze wat Frans geleerd op de middelbare school. Luisa is Colombiaanse en heeft het Spaans als moedertaal. Ze spreekt vrijwel vloeiend Engels en daarnaast heeft ze in Zwitserland Duits geleerd dat ze op een gemiddeld niveau beheerst. Valerio komt uit Italië en heeft twee moedertalen, namelijk het Italiaans en het Engels. Daarnaast spreekt hij vloeiend Spaans en beheerst hij het Frans op basisniveau. Ook heeft hij als kind wat Duits geleerd, maar omdat hij dit al jaren niet meer gebruikt, kan hij zich daar niks meer van herinneren. Drie mensen dus die ervaring hebben met het leren van talen. Heeft dat invloed op hoe ze Nederlands leren?

Motivatie om het Nederlands als tweede taal te leren

Onder de deelnemers van cursussen Nederlands als tweede taal vind je grote verschillen. Zo hebben ze verschillende taalachtergronden, opleidingsniveaus en zijn er verschillen in de tijd die ze hier verblijven. Er zijn NT2-leerders die zich permanent in Nederland vestigen, maar ook cursisten die hier tijdelijk verblijven voor bijvoorbeeld werk of studie, zelfs maar voor een half jaar, en toch de Nederlandse taal willen leren. Hoe zit dat met Stina, Luisa en Valerio en maakt het uit voor hun motivatie?

Stina is een uitwisselingstudente uit Duitsland, ze verblijft hier maar voor een half jaar en volgt colleges in het Engels. Het is voor haar dus niet noodzakelijk de Nederlandse taal te kennen. Toch vindt ze het belangrijk de taal te leren van het land waar ze verblijft, ook al is het maar voor een korte periode. “ Ik ben hier maar voor 6 maanden maar het zou voor mij een schande zijn als ik niet in staat zou zijn wat basisdingen in het Nederlands te zeggen. Ik vind het

vriendelijker te antwoorden in het Nederlands of in het Nederlands iets te vragen”, zegt Stina. Valerio woont en werkt hier al 2 jaar en zal hier waarschijnlijk ook nog een aantal jaar blijven. Voor zijn werk heeft hij alleen Engels nodig en ook in het dagelijks leven kan hij zich daar goed mee redden. Na 2 jaar heeft hij besloten om toch Nederlands te gaan leren: “Omdat ik ook werk met Nederlandse mensen en een aantal Nederlandse vrienden heb, vond ik dat het toch leuk en nuttig zou zijn om een nieuwe taal te leren”, zegt hij. Luisa heeft sinds ze in Nederland woont wel het gevoel dat het ook voor de dagelijkse dingen als boodschappen doen nodig is om de Nederlandse taal te kunnen spreken. Daarnaast is de meerderheid van haar collega’s Nederlands. “Tijdens de pauzes en tijdens de lunch spreken de meeste van mijn collega’s Nederlands, dus om mee te kunnen doen met het gesprek moet ik mijn taalvaardigheid verbeteren”, zegt Luisa.

Stina: *“Ik vind het vriendelijker te antwoorden in het Nederlands of in het Nederlands iets te vragen.”*

Stina, Luisa en Valerio zijn het er allemaal over eens dat het prettig is om de taal te spreken van het land waarin je woont. Ook al kun je je in het Engels ook wel redden in Nederland, het voelt toch prettig om de mensen aan te kunnen spreken in hun eigen taal en mee te kunnen doen met gesprekken. Zolang je de taal niet beheerst, voel je je toch vaak een buitenstaander.

Moelijkheden in de Nederlandse taal

Vaak hoor je mensen zeggen dat het Nederlands een moeilijke taal is om te leren. Maar wat maakt een taal ‘moeilijk’? Er zijn verschillende factoren die bepalen hoe snel en hoe succesvol iemand een taal oppikt. Dit heeft te maken met motivatie en de omstandigheden waaronder de taal geleerd wordt, wat iemands moedertaal is en of de cursist al andere talen naast de moedertaal heeft geleerd. Daarnaast spelen ook intelligentie en de zogenaamde ‘talenknobbel’ een rol.

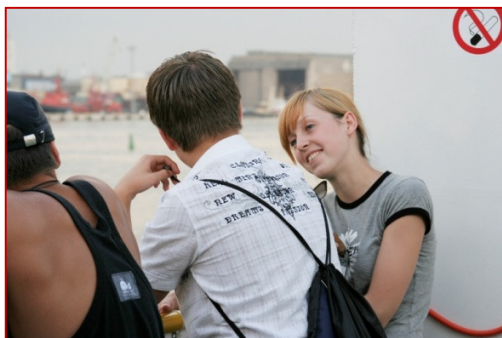
Zoals elke taal heeft de Nederlandse taal wel kenmerken die vrijwel alle NT2-cursisten als moeilijk ervaren. Zoals bijvoorbeeld de lidwoorden, er zijn geen regels die aangeven wanneer je ‘de’ en wanneer je ‘het’ gebruikt, dat moet je per woord leren. Een ander voorbeeld

Wat de klanken betreft worden over het algemeen de harde g-klank, vooral in combinatie met andere medeklinkers (gr, schr, cht), en bepaalde tweeklanken (eu, ui) als moeilijk ervaren.

is het woordje ‘er’, dat veel gebruikt wordt; het lijkt misschien overbodig maar het kan vaak niet weggelaten worden uit de zin. En dan hebben we het nog niet over de verschillende plekken in de zin waar het kan staan en de verschillende betekenissen. Zoals je in de volgende zin kunt zien: ‘Er zitten drie meisjes in de klas met hair-extensions, alle jongens lachen erom.’ Daarnaast heeft het Nederlands net als de meeste andere talen uitzonderingen op regels en onregelmatigheden, die het cursisten lastig maken.

Wat de klanken betreft worden over het algemeen de harde g-klank, vooral in combinatie met andere medeklinkers (gr, schr, cht), en bepaalde tweeklanken (eu, ui) als moeilijk ervaren.

Waar NT2-cursisten moeite mee hebben verschilt per persoon en hangt onder andere af van hun taalachtergrond. De onderdelen waar de geïnterviewde cursisten moeite mee hebben, komen zoals verwacht deels overeen met de algemene moeilijkheden die hierboven zijn beschreven. Luisa geeft aan dat ze het meeste moeite heeft met de uitspraak, omdat veel klanken van het Nederlands in het achterste gedeelte van de mond en vanuit de keel geproduceerd worden, en daar moet ze extra op oefenen. Valerio zegt de grammatica van het Nederlands lastig te vinden. Met name de woordvolgorde is een lastig onderdeel voor veel NT2-cursisten. Dat komt ook omdat de volgorde in Nederlandse hoofdzinnen anders is dan in bijzinnen. Let maar eens op de plaats van het werkwoord in de volgende hoofdzin met bijzin: ‘Valerio vindt het Nederlands moeilijk, omdat hij de regels voor onze woordvolgorde niet logisch vindt.’ In bijvoorbeeld vraagzinnen en zinnen met meer werkwoorden gaat het dan weer anders, dat moet wel erg verwarrend zijn voor NT2-cursisten. De talen die Valerio spreekt hebben ook duidelijk een andere woordvolgorde dan het Nederlands. Stina vindt bepaalde klanken moeilijk om uit te spreken. “Ik vind het moeilijk om de ‘ui’ goed uit te spreken, bijvoorbeeld ‘huis’ of ‘Duitsland’. Het klinkt zoveel beter als een ‘native speaker’ het uitspreekt”, zegt Stina. Met de grammatica heeft Stina niet echt moeite: “De grammatica is echt

makkelijk om te leren, het enige wat verwarrend is, is de passieve vorm in het Nederlands omdat de woordvolgorde hierbij anders is dan bij de passieve vorm in het Duits.”

Invloed van de moedertaal

Een factor die medebepalend is voor de moeilijkheidsgraad van het leren van het Nederlands is de moedertaal. Dit zagen we hierboven ook al in de antwoorden van de geïnterviewden naar voren komen. Het Nederlands heeft kenmerken die voor bijna elke NT2-cursist lastig zijn, maar wat er specifiek als moeilijk wordt ervaren ligt ook aan welke moedertaal iemand heeft. De ene taal lijkt immers veel meer op het Nederlands dan de andere taal.

De moedertaal van Stina is het Duits. Zij denkt dat dit voor haar een voordeel is, de grammatica van het Nederlands en Duits is bijna hetzelfde en ook in de woordenschat zitten veel overeenkomsten. Dat heeft echter ook een keerzijde: “Soms is het verwarrend dat de twee talen zoveel op elkaar lijken, want Nederlandse woorden klinken vaak hetzelfde als ouderwetse Duitse woorden. Dat maakt het makkelijk om ze te onthouden, maar tegelijkertijd ook moeilijk om de talen gescheiden te houden”, zegt Stina. Ook komen er in het Duits woorden voor die veel op een Nederlands woord lijken, maar toch een totaal andere betekenis hebben, de zogenaamde ‘valse vrienden’. Dat Stina het Nederlands niet ervaart als een moeilijke taal om te leren is niet vreemd als je bedenkt dat het Duits en het Nederlands beide uit de zelfde taalfamilie komen, het zijn beide Germaanse talen.

Voor mensen die het Spaans als moedertaal hebben is Nederlands een moeilijke taal, denkt Luisa. Doordat deze twee talen uit verschillende taalfamilies komen – het Spaans is een Romaanse taal - hebben ze veel minder gemeen dan het Duits en het Nederlands. Luisa: “Ik had wat moeilijkheden met de uitspraak van het Nederlands vanwege mijn Spaanse accent”. Ze moest dus extra oefenen op de uitspraak om haar accent te verminderen. Ook in de

woordenschat zitten weinig gelijkenissen tussen het Nederlands en het Spaans. Doordat Nederlandse woorden hierdoor niet aan Spaanse woorden gerelateerd kunnen worden, is het voor Luisa lastig woorden te onthouden.

Valerio heeft twee moedertalen, namelijk het Italiaans en het Engels. Zijn ene moedertaal, het Italiaans, komt net als het Spaans uit de Romaanse taalfamilie en het Engels is meer verwant aan de Germaanse talen. Valerio denkt dat het Nederlands behoorlijk lastig is voor iemand met het Italiaans als moedertaal, om vrijwel de zelfde redenen die Luisa ook noemt voor het Spaans. Valerio heeft echter ook het Engels als taal waarmee hij opgegroeid is. Is dit voor hem een voordeel? Heeft hij bij het leren van het Nederlands meer aan het Italiaans of aan het Engels? Valerio vindt het op dit moment vooral verwarrend: “Mijn moedertaal is Italiaans, maar ook Engels. Veel regels in het Nederlands lijken hetzelfde als in het Engels, maar in werkelijkheid blijken ze toch anders te zijn.” De grammatica van het Engels verschilt behoorlijk van het Nederlands. Zo hanteert het Nederlands bijvoorbeeld vaak een andere woordvolgorde dan het Engels. Het Duits heeft zowel op grammaticaal gebied als op het gebied van woordenschat meer verwantschap met het Nederlands dan het Engels. Dit zou kunnen verklaren waarom Stina het Nederlands makkelijker zegt te vinden dan Valerio.

Invloed van andere geleerde talen

We hebben gezien dat de moedertaal van de NT2-cursist invloed heeft op hoe moeilijk de Nederlandse taal is voor hem of haar is om te leren. Maar de moedertaal is echter niet de enige factor die bepaalt hoe moeilijk het is om Nederlands te leren. Veel mensen beheersen naast hun moedertaal nog één of meerdere vreemde talen. In hoeverre spelen die een rol bij de verwerving van het Nederlands als tweede taal? Valerio, Stina en Luisa spreken allemaal nog minstens één vreemde taal naast hun moedertaal. Uit onderzoek is gebleken dat mensen die al meerdere talen hebben geleerd makkelijker een nieuwe taal aanleren dan mensen die alleen hun moedertaal spreken. Zelfs wanneer de nieuw te leren taal sterk afwijkt van de talen die men al spreekt heeft men hier voordeel van. Het gaat daarbij om twee dingen: taalbewustzijn en de ervaring met het leren.

Het begrip taalbewustzijn (language awareness in het Engels) wil zeggen dat je je bewust bent geworden van het feit dat een taal bestaat uit regels en structuren. Je weet dat woorden willekeurig gekozen zijn en dat het niet waarschijnlijk is dat in een andere taal

Luisa: *“Ik heb persoonlijk het gevoel dat Nederlands een mix is van Engels en Duits, aangevuld met eigen regels en woorden.”*

hetzelfde woord gebruikt wordt voor een begrip. Omdat je je moedertaal grotendeels onbewust leert, ken je de regels van je eigen taal meestal niet. Pas als je een vreemde taal leert, of aan anderstaligen uit moet leggen waarom je iets in het Nederlands zo zegt en niet anders, ontdek je dat alle talen regels hebben. Dat helpt weer bij

het leren van een nieuwe taal. Ook je eigen ervaring met het leren van een vreemde taal helpt. Je weet wat er goed werkt in je leerproces en waar je extra aandacht aan moet besteden.

Luisa spreekt naast haar moedertaal Spaans de vreemde talen Engels en Duits. Ze zegt dat dit haar zeker helpt bij het leren van het Nederlands. De kennis die ze van het Engels en het Duits heeft, levert haar meer voordeel op dan de kennis van haar moedertaal. Het is voor Luisa makkelijker om grammaticale regels en woordenschat van het Nederlands te relateren aan het

Engels en het Duits dan aan het Spaans. “Ik heb persoonlijk het gevoel dat Nederlands een mix is van Engels en Duits, aangevuld met eigen regels en woorden”, zegt Luisa. In tegenstelling tot Luisa heeft Stina meer aan haar moedertaal Duits dan aan de vreemde talen die ze spreekt, nl. Engels en een beetje Frans. Dit is op zich erg logisch, aangezien het Duits zo sterk op het Nederlands lijkt, meer dan de twee andere talen die ze beheerst. Valerio heeft twee moedertalen, het Italiaans en het Engels, en spreekt daarnaast vloeiend Spaans. Hij ziet hiervan geen voordeel van in taalkundig opzicht, maar hij geeft wel aan dat zijn ervaring met het spreken van meerdere talen helpt bij het leren van Nederlands. Valerio: “Het maakt je zelfverzekerder wanneer je in een taal moet spreken die je aan het leren bent. Ik ben koppig, dus ook al praten mensen in het Engels terug en ook al is mijn Nederlands niet zo geweldig, ik blijf het proberen”. Wanneer ik Stina en Luisa hier naar vraag zeggen zij hetzelfde te ervaren. Ondanks dat Stina niet helemaal vloeiend Engels spreekt, moest ze zich er hier toch mee zien te redden en heeft ze haar angst om fouten te maken opzij gezet. Dit helpt haar nu bij het oefenen van het Nederlands in de praktijk.

Valerio: “Ik ben koppig, dus ook al praten mensen in het Engels terug en ook al is mijn Nederlands niet zo geweldig, ik blijf het proberen.”

Het kan ook gebeuren dat men de nieuwe taal en een andere geleerde vreemde taal door elkaar gaat gebruiken. Dit gebeurt vooral wanneer het gaat om twee talen die veel op elkaar lijken, zoals het Portugees en het Spaans, of het Nederlands en Duits. Luisa zegt dat ze dit inderdaad wel heeft met het Duits. Door haar kennis van het Duits, spreekt ze Nederlandse woorden volgens haar collega’s vaak uit met een Duits accent. Het spreken van een vreemde taal die sterk verwant is aan het Nederlands kan naast voordelen dus ook nadelen hebben.

Is het Nederlands een moeilijke taal?

Op de vraag of het Nederlands echt zo moeilijk is als wordt beweerd kan ik geen eenduidig antwoord geven. De Nederlandse taal bevat inderdaad kenmerken die voor bijna elke NT2-cursist als moeilijk worden ervaren, maar is het nou een taal die moeilijker is dan veel andere talen?

Uit de interviews is gebleken dat verschillende mensen ook verschillende moeilijkheden ervaren bij het leren van het Nederlands. Moedertaal, kennis van andere vreemde talen, taalbewustzijn en inzicht in het eigen leerproces spelen daarbij een belangrijke rol. Voor Stina is Nederlands een makkelijkere taal dan voor Valerio en Luisa, omdat haar moedertaal Duits meer op het Nederlands lijkt dan de moedertalen van Luisa (Spaans) en Valerio (Italiaans en Engels). Maar Luisa heeft wel profijt van haar kennis van het Duits en Engels, talen die ze later heeft geleerd, bij het leren van het Nederlands.

Moedertaal en taalachtergrond bepalen ook welke aspecten van de Nederlandse taal moeilijk zijn voor de NT2-leerder en hoe hoog de moeilijkheidsgraad van het Nederlands als taal voor die persoon is. Dit betekent dat het per NT2-leerder erg kan verschillen waar hij of zij moeite mee heeft. Zo heeft Valerio vooral moeite met de woordvolgorde van het Nederlands, Luisa met Nederlandse keelklanken en Stina met de “ui”. Allemaal onderdelen van de taal die ze niet herkennen uit de talen die ze al wel beheersen.

Daarnaast geven de geïnterviewden ook aan dat hun ervaringen met het leren van andere talen een rol spelen bij het leren van het Nederlands. Wanneer je eerder je angst om fouten te maken opzij hebt weten te zetten en hebt gemerkt dat gewoon blijven proberen werkt, dan kun je deze tactiek gemakkelijker herhalen bij het leren van een nieuwe taal.

Een NT2-docent heeft dus een lastige maar mooie taak in het begeleiden van zijn/haar cursisten op weg naar succes. Om zo effectief mogelijk te kunnen zijn, moet de docent proberen rekening te houden met de verschillende taalachtergronden en leerervaringen van de cursisten en de daaruit voortkomende verschillen in moeilijkheden.

7. Docenten over... moeilijkheden in de taal

Veel cursisten geven aan moeite te hebben met de uitspraak van de taal. Hoort u dat ook?

Ryoko Nakazawa (Japans): "Ik hoor dat niet echt van cursisten. Je verstaanbaar maken in het Japans is niet moeilijk, een mooie uitspraak wel. Mijn doelstelling is: geen miscommunicatie is voldoende. Er wordt daarom meer aandacht besteed aan jezelf verstaanbaar maken en veel minder aan een mooie uitspraak."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Iedereen heeft in het begin moeite met de uitspraak. Er zijn ook cursisten die bepaalde medeklinkers nooit helemaal onder de knie krijgen. Dit hangt samen met de moedertaal van de cursist. Voor Fransen is de 'h' lastig, voor Chinezen de 'r'. Als ze het vanaf het begin goed proberen te doen en ze hebben er aanleg voor, dan kunnen ze tot een goede uitspraak komen. In de eerste/tweede les zeg ik altijd: Nederlands spreken is bodybuilding voor het gezicht. Het is een sterk gearticuleerde taal. Meer dan Duits of Engels bijvoorbeeld. Nederlands is heel erg open, gebruik je mondspieren extreem. De 'g' is vaak ook moeilijk, dit wordt ook wel onderschat. 'guh' is ook goed, denken ze dan."

Patricia Top (Portugees): "Ik merk geen problemen bij de uitspraak, maar ze hebben wel moeite met een bepaalde klank die niet in de Nederlandse taal bestaat. Portugees is een nasale taal. Het heeft een klank die je moet leren door te doen. Voor mensen die Portugees leren is de 'ão' moeilijk. En de 'v' en de 'f' zijn in het Portugees andersom. Daar maken cursisten altijd fouten."

Hoe belangrijk vindt u een goede uitspraak van de taal?

Marcus Grollman (Engels): "Als je zegt uitspraak, dan vind ik dit wel belangrijk. Er is een verschil tussen uitspraak en accent. Accent is prima, hoeft niet aangepast te worden. Uitspraak is belangrijk om de taal goed verstaanbaar te maken voor de ander. Iedereen heeft een accent in het Engels omdat het zo'n wereldtaal is geworden."

Patricia Top (Portugees): "Een goede uitspraak vind ik heel belangrijk, want als je goed uitspreekt dan kan je ook goed schrijven. Portugees heeft een behoorlijk regelmatige spelling. Wat je schrijft is hoe je uitspreekt. Daarnaast is een goede uitspraak belangrijk, zodat mensen je goed kunnen verstaan."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Een goede uitspraak is alleen belangrijk wanneer die leidt tot begrip. Wanneer de uitspraak de communicatie in de weg staat is het een probleem, anders is het niet erg. Als je kan horen waar iemand eigenlijk vandaan komt, vind ik dit vaak wel charmant."

Heeft u tips of oefeningen waarmee cursisten lastige klanken beter kunnen leren uitspreken?

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "We doen in de cursus best wel veel oefeningen. En ik denk dat het ook goed kan door zelf heel erg veel te oefenen. Jezelf opnemen en dan eens terug te luisteren is een goede methode. Wat je in schedel hoort klinkt toch anders. Zinnen herhalen. Dialogen uit de boeken uitspelen. Dat soort dingen. Niet alleen de uitspraak van woorden en klanken, maar ook zinsintonatie is belangrijk in het Nederlands. Zinsintonatie kan

de betekenis van de zin veranderen. Voor Romaanse talen geldt minder. Hier doen ze dit door de woordvolgorde te veranderen bijvoorbeeld. Heb je Frans als moedertaal, dan zit je hiermee. Klemtoon goed plaatsen voor de betekenis is dan lastig."

Patricia Top (Portugees): "Ik heb verschillende tips. Voor de 'ão': de neus dichtdoen tijdens het praten. Dan hoor je precies goed hoe je het uit moet spreken. Ook zag ik Aziatische cursisten met een spiegel bij zich in de les. Ze keken naar mijn articuleren en deden dit dan na met behulp van de spiegel. Deze methode helpt ook met een goede uitspraak. En verder heel veel muziek luisteren."

Naast de uitspraak wordt de grammatica vaak aangewezen als moeilijk onderdeel van de taal. Wat zijn de lastigste grammaticale onderdelen voor de taal die u onderwijst?

Marcus Grollman (Engels): "In het Engels zijn wel regels, maar er zijn ook veel uitzonderingen. Het gebruik van de regels wordt dan ook vaak moeilijk gevonden. Verder is de verleden tijd soms een probleem. In de verleden tijd lijken de Nederlandse en Engelse regels hetzelfde, maar het Nederlands is veel flexibeler dan het Engels."

Ryoko Nakazawa (Japans): "De woordvolgorde is anders in het Japans: het werkwoord staat aan het eind van de zin. Dit is voor veel cursisten moeilijk. Daarnaast bestaan sommige Japanse grammaticale kenmerken niet in het Nederlands, zoals de postfix. Het Nederlands geeft naamval voor onderwerp en lijdend voorwerp aan door woordvolgorde en klemtoon, het Japans doet dit met een apart postfix. Nederlanders kennen dit systeem niet. Dit maakt het voor hen lastig."

Hoe belangrijk vindt u de grammaticale kennis van uw cursisten?

Marcus Grollman (Engels): "Dit hangt af van de behoeftes van de student. Als je in een communicatieklas zit op een vrij laag niveau, dan is het doel communicatie. In zo'n geval is woordenschat belangrijker. Bij een academische studie als Rechten is het wel heel belangrijk. Persoonlijk vind ik het vrij belangrijk."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Ik geef zo weinig mogelijk grammaticaonderwijs. Vergelijk het met het leren autorijden. Je onthoudt en leert het niet met uitleggen hoe de motorkap eruit ziet; Mensen moeten beginnen met achter het stuur zitten. Ze hebben bepaalde grammaticale kennis nodig om toe te kunnen passen, maar het is beter om het zonder de regels correct te kunnen doen. Het woord 'er', geen moedertaalspreker kent daar de grammaticale regels van, als NT2 toch moet je dat maar via regels leren en door oefenen zul je uiteindelijk zonder de regels kunnen."

Hoe probeert u deze kennis expliciet en/of impliciet bij te brengen?

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Communiceren is niet te doen met denken aan de regels. Daarom werkt impliciet bijbrengen veel beter."

Marcus Grollman (Engels): "Bij onze meeste cursussen komen de grammaticaleslessen vaak voort uit de les en de student zelf. Autonomie van de student is belangrijk. De docent faciliteert het leerproces. Dus: 'we gaan de komma trainen en de les daarna spellingregels', dat doen we niet."

Het behandelde grammatica-aspect komt meestal uit de werkelijkheid van de student, waar die mee zit."

Wat zijn verdere moeilijkheden van de taal?

Marcus Grollman (Engels): "De onregelmatige spelling."

Ryoko Nakazawa (Japans): "Letters, het Japanse schrift. Dit is een ingewikkeld systeem."

Het Talencentrum vraagt van docenten dat de voertaal in de les de doeltaal is. Ik kan me voorstellen dat dit in het begin voor zowel docent als cursist niet altijd even makkelijk is. Wat verwachten cursisten hiervan?

Ryoko Nakazawa (Japans): "Ik probeer zo min mogelijk Nederlands of Engels te gebruiken, maar dit lukt niet altijd. Bij het uitleggen van de grammatica gebruik ik wel Nederlands. Verder probeer ik veel voorbeelden te geven. Ze mogen wel in het Nederlands wat vragen en dan antwoord ik ook wel in het Nederlands."

Marcus Grollman (Engels): "Van al ons cursusmateriaal weten ze van tevoren: de doeltaal is Engels. Voor ons als docenten is dit makkelijker. Onze cursussen beginnen meestal op een B1-niveau (havo 4). Mensen komen aan met wat, ze hebben voorkennis. Voor ons is het makkelijker dan alleen Engels te spreken. Dat kunnen mensen goed redden."

Cursisten geven aan vooral moeite te hebben met actieve kennis (spreken/schrijven). Waar ligt dit aan, denkt u?

Marcus Grollman (Engels): "Zelfvertrouwen. Bij passieve kennis, ben je passief. Om te schrijven en te spreken moet je jezelf bloot geven. Cursisten hebben vaak een negatief zelfbeeld. Eigenschappen en voorkeuren van de cursist spelen ook een rol: sommigen vinden spreken heel makkelijk, maar 90% van de mensen beginnen met iets passiefs."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): Begrijpen is altijd makkelijker dan produceren. Ik denk dat het ligt aan de afstand tussen jouw taal en de taal die je aan het leren bent. Voor iedere Nederlander is het makkelijk om een Duitse krant te lezen, Duits spreken op het niveau van de krant is een ander verhaal. Het proces van actieve kennis is complexer, begrijpen doe je vaak associatief."

8. Een vreemde taal leren doe je zo!

De factoren die van invloed zijn op het succesvol verwerven van een vreemde taal

Door Marijke Laan

Yulia, Jeanne en Víctor. Op het eerste gezicht hebben ze niks met elkaar gemeen. Yulia komt uit Rusland, is 33 jaar, jurist, kwam naar Nederland vanwege werk en familie en spreekt Russisch, Engels en Nederlands. Jeanne komt uit Frankrijk, is 27 jaar, kwam voor haar PhD naar Nederland en spreekt Frans, Engels, Duits en Nederlands. Víctor komt uit Spanje, is 29 jaar, docent Frans en Engels en kwam naar Nederland voor zijn vriendin. Toch is er iets dat

Marijke Laan

hen samenbracht: de cursus Nederlands semi-intensief niveau één aan het Talencentrum van de RUG. Dit is ook de plek waar ik hen voor het eerst ontmoette. Dat het ging om enthousiaste en toegewijde cursisten werd mij al gauw duidelijk. Een datum voor een interview met elk van hen volgde al snel. Interviews waarin verrassende taalleerervaringen aan het licht kwamen.

Bewustwording en leren van vreemde talen

Ervaringen van taalleerders kunnen ons veel vertellen

over het proces van vreemdetaalverwerving. Het bewust worden van het leerproces en de succesfactoren is belangrijk voor de taalleerder zelf, maar ook voor

zijn/haar docent en omgeving. En wanneer de ervaringen herkenbaar zijn, kunnen ook andere cursisten ervan profiteren. Een grotere bewustwording van hoe het leren van een vreemde taal in de dagelijkse praktijk werkt, kan hopelijk een situatie zoals Jeanne die beschrijft voorkomen: "Ik ben toen eens uitgelachen en dat heeft mijn zelfvertrouwen geen goed gedaan. Als ik nu in de supermarkt kom, spreek ik vaak maar Engels in plaats van Nederlands."

Het leren van een taal is een complex proces. In de taalwetenschap maakt men een onderscheid tussen het leren van een taal op jonge leeftijd en op oudere leeftijd. Hierbij wordt een zogeheten 'kritieke periode' gehanteerd. Dit is een periode waarin het leren van een taal je natuurlijk en zonder veel moeite af gaat. Na deze periode zou het leren van een taal lastiger worden. Wetenschappers zijn het niet eens over wanneer deze kritieke periode precies zou eindigen, ergens tussen het zesde en veertiende levensjaar. Naar het taalverwervingsproces van jonge kinderen is veel onderzoek gedaan. Het meeste onderzoek richt zich op het verwerven van de moedertaal, van het taalverwervingsproces voor vreemde talen is minder bekend.

Met een 'vreemde taal' wordt hier een taal bedoeld die is geleerd op latere leeftijd, na de moedertaal/moedertalen. Eén manier om meer over dit proces te weten te komen, is het analyseren van ervaringen die taalleerders hebben. In de literatuur worden naast leeftijd meerdere factoren genoemd die van invloed zouden kunnen zijn op het leren van een vreemde taal. Denk hierbij aan de omgeving waarin je de taal leert, hoe je de taal leert en het type feedback dat je vanuit je omgeving krijgt. Daarnaast kan nog worden gedacht aan de

neveneffecten van een tweetalige opvoeding. Wellicht is het voor iemand die tweetalig is opgevoed makkelijker om vreemde talen te leren dan voor iemand die eentalig is opgevoed. De vraag die in dit artikel centraal staat is dan ook: welke factoren zijn van invloed voor het succesvol verwerven van een vreemde taal?

Hoe jonger je de taal leert, hoe makkelijker het is?

Als kind zou het makkelijker zijn om een taal te leren dan als volwassene, dat is wat je vaak hoort. Toch is hierover wel discussie, zeker als het gaat om vreemde taalverwerving. Ook de cursisten die ik interviewde zijn het hier niet allemaal mee eens. Yulia en Jeanne zijn ervan overtuigd dat leeftijd bij het leren van een vreemde taal niet belangrijk is. Jeanne: "Ik leerde Engels en Duits van mijn elfde tot mijn achttiende. Ik ben een paar maanden geleden, op mijn 27ste, met Nederlands begonnen. Ik heb niet het idee dat het nu moeilijker is om een taal te leren dan toen. Ik vind het zelfs makkelijker om nu een taal te leren, omdat het nu mijn eigen keus is. Vroeger moest je verplicht twee vreemde talen leren." Yulia is het met haar eens dat het leren van een vreemde taal nu niet moeilijker is, omdat ze ouder is. Alhoewel het leren van het Nederlands haar nu wel moeilijker afgaat dan toen ze vroeger Engels moest leren. Maar volgens haar heeft dit te maken met de klank en structuur van het Nederlands.

Víctor schetst een genuanceerder beeld: "Toen ik vier was begon ik met het leren van een nieuwe taal: Frans. Dit deed ik in een privéschool waar de voertaal Frans was. Hierdoor was

Víctor: "Het brein van meertalige mensen ontwikkelt zich toch anders. Het heeft een positieve uitwerking op je cognitie en het maakt het leren van nieuwe talen makkelijker."

dit meer een tweede taal dan een vreemde taal voor mij. Toen ik twaalf was begon ik er ook Engels bij te leren. Het leren van het Frans ging mij wel makkelijker af dan het

Engels, ik denk dat leeftijd hierbij wel een rol speelt. Jaren later, ik was inmiddels 29, ben ik begonnen met het leren van Nederlands. Als je ouder bent, wordt het leren van een taal moeilijker. Maar dat is wat is uit onderzoek ken, het voelt niet zo. Voor mijn gevoel is het leren van het Nederlands nu niet moeilijker dan het leren van het Engels toen. Daar komt bij dat ik denk dat er ook voordelen zitten aan het leren van een taal op oudere leeftijd. Omdat ik al meerdere talen beheers (Spaans, Catalaans, Frans en Engels) denk ik dat dit het leren van een nieuwe taal (Nederlands) makkelijker maakt. Je brein is er toch meer op ingesteld. Het werkt dus wel beide kanten op."

Engels les in Toronto

Wat te denken van de omgeving waarin je de taal leert? Is het leren van een taal gemakkelijker in een omgeving waarin deze taal gesproken wordt?

Jeanne meent van wel. Ze leerde Engels en Duits in Frankrijk en Nederlands in Nederland. Deze laatste ervaring maakte haar duidelijk dat de omgeving waarin je de taal leert zeker van invloed is. Het leren van het Nederlands ging haar makkelijker af dan het Engels en Duits, omdat ze hier het geleerde meteen in de praktijk kon toepassen, iets wat ze bij de andere twee talen miste. Víctors antwoord op deze vraag is ook bevestigend: "Ja, dit maakt het zeker

makkelijker! Het Engels dat ik in Spanje leerde was niet bevredigend: slechts een paar uur per week en amper de kans om dit in de praktijk te brengen. Mijn Engelse taalbeheersing was dan ook niet goed. Ik heb toen besloten om twee maanden Engelse les te nemen in Toronto. Hierdoor leerde ik snel, goed Engels spreken, doordat ik het de hele tijd wel moest spreken. Immers: de mensen om mij heen spraken alleen maar Engels. Het heeft mijn Engels enorm verbeterd. Nu leer ik op eenzelfde manier Nederlands: in een Nederlandse omgeving."

Yulia kan zich in de inzichten van Jeanne en Víctor minder goed vinden. Het leren van Engels in Rusland of het leren van Nederlands in Nederland is voor haar gelijkwaardig. Yulia: "Het leren van het Nederlands is meer intensief, omdat overal om mij heen Nederlanders zijn. Maar in Rusland zag ik ook wel veel Engels om mij heen: op televisie, in muziek en in boeken. Ik merk wat dat betreft dus weinig verschil."

Het belang van taalles

Een taal leer je niet vanzelf, je moet er wel wat voor doen. De vraag is wat de succesvolste manier is om een taal goed te leren. Is dit door les te nemen, door contact te zoeken met sprekers van de taal of wellicht door de taal zelf te ontdekken?

Yulia denkt dat het nemen van lessen in de taal zeer belangrijk is om je taalbeheersing te vergroten. "Het is misschien wel mogelijk om een taal te leren zonder les, maar dit kan alleen als je totaal integreert in de society.", aldus Yulia.

Jeanne is het met Yulia eens. Zij is er ook van overtuigd dat lessen belangrijk zijn voor het leren van de taal. Jeanne: "Je leert zonder lessen misschien ook wel iets, maar wanneer je dan iets verkeerd leert, is het moeilijk om deze fout te verbeteren. Je krijgt immers geen directe feedback en leert niet gestructureerd de grammatica van een taal."

Yulia: "Het is misschien wel mogelijk om een taal te leren zonder les, maar dit kan alleen als je totaal integreert in de society."

Víctor heeft verschillende ervaringen met het leren van talen. Víctor: "Ik heb Frans geleerd in een privéschool waar Frans de voertaal was, maar daarnaast heb ik een keer een schoolreisje gehad naar Frankrijk en hadden we Franse mailcontacten. Zonder de lessen had ik geen Frans kunnen spreken met Franstaligen, maar dankzij de interactie met de Franse sprekers is mijn Frans wel enorm verbeterd. Hetzelfde geldt voor mijn Engels en Nederlands." Volgens hem is beste manier om een taal te leren door interactie met sprekers van de taal, zoals hij bijvoorbeeld in Frankrijk en Toronto deed. "Het is goed om in het begin lessen te nemen, omdat je zo de basis van een taal kunt leren. Daarna is het belangrijk dit toe te passen in de omgeving. Ik denk dat het wel mogelijk is om een taal te leren zonder lessen, maar dit is wel erg moeilijk. Het is niet voor niks dat beginnersklassen vaak voller zitten dan klassen voor gevorderden!" aldus Víctor.

Zonder feedback geen vooruitgang

Het leren van een taal is een traject van vallen en opstaan. Feedback van de mensen om je heen, kan daarbij een steuntje in de rug zijn. Hoe belangrijk is het krijgen van zowel positieve als negatieve feedback op het succesvol verwerven van een vreemde taal?

De geïnterviewden zijn het erover eens dat feedback belangrijk is in het proces van taalverwerving. Maar terwijl ze het erover eens zijn dat positieve feedback goed werkt, denken

zij verschillend over negatieve feedback. Jeanne en Yulia reageren hier allebei niet goed op. Jeanne: "Positieve feedback is belangrijk. Van nature ben ik behoorlijk verlegen. Wanneer ik in een vreemde taal moet spreken, ben ik nog meer verlegen. Als mensen dan negatief reageren op een poging van mij om de taal te spreken klap ik dicht." Ze heeft dit weleens meegemaakt: "Toen ik net begon met de cursus Nederlands probeerde ik het geleerde weleens in praktijk te brengen, bijvoorbeeld in de supermarkt. Ik ben toen eens uitgelachen en dat heeft mijn zelfvertrouwen geen goed gedaan. Als ik nu in de supermarkt kom, spreek ik vaak maar Engels."

Negatieve feedback kan dus heel schadelijk zijn en het taalverwervingsproces zelfs verstoren. Ook Yulia heeft deze ervaring: "Opbouwende kritiek is belangrijk. Ik ben erop gebrand om goede resultaten te halen en heb dan ook geen enkel probleem met opbouwende kritiek: dit kan mij alleen maar verder helpen. De insteek moet echter wel positief zijn, anders sluit ik mezelf af." Víctor ziet ook iets positiefs in een vorm van negatieve feedback: "Ik denk dat negatieve feedback me zelfs nog meer geholpen heeft om mijn taalvaardigheid te verbeteren dan positieve feedback. Ik laat me ook niet afschrikken als mensen om me moeten lachen als ik bijvoorbeeld Nederlands spreek, mensen bedoelen dit vaak helemaal niet kwaadaardig."

Yulia: "Opbouwende kritiek is belangrijk. Ik ben erop gebrand om goede resultaten te halen en heb dan ook geen enkel probleem met opbouwende kritiek: dit kan mij alleen maar verder helpen. De insteek moet echter wel positief zijn, anders sluit ik mezelf af."

Met een meertalig brein is het makkelijker vreemde talen leren

Over de invloed van meertaligheid op het brein is in de wetenschap veel gezegd. Eén van de redelijk geaccepteerde theorieën is dat het meertalige brein makkelijker omgaat met het leren van nieuwe talen. Wat is de ervaring van de cursisten?

Zowel Víctor als Jeanne hebben te maken gehad met een tweetalige situatie in hun vroege jeugd. Víctor heeft een Spaanse moeder en een Spaans/Catalaanse vader en werd de eerste paar jaar van zijn leven Spaans/Catalaans opgevoed. Víctors ouders zijn hier al gauw mee gestopt, waarschijnlijk omdat zijn moeder alleen Spaans spreekt. Op school kreeg Víctor nog wel Catalaanse les en hij sprak deze taal ook met zijn vaders kant van de familie. Hierdoor onderhield hij het Catalaans goed. Daarnaast kreeg hij vanaf zijn vierde jaar in het Frans les op een Franse privéschool. Al met al kun je wel spreken van een meertalige opvoeding. Víctor vond dit een prettige ervaring: "Het meertalig opgroeien heeft ervoor gezorgd dat ik alle drie de talen goed spreek. Ik ben ze nooit door elkaar gaan gebruiken. Ik denk ook dat het vroeg leren van

Jeanne: "De keuze van mijn ouders om mij niet tweetalig op te voeden heeft het verwerven van mijn moedertaal geen goed gedaan."

deze drie verschillende talen mij heeft geholpen bij het leren van talen op latere leeftijd. Het brein van meertalige mensen ontwikkelt zich toch anders.

Het heeft een positieve uitwerking op je cognitie en het maakt het leren van nieuwe talen makkelijker. Ik heb het altijd leuk gevonden om nieuwe talen te leren en dit ging mij ook zonder grote moeite af."

Jeanne vertelt een ander verhaal. Zij groeide op met een Franse moeder en een Ierse vader in Frankrijk. Haar vaders moedertaal is Engels, maar hij wilde deze taal niet met zijn kinderen spreken. Jeanne: "Mijn ouders hebben er bewust voor gekozen om mij niet tweetalig op te voeden, waarom weet ik niet. Mijn vader sprak in het Frans tegen mij, ondanks dat zijn Frans vol zat met taalfouten." Dat de taalfouten van haar vader niet goed zijn geweest voor haar taalverwerving wordt al gauw duidelijk. "Ik nam de fouten van mijn vader over. Ik vond laatst verhaaltjes van mezelf terug van toen ik een jaar of tien, elf was. Hierin zag ik de fouten terug die mijn vader destijds ook maakte. Het waren fouten die 'normale' Franse kinderen maken op de leeftijd van ongeveer zeven jaar," vervolgt Jeanne. "Zodra ik veel tijd doorbracht met mijn vader verviel ik weer in het oude patroon en maakte ik weer dezelfde fouten. De keuze van mijn ouders om mij niet tweetalig op te voeden heeft het verwerven van mijn moedertaal geen goed gedaan. Of dit ook effect heeft gehad op het verwerven van mijn andere talen vind ik moeilijk te zeggen. Ik ben nooit een uitbinker geweest in het leren van talen, maar presteerde ook nooit ver beneden de maat."

Van ervaringen naar succesvolle lessen

We hebben in de ervaringen van de drie geïnterviewden kunnen zien dat er meerdere factoren een rol spelen in het succesvol verwerven van een vreemde taal. Voor deze drie cursisten geldt dat ze niet gemerkt hebben dat het leren van een vreemde taal gemakkelijker gaat als je jonger bent. Het lijkt hen zelfs een voordeel om de vreemde taal op wat oudere leeftijd te leren, omdat je eerdere taalleerervaringen je wellicht meer inzicht bieden in de structuur van taal; Je brein is er meer op ingesteld. De omgeving waarin je de taal leert, vinden de cursisten wel

belangrijk. Wanneer je de taal leert in een omgeving waar deze gesproken wordt, kun je het geleerde namelijk meteen in praktijk brengen. Victor, Yulia en Jeanne vinden alle drie taallessen daarbij wel erg belangrijk, zeker in het begin om de basis onder de knie te krijgen. Deze lessen bieden ook een uitstekend moment voor feedback. Positieve en opbouwende kritiek vinden de cursisten erg belangrijk voor het succesvol

verwerven van de vreemde taal. Negatieve feedback ligt wat lastiger. Bij zelfverzekerde cursisten kan ook negatieve feedback zijn vruchten afwerpen. Het kan er echter ook voor zorgen dat het taalverwervingsproces verstoord raakt, omdat het zelfvertrouwen van de cursist een deuk oploopt. Ten slotte blijft de invloed van een meertalig brein op de vreemde taalverwerving een interessante vraag. Víctor heeft het idee dat zijn meertalige opvoeding een positieve bijdrage heeft geleverd aan zijn vermogen vreemde talen te leren. Jeanne vindt dat de

keuze van haar tweetalige ouders om haar eentalig op te voeden minder positieve effecten heeft gehad op de verwerving van haar moedertaal.

Op basis van de ervaringen van Víctor, Yulia en Jeanne kan worden gezegd dat het leren van een vreemde taal een zekere toewijding vereist. Elke cursist brengt zijn/haar eigen verhaal mee naar de taalcursus, een eigen karakter en een eigen talige achtergrond. Docenten zouden er goed aan doen rekening te houden met de individuele verschillen tussen de cursisten. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer zij hen van feedback voorzien. Negatieve feedback kan voor de één heel zinvol zijn, maar voor de ander desastreus werken. Voor iedereen geldt dat voldoende talige input noodzakelijk is, in de vorm van gesprekken, boeken, films en muziek. Ten slotte is het belangrijk om cursisten te ondersteunen in het ruimschoots in praktijk brengen van de geleerde stof. Alleen zo kan iemand zich de taal eigen maken. Of, zoals Víctor aangaf: "Het is goed om in het begin lessen te nemen, omdat je zo de basis van een taal kunt leren. Daarna is het belangrijk dit toe te passen in een omgeving waar de taal gesproken wordt."

9. Schwierige Wörter

Door Carien Westenbroek

Aan de Rijksuniversiteit Groningen studeren ook veel internationale studenten. De universiteit biedt voor hen geheel Engelstalige studies aan. Maar wat nu als je ook de taal van het land waar je te gast bent, wilt leren? Dan ga je naar het Talencentrum! Het Talencentrum van de Rijksuniversiteit Groningen biedt cursussen Nederlandse taalvaardigheid aan voor o.a. buitenlandse studenten. Om deze cursus te volgen hoef je natuurlijk niet van heel ver over de grens te komen. Er bestaat zelfs een cursus Nederlands voor Duitstaligen. Dit artikel geeft een portret van het wel en wee van drie Duitstalige studenten in Nederland. Waarom zijn zij hier, en nog belangrijker waarom leren ze Nederlands als hun studie geheel in het Engels aangeboden wordt? Wat zijn hun ervaringen met Nederlands leren, wat beïnvloedt hun succes en wat verwachten zij te bereiken?

Wie?

Jeremy een twintigjarige student psychologie, afkomstig uit München. Vera, 23 jaar uit Mannheim, is in Groningen als uitwisselingsstudent economie. De derde student die ik interviewde is Katharina (21 jaar), zij studeert International Relations and International Organization. Alle drie wonen en studeren ze sinds september 2011 in Groningen. Voor hun studie hebben ze geen Nederlands nodig, maar toch volgden zij vier maanden lang de cursus Nederlands voor Duitstaligen.

Waarom Nederland?

Duitsland is een groot en machtig land in de Europese Unie, waarom kiezen deze studenten er dan toch voor om in Nederland te gaan studeren? Vera is uitwisselingsstudent en heeft er bewust voor gekozen om in Nederland te gaan studeren, omdat er interessante cursussen aangeboden werden. Ook Jeremy heeft bewust voor Nederland (en voor Groningen) gekozen. Op zijn eindexamen behaalde hij goede cijfers, maar helaas waren deze niet goed genoeg om in Duitsland psychologie te gaan studeren. Daarom is hij uitgeweken naar Groningen waar de studie geheel in het Engels aangeboden wordt. Hij heeft er nog even over nagedacht om zijn studie in het Nederlands te gaan volgen, maar toen zijn vader hem dat afraadde, zag hij daar toch vanaf. Katharina studeert in Nederland, omdat de studie van haar keuze in Duitsland niet bestaat.

Jeremy: "Als je hier toch bent, is het een mooie gelegenheid om een nieuwe taal te leren."

En dan ben je in Nederland. Je volgt weliswaar een Engelstalige studie, maar toch kies je ervoor om Nederlands te leren. Waarom? Alle drie studenten geven aan dat ze het erg belangrijk vinden om de taal te leren, omdat ze graag willen inburgeren. Jeremy: "De taal is niet alleen belangrijk voor een goede communicatie met je omgeving, maar ook voor het vinden van vrienden. En als je hier toch bent, is het een mooie gelegenheid een nieuwe taal te leren."

Wat is moeilijk?

Natuurlijk gaat het leren van een nieuwe taal niet vanzelf. Wat zijn de moeilijkste dingen om te leren?

Een taal is op te delen in verschillende onderdelen. Zo heeft elke taal zijn eigen specifieke klankenpatroon. Als bepaalde klanken niet voorkomen in je moedertaal en je deze niet op jonge leeftijd leert, dan zal je ze nooit zo kunnen uitspreken als een moedertaalspreker. Maar ook verschillen in taalstructuur tussen je moedertaal en de nieuwe taal en het leren van een compleet nieuw vocabulaire van een taal, kunnen lastig zijn. Het leren van een nieuwe taal kost tijd, omdat voor het leren van veel nieuwe woorden, klanken en structuren nu eenmaal veel oefening en herhaling nodig is.

Waar liepen de studenten tegenaan in deze vier maanden? De studenten hebben na de cursus het niveau A2, maar toch is nog steeds te horen dat ze allemaal moeite hebben met de Nederlandse woordvolgorde, die op sommige punten van het Duits verschilt. Wat betreft de klanken zijn de diftongen ei, au en ui erg lastig. Jeremy heeft vooral problemen met de onregelmatige werkwoorden en twijfelt bij het spreken erg aan alle werkwoorden in de verleden tijd. Vera: "Ik heb moeite met het begrijpen van mensen die erg snel spreken". Katharina vindt het moeilijk om in een groep te spreken, ze voelt zich nog niet zeker genoeg van haar Nederlands.

Vera: "Ik heb moeite met het begrijpen van mensen die erg snel spreken."

Ook al is het soms moeilijk, toch spreken de studenten zo veel mogelijk Nederlands, niet alleen in de supermarkt maar ook met huisgenoten. De communicatie verloopt echter niet altijd zoals gewenst. Vaak grijpen de Nederlandse gesprekspartners terug op het Engels, omdat ze het Nederlands van de Duitsers niet begrijpen. Dit wordt door alle drie studenten als hinderlijk ervaren, want op deze manier krijgen zij niet de kans de taal goed te leren. Ze willen liever dat er Nederlands tegen ze gesproken wordt, daar leren ze immers van.

Wat werkt stimulerend?

Er is al veel onderzoek gedaan naar stimulerende effecten bij het leren van een nieuwe taal. Zo is uit onderzoek gebleken dat het leren van een nieuwe taal gemakkelijker gaat wanneer men al een vreemde taal heeft geleerd (Nortier 2009). Hoe denken de studenten, die het Engels goed beheersen, hierover? Vera leerde op de middelbare school Engels, maar heeft niet het gevoel dat ze hiervan voordeel ondervindt bij het leren van het Nederlands. Katharina denkt daar anders over en ook Jeremy, die een aantal jaren in Engeland en de Verenigde Staten woonde, denkt dat zijn kennis van het Engels een groot voordeel is bij het leren van het Nederlands. Hij denkt, net als Katharina, dat de kennis van het Duits en het Engels de ultieme combinatie is om succesvol Nederlands te leren. "Er zijn veel overeenkomsten tussen het Duits en het Nederlands, maar ook tussen het Engels en het Nederlands. Daardoor gaat het leren sneller en is het gemakkelijker.", beweert Jeremy.

De grootste stimulans voor het leren van een taal is volgens alle drie oefening. Het aloude cliché 'oefening baart kunst' geldt ook voor het leren van een taal. Oefenen dus, maar waar? Bij de taal cursus wordt er buiten de les om uiteraard Duits gesproken en op de universiteit wordt er voornamelijk Engels gesproken. Vera is daarom gaan basketballen in een

team dat alleen uit Nederlanders bestond. Op die manier werd zij gedwongen om Nederlands te spreken om te kunnen communiceren. De communicatie verliep goed, al had Vera wel last van een te kleine woordenschat. Ook Katharina is gaan sporten. “Ik ben lid geworden van een zeilvereniging. De mensen zijn er erg aardig en begripvol wanneer ik even niet op het juiste woord kan komen.” Jeremy wil graag bij een studentenvereniging om meer contacten te maken met Nederlanders.

Houding ten opzichte van de taal

Vera en Katharina vinden het Nederlands een mooie taal, die ze graag gebruiken. Ook Jeremy vindt het leuk om Nederlands te spreken, al vindt hij Nederlands niet echt een mooie taal, geeft hij eerlijk toe. Hij houdt meer van de Belgische variant van het Nederlands. Alle drie studenten moesten erg wennen aan de harde *g* klank van het Nederlands dat in Groningen gesproken wordt. Zoals ik al eerder opmerkte, zijn verschillen met je moedertaal belangrijk bij het leren van een nieuwe taal. Ervaren de studenten dat het Duits een grote steun biedt bij het leren van het Nederlands, of is het Duits juist een belemmering? Jeremy: “Ik denk dat je in het algemeen gemakkelijker Nederlands leert als je Duits spreekt. Maar soms is het ook moeilijk, omdat veel woorden en grammaticale aspecten anders zijn dan in het Duits. Veel woorden, die in beide talen hetzelfde klinken, verschillen in betekenis en je weet nooit helemaal zeker of de betekenis hetzelfde is. Het is lastig om die verschillen te leren, maar het is veel gemakkelijker dan bijvoorbeeld Spaans. Spaans en Duits zijn echt heel verschillend en dan zou je alles opnieuw moeten leren. Tussen het Duits en het Nederlands vallen die verschillen wel mee. De overeenkomsten tussen de twee talen helpen veel. Daardoor heb je een goede intuïtie of de zinnen kloppen of niet.”

Toekomst

Op het moment van het interview zijn de studenten vier maanden in Nederland. Voor die tijd had geen van de studenten ook maar enige ervaring met Nederlands en nu zijn ze al op A2-niveau. Blijft het daarbij of willen de studenten meer?

Vera is een uitwisselingsstudent, ze verblijft maar 5 maanden in Nederland. Ze was zich erg bewust van haar korte verblijf en heeft daarom minder energie in de cursus Nederlands gestoken dan had gekund. Wellicht is haar niveau hierdoor ook wat lager dan dat van de andere twee studenten. Ik merkte tijdens het interview in ieder geval dat de Duitse zinsvolgorde vaak in haar zinnen doorklonk en dat haar woordenschat regelmatig tekort schoot. Ze zegt zelf dat ze meer tijd had kunnen besteden aan het opbouwen van haar vocabulaire. Gelukkig is ze erg creatief in het omschrijven van woorden, waardoor onze communicatie prima verloopt. Het leren van een nieuwe taal is haar goed bevallen. Ze is van plan om na haar master Italiaans te gaan leren. Een aantal familieleden is van Italiaanse afkomst en Vera wil graag met hen in het Italiaans kunnen communiceren. “Hopelijk kan ik er dan wel meer tijd insteken, want hoe meer tijd je stopt in het leren van een taal hoe beter het gaat. En ook het oefenen is heel belangrijk. Helaas heb ik niet genoeg tijd gehad om het Nederlands goed te leren en ga ik er niet mee verder.”

Katharina is erg onzeker over haar niveau, al is dat volgens mij zeker A2. Haar zinsstructuur is keurig volgens de regels van het Nederlands en ook haar woordenschat is op niveau. Ze wil heel graag verder met het Nederlands, maar haar grootste probleem is dat ze

niet veel Nederlands hoeft te gebruiken. Haar studie is internationaal en daardoor wordt daar voornamelijk Engels gesproken. Ook zijn er een groot aantal Duitse medestudenten, waarmee Katharina natuurlijk Duits spreekt. Ook haar contacten buiten de studie bestaan voornamelijk uit afspraken met Duitstalige studenten. Katharina zou graag Nederlands op niveau B1 willen beheersen, maar ze twijfelt nog of ze hiervoor een cursus wil gaan volgen. “Op dit moment wil ik proberen het niveau zonder de cursus te behalen. Dan moet ik wel snel veel contacten gaan leggen met Nederlanders en mijn angst om Nederlands te spreken in een groep overwinnen.” Wat betreft haar studie heeft ze nog geen plannen. Ze is net begonnen en het bevalt hier goed. Ze ziet wel wat de toekomst haar zal brengen.

Net als Katharina heeft Jeremy nog een aantal jaren studie in Nederland voor de boeg. Hij wil graag vloeiend Nederlands leren spreken. Zijn voornaamste reden hiervoor is dat hij ‘echte’ gesprekken wil kunnen voeren in het Nederlands. “Nu is het zo dat wanneer ik iets belangrijks

Jeremy: “Nederlands leren staat goed op mijn CV.”

wil zeggen of iets duidelijk wil maken, dan val ik vaak terug op het Engels. Ik wil de zekerheid dat mensen me begrijpen. Andersom wil ik ook alles begrijpen wat er tegen mij wordt gezegd. Maar als de ene persoon Nederlands spreekt en de ander

antwoordt in het Engels, dan is er geen echte communicatie. Er ontstaan snel misverstanden, denkt ik.” De tweede reden waarom hij nog beter Nederlands wil leren, is dat het goed op zijn CV staat. Dit hogere niveau wil hij bereiken door middel van het volgen van een vervolgcursus. Ook voor de integratie is de taal erg belangrijk benadrukt hij nogmaals. Het leren van een nieuwe taal is hem zo goed bevallen dat ook hij misschien Italiaans wil leren, wel het liefst in Italië. Uiteindelijk wil hij gaan werken in Duitsland, omdat hij de kans op een baan daar het grootst acht. Of hij dan nog Nederlands spreekt weet hij niet, maar hij wil het nu in ieder geval op een zo hoog mogelijk niveau gaan beheersen. Misschien dat hij meer Nederlandse vrienden zal krijgen als hij zijn plannen om bij een studentenvereniging te gaan in de praktijk brengt. Jeremy ziet zijn toekomst in ieder geval zeer positief tegemoet.

Eindoordeel

Drie verschillende studenten uit Duitsland leerden Nederlands. Al had de een iets meer moeite dan de ander, alle drie bereikten ze het A2-niveau. Wat zeker heeft bijgedragen aan het bereiken hiervan is de motivatie. Vera, Katharina en Jeremy waren alle drie zeer gemotiveerd om de Nederlandse taal te leren. Ze zijn van mening dat dit noodzakelijk is als men in Nederland verblijft. Zij willen niets liever dan integreren in het land waar ze studeren. Engels is niet genoeg, dat leidt niet tot ‘echte’ gesprekken. Vrienden maken, contacten opdoen voor: dat alles is het spreken van de taal een vereiste. Vera is inmiddels al weer in Duitsland en zal het Nederlands niet vaak meer nodig hebben, maar Katharina en Jeremy willen graag vloeiend Nederlands kunnen spreken en overwegen een vervolgcursus te doen. Beiden zien hun Nederlandse toekomst vol vertrouwen tegemoet.

Bronnen:

- Jacomine, N. 2009. *Nederland meertalenland: Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid* Amsterdam: Aksant

10. Docenten over... feedback en zelfvertrouwen

Op welke manier geeft u feedback in uw cursussen?

Birgit Lijmbach (NT2): "Wel een grote rol. Ik probeer dat expliciet over te brengen naar cursisten. Ik probeer heel bewust te zeggen: kijk wat naar wat wel goed gaat. Dit is goed voor hun zelfvertrouwen. Bij opdrachten tijdens de les in tweetallen loop ik vaak rond. Mensen vragen: is dit wel goed, is dat wel goed. Ik maak dan twee kolommen op het bord: trots en twijfel. Cursisten schrijven daar voorbeelden van eigen werk in. In kolom twijfel schrijven ze voorbeelden waarvan ze denken dat het niet goed is, maar ze weten niet waarom het fout is. In de trotskolom schrijven ze op welke zinnen ze trots zijn. De trotskolom is heel belangrijk. Het laat zien wat ze al kunnen en dit is heel belangrijk. Het is positieve reflectie. Meestal beoordelen mensen zichzelf te negatief. Soms neem ik wat op van cursisten. Dan noteer ik van iedereen twee positieve en negatieve punten. Mensen zijn geneigd om zichzelf de grond in te praten. Volgens mij werkt het niet om telkens te corrigeren."

Geeft u slechts complimenten of ook (opbouwende) kritiekpunten?

Marcus Grollman (Engels): "Ik geef constructieve punten. Niet: 'dat is verkeerd', maar: 'oke, je hebt deze woorden gebruikt, maar je kan ook deze kiezen'. Je moet wel constructief zijn, want als je alleen maar positief blijft dan is dit ook niet handig voor de cursist; Dan krijgen ze een verkeerd zelfbeeld. Vanwege onze hoogopgeleid doelgroep denken mensen soms dat ze heel goed zijn, ook waar dit niet zo is. Dan helpt het niet om alleen positief te zijn. Je moet ook iets toevoegen, zodat ze beter kunnen worden."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Ik vind het geweldig om te zien wat mensen bereiken en dat zal ik ze ook altijd zeggen. Ik geef dus veel complimenten. Dit vinden mensen leuk om te horen. Je werkt samen aan verbetering, dus wanneer er iets nog niet goed gaat, ga je wel kijken wat er nog aan scheelt. Fouten maken is goed, dan doe je wat. Fouten zijn niet negatief, maar deel van het leerproces. Als het een belangrijke fout is, wordt deze benoemd, maar wel met positieve klank gebracht. Maar het wordt alleen benoemd als het belangrijk is. Ik probeer het denkpatroon te veranderen en ze af te helpen van het vertalen."

Bent u zich bewust van de effecten hiervan?

Birgit Lijmbach (NT2): "Ja daar ben ik me van bewust, want ik vind het ook heel leuk om zelf complimenten te krijgen. Dit heb ik wel gemerkt tijdens mijn Hongaarse cursus. Ik vind het heel leuk als een Hongaar zegt dat ik goed Hongaars spreek. Ik snap ook wat het effect kan zijn van negatieve punten. Maar mensen weten het zelf meestal wel. Ik probeer ook altijd zo'n bericht te draaien naar de toekomst. Dit is het bericht, maar wat gaan we hier aan doen."

Teresa Alcacio (Spaans): "Ik zie de effecten van feedback. Kritiek zie je op het gezicht 'he jammer'. Maar dan zeg ik 'het is een leerproces, en iedereen gaat door dat proces. Ik ben door hetzelfde proces gegaan.' Bij een compliment zie je een glimlach. Soms denk ik dat ze te vaak aan zichzelf twijfelen: doe/zeg ik het wel goed? Zeg het zoals je het denkt, zeg ik dan. Als het fout is gaan we kijken hoe we het kunnen oplossen. Complimenten vinden ze heel erg leuk; dit werkt motiverend."

Hoe houdt u in de gaten wat cursisten van de cursus en les vinden?

Birgit Lijmbach (NT2): "Ogen en oren open houden. Ik merk het altijd wel, we hebben niet zulke grote groepen, momenteel vijftien cursisten. In pauzes en na de les dan komen mensen altijd wel met één-op-ééndingetjes. Dat zijn de dingen waar mensen echt mee zitten."

Marcus Grollman (Engels): "Door cursusevaluaties hoor je wat studenten van de cursus vonden en vaak zeggen studenten het ook zelf tegen je."

Laat u uw cursisten ook elkaar beoordelen en feedback geven?

Marcus Grollman (Engels): "Ja. Het is een andere relatie. Bij het geven van een presentatie, zijn de andere cursisten het publiek, zij zien en horen. Dit is een belangrijk doelgroep voor de presentator. Zij spreken van de publieke kant met een ander oog en een andere kennis die er naar kijkt. Het is een aanvulling op de feedback van de docent."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Ik laat cursisten heel veel elkaar beoordelen. Wat ik graag doe bij een spreekoefening, is groepjes van drie. Eén observant, moet naar de andere twee luisteren en feedback geven. Er komt drie keer een ronde van hetzelfde gesprek, en je maakt gebruik van de feedback. Ook observant zijn is zeer leerzaam: luisteren wat niet goed gaat."

Niet elke cursist heeft veel zelfvertrouwen. Veel mensen ervaren een drempel om in een vreemde taal tot spreken te komen (en verlegen mensen nog wat meer). Voor het leren van een taal is het echter wel belangrijk om te spreken, om te doen. Wat doet u om uw cursisten over die drempel heen te helpen?

Teresa Alcacio (Spaans): "Een activiteit plannen waar spreekvaardigheid aan de orde komt. Bijvoorbeeld een spelletje. Zo organiseer ik altijd een bijeenkomst met native speakers (moedertaalsprekers, red.). In groepjes van drie worden ze gekoppeld aan een native speaker die ze vragen gaat stellen. Dit levert positieve stress op. Voor de native speaker hoeft het niet perfect te zijn, als de boodschap maar over komt. Als je dit durft, durf je de rest ook."

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Om ze die drempel over te helpen zeg ik gewoon dat ze het moeten doen, zeggen dat ze fouten moeten maken. Schaam je nergens voor. Duidelijk benoemen dat dit allemaal hoort en niet erg is. Bij bepaalde culturen is dit wel lastig, met name de Aziatische cultuur. Dit is een cultuur waarin je geen fouten mag maken. Punt is, kun je daar overheen stappen? Vaak wel. Sommigen gaan extra hard werken om die fouten te voorkomen."

Birgit Lijmbach (NT2): "Ik maak hun drempel bespreekbaar. In het onderdeel "in de praktijk" uit het boek moeten ze Nederlands praten buiten de les. Bijvoorbeeld: vraag iemand hoe laat het is. Heel simpel, maar dan hebben ze het wel gedaan. Het bespreekbaar maken is belangrijk. Het is helemaal niet zo raar als je wat op de computer schrijft en om dat daarna hardop te zeggen. Dit vinden hoogopgeleiden vaak moeilijk, doen veel in hun hoofd. Groepschemie is ook belangrijk, aan elkaar vertellen kan heel stimulerend werken. Lessen Nederlands vergelijk ik ook

*Birgit Lijmbach – foto
Annemarijn Vlinder*

wel met zwemles. Je kunt alles leren: ademhaling, waterdruk, etc. Maar je moet het water in om te leren zwemmen."

Komt elke cursist uiteindelijk de spreekdrempel over?

Birgit Lijmbach (NT2): "Er is altijd een groep die er moeite mee blijft houden en het niet doet. Met mijn handen kan ik geen ijzer breken. Op een bepaald moment is het je keuze. Eigen verantwoordelijkheid voor wat je doet. Ik doe alles om te helpen, maar als mensen het wel leuk vinden maar niet spreken, dan niet."

Marcus Grollman (Engels): "Voor sommige mensen is het altijd een probleem om te durven spreken. Vooral voor mensen boven de dertig. Hoe jonger hoe beter. Bij mensen voor wie het een probleem blijft, zeg ik: denk terug aan je jeugd, hoe deed je het toen? Vaak zeggen ze dan, door het gewoon te doen, door lef te hebben en niet verlegen te zijn. Ik zeg dan: probeer dat nu ook weer te doen. Van fouten leer je, je kunt niet leren zonder fouten te maken. Het idee van een cursus is om je vooruit te laten gaan. Dat doe je door jezelf te corrigeren bij foutief taalgebruik. Langzaam bouw je zelfvertrouwen op; De geluidsopnames helpen hierbij. Je denkt dat je heel slecht bent, maar na het terug luisteren van de opname valt dat heel erg mee. Dit werkt goed."

11. Multilingualism: Obligatory at first, fun at last

Interviews with multilingual students

By Eva-Maria Schnelten

Multilingualism has become a very broad phenomenon in today's society. Through globalisation and the possibilities of travelling, migration, trade and the media, it has become much easier to get in touch with other people, cultures and, of course, languages. The situation, especially in multilingual societies, has changed over the last decades. Intercultural contact has shaped up to a very steady component of everyday life. To get a better grasp on what the effects of languages and multilingualism really are in our day-to-day lives, I conducted an interview with three female students of the University of Groningen, all native speakers of German. Their answers and stories brought better insight into what really counts in language acquisition.

Language Acquisition stories from Germany and Switzerland

The students interviewed were Kathrin ¹(21) and Anna (22) from Germany and Marie (23) from Switzerland. German or Swiss German is their native language, but all of them studied English and French in school. Two of them also took Spanish lessons and one of the girls is voluntarily learning Italian through the help of a friend. In September 2011, they started their Dutch course at the University in Groningen which takes place twice a week.

First let's take a look at the educational background concerning languages in both countries in general. School is one of most common learning environments for learning new languages. Since Germany only has one official language, most of the pupils get in touch with a foreign language for the first time at school. Bilingual education is not unheard of, but it usually takes place in families with multicultural backgrounds or multilingual parents. The first contact with English is usually established in primary school. Yet the actual education of English as a foreign language, with explicit instruction on grammar and phonology, starts with the beginning of secondary school. After two years, a second foreign language is mandatory at the Gymnasium. Depending on the size and location of the school, the range of languages goes from French, Dutch or Russian to Spanish or Italian.

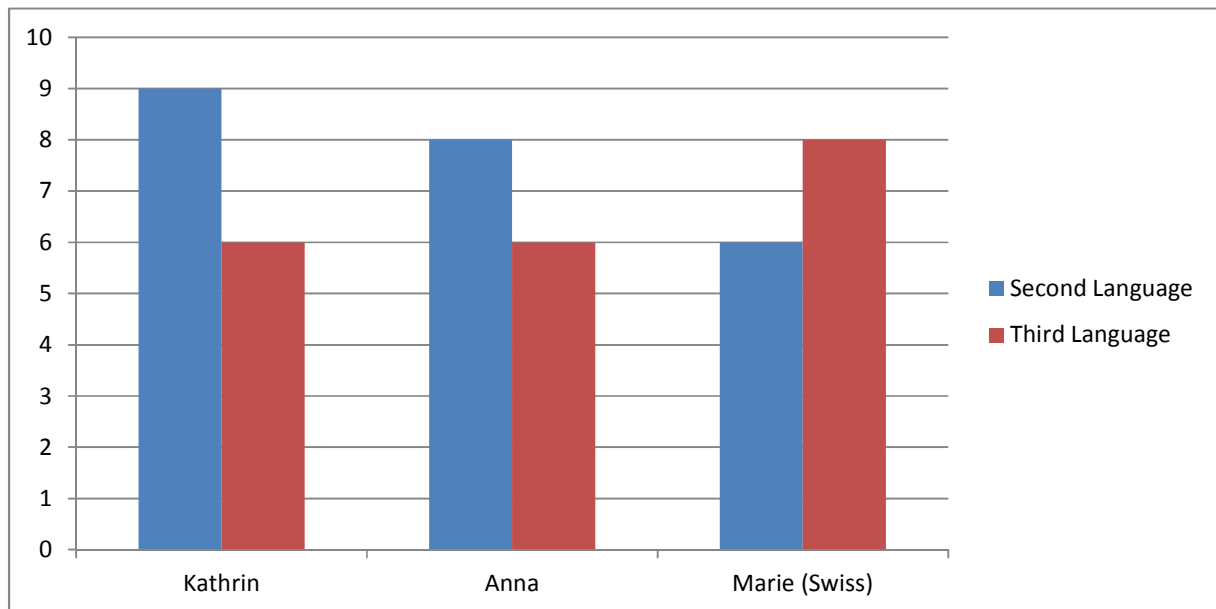
However, the situation in Switzerland is somewhat different. Switzerland not only has more than one official language, it also contains a variation of the German language, Swiss German. Swiss German differs from German in many key aspects such as vocabulary, phonology and even some grammar. Next to Swiss German, also French, Italian and Rhaeto-Romanic are spoken in Switzerland.

A multilingual country not only represents a rich heritage in culture, it also differs in the educational aspects. According to Marie, it is necessary for every Swiss citizen to speak at least two languages. For most people in Switzerland these languages are Swiss German and French. In school, two foreign languages are mandatory. Marie took classes in French and English.

¹ These names are pseudonyms for privacy reasons

Proficiency and Travelling around the world

All three students learned English in school and French or Spanish as another foreign language. On self-evaluation, on a scale from 1 to 10, 1 being very bad and 10 being fluent in the language, they all scored themselves between 8 and 9 in English. Moreover, all of them scored their proficiency of the third language around 6.

Self-evaluation of interviewees concerning their proficiency

Surprisingly, Marie also evaluated her English to be better than her French, although French was her second language and English her third. Even more important, she comes from a bilingual region consisting of Swiss German and French speaking inhabitants. Basically, all of the interviewees rate their skill of proficiency for English relatively high and for Spanish and French relatively low.

The three students all spent a lot of time abroad. This adds to the assumption that through the globalisation, multilingualism has become very important. Marie for example grew up in a bilingual environment in a multilingual country, so the contact with different languages and everything it entails was established early. Although she did not grow up bilingually, she spoke Swiss German at home, learned High German in school as the lingua franca, took French as second language and English as third language. Finally, after school, she even took one and a half years of Spanish. Now that she is doing her semester abroad in the Netherlands, she chose to learn Dutch as well. Marie also spent two months in Canada and is planning on doing an internship in France during her Bachelor's degree to improve her French.

Anna has a very interesting history concerning her linguistic background. When she was in secondary school, she took English as a second and Spanish as a third language. At this young age, she could not cope with the challenges of learning a new language, so she had to repeat a grade due to failing in the language courses. Through the following years she grew fond of the languages, despite the negative experience. She spent a semester in New Zealand, took a

summer course in England and went on a school exchange to Sweden. After school, she went back to New Zealand for 9 months.

Kathrin, just as Anna, took English and French as languages in school and is now following the Dutch course after having lived in Groningen for two semesters. One year of secondary school she spent on a school in Australia, which she describes as the main reason for her proficiency level of English. She also worked in Paris for five weeks in 2011 which helped improve her French a lot.

Evidently, the contact between foreigners and natives can be established easily by travelling the world, especially if they speak the same language. The students share this opinion. That is why they all signed up for the Dutch course at the Language Center. Learning the language of the country of residence was a big part of the decision making process. According to all of them, it is rude and impudent to just assume all Dutch speak German or English, so the girls are trying their best to at least learn the basics of the language. So far, it has been a good experience, but all of them indicated that the proficiency could be improved over the next few months.

A Question of Motivation

During the interview, an important thought came to mind: learning languages seems to be dependent on not only talent, but mainly on the learner's motivation. All three students said to be interested in learning languages and that their motivation is the key to their success. The learner needs to ask himself: how badly do I want to learn the language? Did I ever have contact with the language before? What are my past experiences with the language, the native speakers or the country where it is spoken? What are my goals? What can I reach with adding that language to my linguistic repertoire? – These are all questions of utmost importance. Having a gift for languages can be of great help in language acquisition, but it does not eliminate the success of studying out of interest. People without the talent are most likely to succeed in their ways, as long as they are motivated and devoted to the challenge (Dörnyei, Z., 1998).

All three students said to be interested in learning languages and that their motivation is the key to their success.

There certainly are other factors that influence the success in learning languages as well, such as communicative competence and skills, but during the talk with the students the motivational aspect came up several times. Also, the personal judgment of the skills is important. People that tend to underestimate their talent for certain things are unlikely to succeed and reach their goals. Furthermore, the students indicated that they possess an enormous amount of curiosity for other languages and cultures—all of them are planning on doing more internships or semesters abroad and might even consider taking a job that implies travelling and/ or international communication on a regular basis. Of course it is important to develop a realistic view on how the learning is going, how it has improved and what factors might be holding one back and have to be eliminated. The situation and the learning environment play a huge role as well. One is more likely to accomplish a task in an environment that makes one feel secure. If, for example, the teacher criticised one's work permanently, the self-esteem concerning language skills is harmed. Once that is happened, it is very hard for the person to re-invigorate and restore their self-esteem. That is why self-awareness is so important (Williams and Burden, 1997).

Foreign Languages - Prestige or necessity?

As mentioned before, multilingualism has become essential over the past decades. Especially the media have a big influence on language development. TV series and movies from abroad, the international music industry and social networking all have their effects on language learning. In times of intercultural communication, it is easier to acquire information from across the world through the internet. The economy and international trade are based on many different languages and make multilingualism inevitable.

What do our interviewees think about that? All three students said that their opinion about multilingualism is very positive. Multilingualism is something you cannot avoid; you find different languages and foreign words in advertisements, commercials, TV and everywhere on the internet. According to them, it has become mandatory for their generation to speak more than one language. It's necessary to improve the success in international communication and to provide a smooth co-existence of the different people within one nation, but also between countries. "Understanding other communities and making integration for foreign people or immigrants easier are two very important advantages of multilingualism. It also shows respect and curiosity towards other cultures." according to Marie.

Another reason the students brought up is the international job market. "Speaking different languages increases your chances to most of the professions in our society", says Kathrin. Furthermore, it is obligatory for applicants in the cross-cultural field of work. It shows your abilities to understand other people better, but according to many researchers, multilingualism also gives you a better grasp of your own native language and linguistic aspects in general.

Marie: "Understanding other communities and making integration for foreign people or immigrants easier are two very important advantages of multilingualism. It also shows respect and curiosity towards other cultures."

However, there are also disadvantages that the students are concerned with.

Thinking about getting to know other cultures and societies brought to mind the loss of the own cultural heritage. One can feel the borders of the own linguistic repertoire become blurry the more languages one speaks. Closely related to this problem is the mixing of languages, or the so called code switching. Some linguists argue that code switching impurifies the language and that it influences the language system of the mother tongue negatively. The students said they did not have the impression that the other languages influence their native language, but they certainly noticed the interference and impact.

The importance of multilingualism is self-explanatory. But is it just used out of necessity, or can it be used as a sign of higher education and prestige? The choice of language often displays the character and identity of a person, but people also tend to adapt themselves and their behaviour to their environment. Talking in dialects, accents or styles is not always an indication of showing off the abilities, but it happens to many people unconsciously. Marie described this phenomenon as "circumstantial application of the linguistic knowledge". She talks High German with her German friends, but Swiss German at home and with her Swiss friends without really thinking about the language choice.

No picnic – problems with foreign language acquisition

Second language acquisition is a challenge to many people. There are many problems one can encounter while doing just that. Learning completely new grammatical rules represents an enormous task. In addition, the second language will in all likelihood contain different sounds than one is used to from their mother tongue. Variables such as intonation or unfamiliar phonemes can display an issue that is not easily overcome. Two of the students, Anna and Marie, mentioned that the pronunciation of foreign languages is one of their biggest problems. They also described this problem as the main reason for their inhibition to speak that language. On top of that, all of the students indicated that the pronunciation of Dutch has been the main obstacle hindering them from freely communicating with the locals in their environment. They don't feel comfortable enough to try.

As mentioned before, the learner has to acquire a whole new set of rules. Especially the vocabulary has to be learned by heart. So in conclusion, learning a new language is a task that demands a lot of commitment and requires devotion. That can cause problems. Marie, Anna, as well as Kathrin said that the lack of motivation to study the vocabulary and grammar especially outweighs their interest of the language on a regular basis.

The effect of negative experiences is just as influential. Criticism influences the whole feeling towards the language and makes the learner doubt their abilities, even if they do have measurable skills concerning language acquisition. The motivation is impaired and the self-esteem is damaged. Overcoming those negative comments takes a while, restoring the faith in oneself even longer. In contrast Anna who failed in English and Spanish in secondary school has overcome this experience and gained confidence over the last years. According to her the months abroad particular helped her tremendously. "After my experiences with English at school, I just didn't dare to speak. But in New Zealand I just started speaking because I had to. Compared to the other foreign students, I had a better starting level, so I never got the feeling I should rather not speak English."

Multilingualism – positive impressions

Once the students got to think about multilingualism, no negative effects or impressions on their linguistic abilities were mentioned. Although there might occur some slight problems that go alongside with speaking different languages like the struggle of learning a new grammatical system and vocabulary, the positive attitude towards multilingualism has a reason. The students, but also researchers share the opinion that the ability to speak more languages not only helps to understand other people and cultures better, but also lets one discover their own skills and raises the awareness towards a great many things. So, should one consider learning another language? From a sociological, psychological and linguistic point of view it is highly encouraged. It represents the opportunity to get in touch with an interesting ability humans are capable of.

References

- Dörnyei, Z. *Motivation In Second Language Learning*. Thames Valley University London: Cambridge University Press, 1998. [Link](#).
- Williams, M., Burden, R. L. & Lanvers U. *French is the language of love and stuff: Student Perception of Issues Related to Motivation in Learning a Foreign Language* . In: British Educational Research Journal, Vol. 28, No. 4: Taylor and Francis Group, Aug., 2002. [Link](#). [Swissworld](#)

12. Docenten over... *het omgaan met verschillen in een groep*

Iedere cursist is anders. Iedereen heeft een andere manier van leren en een andere achtergrond. Hoe probeert u hier rekening mee te houden in uw lessen?

Margaret McKinney (Engels voor studenten): "Ik probeer hier op verschillende manieren rekening mee te houden. Met name voor elke leerstijl. Ik gebruik de 'blended learning'-methode. Ik mix allerlei materialen voor alle leerstijlen, alles wordt gebruikt en komt aan bod. Nestor helpt hierbij."

Teresa Alcacio (Spaans): "De laatste jaren heb ik tijdens de eerste les een vragenlijst voor de cursisten. Deze vragen geven een beeld van hoe een cursist leert. "Hoe leer ik beter", heet de vragenlijst. Na het invullen kom je erachter hoe je het liefste leert, bijvoorbeeld door te zien, door te luisteren, door te schrijven, et cetera. De ingevulde vragenlijsten neem ik mee naar huis. Hier maak ik een tabel, met op welke vragen de meeste ja's en nee's zijn. Zo krijg je te zien wat de algehele leerstijlen zijn voor de groep en hierop plan ik activiteiten. Zo houd ik er rekening mee wat de meeste mensen prettig vinden. Je merkt ook wie snel gaat en wie er moeite mee heeft. Mocht iemand moeite hebben met een bepaald onderwerp, dan probeer ik de uitleg hiervoor op verschillende manieren te herhalen."

Welke verschillen in de groep vindt u het lastigst?

Birgit Lijmbach (NT2): "Leerstijlverschillen. Culturele verschillen, daar kunnen ze zelf meestal goed mee omgaan. Onze doelgroep is hoopopgeleiden en zij staan meestal wat opener en nieuwsgieriger in de wereld. Leerstijlverschillen zijn lastiger. Soms komen deze wel voort uit een andere culturele achtergrond. Mensen uit Afrika zijn vaak gewend in een hiërarchische setting te leren: luisteren en doen wat gezegd wordt, geen initiatief tonen, niet extravert zijn. Meestal zitten ze stilletjes. Bij lessen gericht op interactie en communicatie vallen mensen met deze leerstijl dan vaak buiten de boot. Hier moet je erg alert op zijn. Ik probeer deze mensen er meer bij te betrekken, meer impliciet beurt geven."

Teresa Alcacio (Spaans): "Verschillende niveaus van cursisten vind het meest lastig. Als ik zie dat er één student is die het heel moeilijk vindt, bijvoorbeeld omdat deze moeilijk kijkt, terwijl de rest het wel snapt, dan vind ik het lastig hiermee om te gaan."

Op welke manier heeft u te rekening te houden met de verschillende leeftijden van cursisten?

Gisèle Fleury (Frans): "Bijvoorbeeld bij de keuze voor thema's en gesprekoefeningen."

Teresa Alcacio (Spaans): "Ik probeer cursisten gelijk te behandelen. Je ziet wel een verschil tussen jonge mensen en mensen van boven de vijftig. Voor beide groepen heb je een andere aanpak. Mensen boven de vijftig willen graag alles weten, zijn heel consequent in het maken van hun huiswerk, heel leergierig en stellen vaker vragen. Jonge mensen hebben meer vertrouwen in hun eigen instinct en capaciteit en zijn minder bang om fouten te maken."

Zijn de 'Language Learning Histories' die cursisten voorafgaande aan de cursus (kunnen) invullen zinvol?

Birgit Lijmbach (NT2): "Deze zijn erg zinvol. Cursisten realiseren zich hoe ze leren. Wat hun relatie tot taal is. Waar ze goed in zijn en minder goed. Ze worden zich bewust van hun eigen startpositie."

Margaret McKinney (Engels voor studenten): "Het Talencentrum zet in op een heel leven leren. De 'Language Learning Histories' of blogs die ze schrijven zijn erg interessant voor de student zelf. Zo ontdekken ze hun eigen leerstijl en gewoontes. Studenten vinden dit ook erg leuk."

Cursisten zullen niet allemaal dezelfde gebruikcontext voor de taal voor ogen hebben. Probeert u hier rekening mee te houden in de cursus?

Birgit Lijmbach (NT2): "Daar zijn we als instituut rekening mee gaan houden. Vroeger was de cursus gericht op mensen die zich hier vestigden. Nu is het spreken van het Nederlands voor het werk voor onze hoopgeleide doelgroep niet per se meer nodig, alleen voor sociale contacten daarbuiten. En uitwisselingsstudenten hoeven helemaal niet zo diep te gaan in het Nederlands. In onze cursusopzet hielden we hier vroeger niet echt rekening mee. Maar nu hebben we ook 'social Dutch' cursussen. Dit is een lichtere cursus, puur gericht op dagelijkse communicatie. De wereld verandert dus wij ook. Dit bestond 20 jaar geleden niet."

Teresa Alcacio (Spaans): "Ja, daar houd ik rekening mee. Ik vraag tijdens de eerste les: 'Waarom heb je ervoor gekozen om Spaans te leren?' Sommigen hebben een specifiek doel, bijvoorbeeld een stage, anderen hebben alleen belangstelling voor de taal. Ik houd hier rekening mee in de les, door thema's die in de les behandeld worden te verbinden aan de context waarin cursisten de taal willen gebruiken. Is het thema bijvoorbeeld "werk", en wil de cursist het Spaans gebruiken voor vakanties, dan vertel ik hem dat Spanjaarden hem kunnen vragen wat voor werk hij doet. Bijvoorbeeld als hij in een restaurant zit. Zo heeft dan ook hij wat aan dit thema."

Heeft de diversiteit van de cursisten ook voordelen?

Teresa Alcacio (Spaans): "Ja, zeker! De laatste twee jaren heb ik een multicultigroep gehad (Aziatisch, Arabisch, Romaans, Germaans, et cetera). Ik leer van ze, hoe ze werken. Hoe ze dingen aanpakken, met elkaar omgaan. En ze leren ook van elkaar. Ik vind dat een uitdagende situatie."

Margaret McKinney (Engels voor studenten): "Uiteraard heeft dit voordelen, jazeker! Als we geen diversiteit hadden, dan zou het leven saai zijn. Het is schitterend. Het maakt elke les en elk jaar spannend en interessant. Hoe meer divers, hoe beter."

Birgit Lijmbach (NT2): "Het voordeel is dat er reden is tot uitwisseling. Culturen/ervaringen delen is een reden om met elkaar te spreken. In de zomer zijn het wat meer homogene groepen (bijvoorbeeld Duitse studenten), dan is het moeilijker gesprekken op gang te brengen. Je krijgt dan minder interessant gesprekken, want iedereen lijkt heel veel op elkaar. Dit is anders in gemengde groepen met mensen uit Ivoorkust, Chili en Korea."

13. Hoe zeg je dat nou: moeilijk of makkelijk?

Door Jennie Doornbos

Hoe is het om in een nieuw land een nieuwe taal te verwerven? Ik zocht drie ervaringsdeskundigen op om een antwoord op die vraag te krijgen. Ik interviewde Ahmad, Maria José en Oxana, drie cursisten van de cursus Nederlands niveau 2. Drie mensen met drie verschillende verhalen over hoe ze het verwerven van het Nederlands ervaren. Hopelijk vergroten hun verhalen het begrip voor dergelijke taalcursisten. Want lang niet iedereen kent immigranten die bezig zijn met Nederlands leren en beseft wat het is om zo'n situatie te verkeren. Voor mij ging er door de interviews althans een wereld open. Voor alle Nederlanders is het nuttig om eens stil te staan bij dit leerproces en de rol die de Nederlandse samenleving daarin speelt om zo de eigen blik te verbreden.

Even voorstellen: Ahmad, Maria José en Oxana

De 27-jarige Ahmad Shoab Hoshmand, "Hoshmand" betekent "knap" voegt hij eraan toe, komt uit Afghanistan. Hij studeerde er geneeskunde, gaf tijdens zijn studie Engelse les en heeft een jaar in een Frans kinderziekenhuis gewerkt. Sinds vijf maanden woont hij met zijn vrouw in Nederland. Twaalf jaar geleden kwam zij op de vlucht voor de oorlog in Afghanistan naar Nederland. Ze kreeg een Nederlands paspoort en ging hier studeren. Omdat de situatie in Afghanistan niet goed is, vroeg ze Ahmad om naar Nederland te komen om hier samen een toekomst op te bouwen. Ahmad wil arts worden in Nederland. Maar omdat een diploma van buiten Europa niet geldig is in Nederland, moet hij eerst zijn staatsexamen Nederlands halen. Daarna volgen de AKP-toets (een algemene medische toets), een andere toets en een intake bij de universiteit om te bepalen in welk jaar hij kan instromen.

Ahmad Shoab Hoshmand

Ondertussen is Ahmad vrijwilliger bij het Rode Kruis, waar hij ook een gratis EHBO-cursus krijgt. Ahmad spreekt de twee nationale talen van Afghanistan: Dari is zijn moedertaal die hij ook nu nog met zijn vrouw spreekt, Pashtu spreekt hij minder vloeiend, maar hij heeft de taal op school geleerd en verstaat het goed. Verder heeft hij op school en aan de universiteit Engels gehad en Frans leren lezen bij het Franse instituut in Kabul.

De 28-jarige Maria José Ibarrola Rivas is in september 2008 samen met haar man uit Mexico naar Nederland gekomen. Hun moedertaal en voertaal is Spaans. Toen Maria José vijftien was, heeft ze een jaar lang in de Verenigde Staten gewoond en is daar ook naar school gegaan. Het leek haar een goede kans om zelfstandiger te worden en goed Engels te leren als voorbereiding op een masterstudie. In de Verenigde Staten heeft ze ook een cursus Frans gedaan. Op zeventienjarige leeftijd vertrok ze voor drie maanden in Italië om tekenlessen te volgen en erachter te komen wat ze wilde gaan studeren: natuurkunde of gitaarmuziek... Terug in Mexico werd het natuurkunde. Ze is hier een PhD-student en doet een Engelse master milieukunde.

Oxana Grishina

De 35-jarige Oxana Grishina studeerde economie in Moskou. Haar roots liggen in Oekraïne, vandaar dat ze door veel van haar familieleden Xenia (de Oekraïense variant van Oxana) wordt genoemd. Thuis sprak ze Russisch en op school heeft ze Oekraïens geleerd. Op school en op de universiteit heeft ze Engels gehad, maar ze is deze taal voor het grootste deel weer vergeten. Sinds 29 januari 2011 woont Oxana in Nederland, om “familie te maken” met haar Nederlandse vriend. Oxana heeft geen werk, maar is twee uur per week vrijwilliger bij een crèche. Als ze niveau 2 van de cursus Nederlands gehaald heeft, wil ze niveau 3 doen en daarna staatsexamen 2, zodat ze een goede baan kan krijgen. Oxana kan een aantal Slavische talen verstaan, bijvoorbeeld Pools en Kroatisch, omdat ze veel woorden herkent uit het Russische en Oekraïens. Met haar man spreekt ze Nederlands.

Nederlands in het Nederlands: de cursus

De cursus is een van de belangrijkste plekken waar Ahmad, Maria José en Oxana Nederlands leren. Wat vinden ze van de cursus? Ahmad: “We hebben twee keer per week twee uur les met een pauze. Dat is weinig, het is niet genoeg om een taal te leren. Anderzijds is het voor hoogopgeleiden, en die moeten zelf studeren. Het is het tegenovergestelde van Afghanistan; in Afghanistan hebben de studenten vijf keer per week les van een docent, ze studeren heel veel. Maar hier weet de docent: dit is handig en dat is handig... Zij past het werk toe op de klas. Soms kijken we een programma, soms praten we over de opdrachten. Maar ik wil wel graag nog meer oefening, meer toepassing. Ik vind het leuk.”

De docent spreekt alleen Nederlands met de cursisten. Wat vinden ze daarvan? Ahmad is enthousiast: “Ik vind het heel leuk dat de docent Nederlands spreekt met de klas. De eerste dag was dat moeilijk voor mij, ik begreep het niet, maar elke dag gaat het beter, ik begrijp wat de docent zegt. Het is heel goed dat een docent de taal spreekt waarin hij/zij lesgeeft, dat is erg belangrijk voor de studenten. In het begin is het misschien moeilijk, maar na twee of drie keer kunnen de studenten begrijpen wat de docent zegt.” Ook Maria José en Oxana vinden het goed dat de cursusdocent Nederlands spreekt. Maria José: “De eerste keer dat ik niveau 1 deed, was het heel moeilijk en vroeg ik me af: waarom spreekt ze alleen in het Nederlands? Maar nu denk ik dat het goed is. En voor niveau 2 is het zeker goed. Ik hoorde het en ik begreep het. Als ik mijn collega's hoor, of de tv, begrijp ik ze nooit. Misschien sprak de docent heel langzaam en met gemakkelijke woorden, maar het was heel goed voor mij om een conversatie te begrijpen.” Dit begrip geeft Maria José hoop voor de toepassing in het dagelijkse leven. “Ik denk nu: O, misschien kan ik met iemand praten, als ze langzaam praten. Voor de cursus dacht ik: nee, ik kan geen conversatie in het Nederlands begrijpen, maar na de cursus denk ik dat het me toch gaat lukken.” Oxana sluit zich daarbij aan:

Ahmad: “Ik vind het heel leuk dat de docent Nederlands spreekt met de klas. De eerste keer was dat moeilijk, maar elke dag gaat het beter. Ik begrijp wat de docent zegt.”

“Ja, natuurlijk is dat heel goed. Bij mijn eerste cursus Nederlands sprak de lerares Engels. Het was in het begin. Natuurlijk moest ze Engels spreken, maar ik begrijp niet veel Engels. Onze huidige docent spelt goed, wij praten altijd goed met elkaar en moeten altijd zelf iets doen in groepjes.”

Jeugdjournaal, koffiepauzes en Margriet: andere manieren om Nederlands te leren

Niet alleen op de cursus, maar ook op andere plaatsen leren de cursisten Nederlands. Vooral Ahmad doet naast de cursus heel veel om de taal te leren. “Ik doe mee in een conversatiegroep bij Humanitas. Dat is een organisatie waar Nederlandse vrijwilligers komen om buitenlanders te helpen met de taal. Een gepensioneerd huisarts is mijn coach bij Humanitas. Elke donderdagavond is er taalcafé. Er komen mensen uit verschillende landen, van verschillende culturen, en iedereen komt met elkaar praten en kennis maken. Het doel van dat café is conversatie. Het is leuk! Ook is er een Nederlandse vrouw die een keer per week bij mij thuis komt. Zij helpt mij met de taal. Ik ben nu heel hard bezig met de taal. Als ik tijd heb, ga ik naar de Universiteitsbibliotheek, sommige dagen van 8 uur 's morgens tot 5 uur 's middags. Ik ga naar de UB, ik studeer, ik lees ook boeken en kranten, ik luister en kijk tv-programma's, en soms, als het mogelijk is, praat ik met studenten. Maar dat is een beetje moeilijk voor mij, om met vreemde studenten, vreemde mensen te praten. Misschien willen ze niet, omdat ze mij niet kennen. Maar in het café probeer ik wel met andere mensen te praten. En ik vind het jeugdjournaal ook erg leuk.” Lachend: “Ik houd ook van het Sinterklaasjournaal! Het maakt het soms een beetje lastig voor mij, dat mijn vrouw er niet van houdt om Nederlands met mij te spreken. Zij spreekt heel goed Nederlands, maar als ze thuis komt, is ze moe. Ze zegt: “ik heb geen zin meer om Nederlands met jou te praten, omdat jij het niet zo snel begrijpt. Dat is het probleem.”

Maria José Ibarolla Rivas

Maria José heeft nog niet zoveel zelfvertrouwen in het Nederlands: “In de eerste maand van de cursus was ik heel bang. Iedereen sprak meer dan ik, en begreep de docent beter dan ik. Ik had het een beetje druk met mijn studie, maar ik ging naar elke les en deed ook het huiswerk. Ik denk dat ik te veel tijd gebruikte voor het huiswerk, maar misschien kwam dat omdat ik een ander niveau had dan de anderen. Maar ik denk dat ik misschien op de helft van niveau 2 de conversatie van mijn collega's begon te begrijpen. Niet alles, maar het thema, en ook veel woorden. Ik ken de woorden, maar misschien spreken ze te snel om alle woorden te begrijpen. Ik begrijp een woord, een woord, een woord, maar ik vraag me af: wat is het thema, dat weet ik niet. Ook als ik moe ben, begrijp ik niets. Maar als ik nu naar de tv kijk, denk ik dat ik meer begrijp. Ik vind het ook grappig om huiswerk te maken, ik houd daarvan. Maar vocabulaire is heel moeilijk, ik weet niet hoe ik dat moet leren. Ik probeer het, ik schrijf de woorden op, maar het voelt alsof ik een basisschoolleerling ben. Ik leer wat woorden, misschien voor de toets, en daarna vergeet ik ze weer. En nu ga ik naar niveau 3. De docente heeft gezegd dat het goed is. Ik was heel blij. Maar ik denk dat mijn medestudenten meer begrijpen en meer woorden kunnen spreken.”

Het is voor haar ook nog niet zo gemakkelijk om buiten de cursus te oefenen met het Nederlands. “Ik heb een Nederlandse vriendin, maar wij praten altijd Engels. Wij kunnen geen Nederlands praten met onze vrienden. Met de collega's is het makkelijk, omdat het een kleine conversatie is alleen voor de koffiepauze. Maar een echte conversatie met vrienden, nee, dat lukt niet. Als zij in het Nederlands beginnen te praten, kunnen wij het misschien begrijpen, maar als ik iets wil zeggen... dat is dus een probleem, dat kan nog niet. Misschien over zes maanden. Nu proberen we een half uur of een uur per dag tv te kijken in het Nederlands. Ik heb ook een kinderboek gekocht en ik wilde elke avond erin gaan lezen, maar de laatste twee weken heb ik het veel te druk. Ik probeer een e-mail van het secretariaat of van mijn collega's in het Nederlands te beantwoorden, maar op mijn werk converseer ik niet echt in het Nederlands. Met mijn supervisor spreek ik nooit Nederlands, we zeggen alleen “tot later”, over het echte werk spreken we in het Engels.”

Oxana spreekt Nederlands met haar vriend, maar ook met andere mensen. “Ik heb een vriendin uit Peru. Natuurlijk begrijp ik de Spaanse en de Engelse taal niet, maar wij praten Nederlands met elkaar. We begrijpen elkaar niet zo goed, maar oké. Ik vroeg mijn vriend: Kun je me de Margriet cadeau geven? Hij heeft het een jaar lang voor mij als cadeau gekocht. En natuurlijk lees ik gewoon kranten, bijvoorbeeld van Drenthe. En Jip en Janneke heb ik gelezen. Nu wil ik oude boeken proberen te lezen. Dat vind ik beter, omdat ik soms alleen thuis ben. Dan wil ik iets doen.” Schrijven doet ze in principe niet. “Als ik op de cursus ben, kan ik natuurlijk schrijven. Maar ik zei tegen mijn vriend: kun jij mij dicteren, dan moet ik schrijven.”

Alle begin is moeilijk

Het valt dus nog niet mee om Nederlands te leren spreken. Ahmad: “Nederlands is een moeilijke taal. Maar ik woon hier nu vijf maanden, en ik kan al Nederlands spreken. Ik ken mensen die hier al meer dan tien jaar wonen en zij kunnen nog niet heel goed Nederlands spreken! Het is een moeilijke taal, maar het gaat goed met mij.”

Maria José vindt de grammatica niet moeilijk, maar woorden leren wel. Hoe is dat als ze het met andere talen vergelijkt? “Ik herinner me dat ik op de basisschool Engelse woorden leerde, dat was ook heel moeilijk. Misschien is het hetzelfde probleem. In het Italiaans was het gemakkelijker, want de woorden lijken meer op het Spaans. Ik ben goed in wetenschap, in het begrijpen van dingen, maar niet in leren. Ik denk dat het hetzelfde is met grammatica, dat moet je begrijpen en het is makkelijk.” Maria José vindt het nu makkelijker om Nederlands te leren, dan toen ze net in Nederland was en een cursus op niveau 1 deed. “Nu is het beter, ik begin meer dingen te begrijpen, en omdat ik meer begrijp denk ik: o, ik ben blij, ik wil meer leren. Ik ben gemotiveerd. Ik denk dat ik minder begrijp op een dag waarop ik niet blij ben en moe. Gisteren hadden we een toets. Die ging niet goed, het was moeilijk. Ik wilde tegen mijn man zeggen: misschien wil ik geen Nederlands leren. Maar misschien is dat normaal. Het plan voor de toekomst is om drie jaar in Groningen te wonen en daarna terug te gaan naar Mexico. Dan vragen mensen: waarom leer je Nederlands, als je niet in Nederland wilt blijven wonen? Maar ik denk dat het goed is dat ik Nederlands leer als ik hier twee jaar woon. Dan kan ik dan meer vrienden krijgen en de Nederlandse cultuur beter begrijpen. De taal is heel belangrijk.”

Oxana vindt het soms moeilijk om Nederlands te leren. “Het is moeilijk met Nederlandse mensen. Misschien denken Nederlandse mensen anders dan ik voel, omdat ik moeite heb met de Nederlandse taal. Als mijn man en ik op bezoek gaan, zwijg ik altijd. Ik denk: och, mensen begrijpen mij niet, wat moet ik vragen, wat moet ik doen? Soms ben ik bang. Dan vragen mensen aan mijn man: Waarom praat zij niet met ons? Dan zeg ik: Ja, waarom? Dat is moeilijk, praten. Ik voel mij niet lekker in mijn ziel, als ik met mensen praat en zij begrijpen mij niet. De eerste tijd heb ik veel gehuild. Ik begreep het niet, ik kon het niet en op internet kun je niet precies de goede vertaling van woorden vinden. De vertaling van Engelse woorden kun je goed vinden, en dan worden er veel betekenissen gegeven, maar voor het Nederlands niet.”

Problemen en oplossingen

Ahmad heeft wel eens problemen als hij Nederlands moet spreken. Soms begrijpt iemand hem niet of begrijpt hij iemand niet. Hoe lost hij zo'n probleem op? “Eerst probeer ik het in het Nederlands op te lossen, maar als dat niet mogelijk is, ga ik over op het Engels. In het Engels kan ik het heel goed uitleggen.” En als hij iemand anders niet begrijpt? “Dan zeg ik: meneer of mevrouw, kun je het alstublieft herhalen, of kun je alstublieft een beetje langzamer spreken?”

Ook Maria José vindt het weleens lastig om het juiste Nederlandse woord te vinden. “Dan zeg ik het woord in het Engels.” En als ze iemand anders niet begrijpt? “Ik wil dat die persoon het herhaalt in het Nederlands. Soms weet ik dat die persoon in het Engels verder wil gaan, en dan zeg ik expres niet dat ik het niet begrijp. Soms hoop ik dat ik het idee begrijp en is het niet nodig om alle details te begrijpen. Maar dan denk ik later: o, misschien was dat toch belangrijk.”

Oxana: “Als ik met mijn man praat, kan ik gewoon zeggen: Kijk eens naar mij, dan doe ik iets met m'n handen, pantomime. Of ik kan gewoon in een woordenboek kijken. Ook als ik lees.” Hoe lost ze problemen met het verstaan op? “Ik probeer het uit te leggen. Tegen mijn man kan ik zeggen: Kun je me helpen met de uitspraak, om het uit te leggen?”

Effecten op andere talen: Frans met een Nederlands woordenboek

Gebruiken ze hun andere talen weleens in Nederland? Ahmad spreekt thuis Dari met zijn vrouw. Maar verder? “Nee. Nou ja, sommige talen gebruik ik om Nederlands te leren. Mijn vrouw vergelijkt Nederlandse woorden wel eens met het Engels voor mij. Maar niet zoveel. En nu kan ik geen Frans meer spreken. Toen ik begon met het Nederlands, werd mijn Frans elke dag slechter.” Lachend: “Als ik Frans wil spreken, heb ik een Nederlands woordenboek nodig!” Ook heeft Ahmad het gevoel dat zijn Engels achteruit is gegaan. “Ik moet me concentreren, ik kan het niet meer spreken als zes maanden geleden.”

Maria José: “Ik ga elke dag naar de universiteit, en alleen tijdens de lunch van een half uur en de koffiepauze hoor ik Nederlands. Laatst zei ik tegen mijn collega's: ik wil Nederlands praten. Maar dat gebeurt niet. Soms probeer ik het, maar daarna spreken we weer Engels. Maar misschien moet ik geen Nederlands spreken, maar het alleen luisteren. Als ik begin te praten, ga ik te snel om Nederlands te praten. En daarna beginnen we in het Engels. Maar ik hoop dat ze misschien in twee, drie maanden begrijpen dat ik Nederlands wil kennen. Soms probeer ik Nederlands te praten met mijn man, wanneer we koken, maar dat is niet echt Nederlands. Het is meer Spaans met '-tje', zoals 'casa'tje, puerta'tje. Verder spreken we Spaans.” Italiaans spreekt ze niet meer. “Soms zeg ik: we moeten naar Italië gaan, niet naar

Nederland. Ik houd meer van Italiaans. Misschien ook omdat het gemakkelijk is, maar vele jaren geleden hield ik echt van Italiaans. Misschien kan ik later films kijken in het Italiaans, of boekjes lezen. Ik vind het jammer dat ik geen meer Italiaans spreek.”

Oxana spreekt nog Russisch in Nederland. “Nederland heeft veel Russische mensen. En natuurlijk praat ik via de telefoon en Skype met familie Russisch, en ik heb Russische televisie. Ik kijk vaak naar het nieuws. Op mijn verjaardag komen Russische en Nederlandse mensen en dan probeer ik natuurlijk Nederlands te praten. Het is niet prettig als wij in het Russisch beginnen te praten waar andere mensen bij zitten.” Oxana's Russisch wordt wel slechter. “Soms, als ik met mijn moeder en vader praat, zeg ik: o, mam, hoe is dat woord ook alweer, ik ben het vergeten. Mama zegt dan: ja, jij woont in Nederland. Ik denk en hoop dat ik de grammatica van de Russische taal goed ken. Als je gaat solliciteren bijvoorbeeld, kijkt de baas van een bedrijf naar je grammatica, hoe je de Russische taal uitspreekt.”

Wat de drie geïnterviewde cursisten gemeen hebben, is dat ze het leuk vinden om nieuwe talen te leren. Ahmad: “Ik houd van taal leren, het is mijn hobby. En ik kan snel een taal leren. In vijf maanden heb ik een cursus gevolgd, en ik spreek nu met jou. Ik heb discipline.”

Jennie Doornbos

Maria José: “Ik weet niet precies waarom, maar ik houd ervan om andere talen te kennen. Ik weet dat ik niet goed ben, maar ik houd van dingen in een andere taal. Misschien gebruik ik later nooit Nederlands, maar ik houd ervan om eraan te denken of misschien later met mijn man te praten, in Mexico als secret language. Dat vind ik mooi. Frans is makkelijk. Daarom wil ik later misschien ook Frans studeren. Voor Chinees of Japans of Arabisch moet je eerst nieuwe woorden leren, dat is te moeilijk en bovendien kost het veel tijd. En ik heb het niet nodig. Ik wil een nieuwe taal leren die gemakkelijk is, zoals Frans of Italiaans.” Lachend: “Nederlands is de moeilijkste taal die ik wil leren!

Oxana: “Vroeger dacht ik dat het fantastisch zou zijn als je twee of drie talen zou kennen naast je eigen taal. Ik wilde ik iets met taal worden, journalist of correspondent... Dat vind ik leuk. Ik vond het moeilijk om te kiezen, maar ik wilde naar een universiteit voor talen. Ik heb het niet gedaan omdat mijn tante zei: Jij moet economie studeren, dat is nu een nodig beroep. Dus ik ging economie studeren en al het werk dat ik heb gedaan heeft met economie en logistiek te maken.

Wat nu belangrijk voor mij is, is dat ik de Nederlandse taal goed wil leren. Misschien lukt me dat in de toekomst. Als ik tegen mijn vriend zeg: O, mensen kunnen mij niet begrijpen, en ik begrijp dit niet en dat niet... Dan zegt hij: Rustig, jij bent heel snel. Dit is een korte tijd voor jou en je spreekt de Nederlandse taal goed. Wij zijn ergens op bezoek geweest waar veel Spaanstaligen waren. Ik vroeg een vrouw: Hoeveel jaar ben je hier in Nederland? Ze zei: Tien jaar. Tien jaar? Zij sprak de Nederlandse taal even goed als ik. Ik zei: Dat geloof ik niet! Ik praat Nederlands met mijn man. Engels is beter, maar ik moet de Nederlandse taal leren.”

Zo leren ze het nooit: besluit

“Toen we niveau 1 deden [Maria José en haar man –red.], probeerden we soms in de supermarkt Nederlands te spreken, maar dat werkte nooit, dus toen stopten we maar. Nu probeer ik dat altijd, maar iedereen antwoordt in het Engels. Maar ik antwoord in het Nederlands”, aldus Maria José. In *Taalpeil*, de krant die uitgegeven wordt door de Nederlandse Taalunie, stond hierover ook een artikel (Taalpeil, 2011, p.3). De Nederlandse Taalunie vroeg 1000 sprekers van het Nederlands in welke taal ze antwoorden als iemand hen in gebroken Nederlands iets vraagt. Bijna 7 van de tien Nederlanders en Vlamingen schakelen dan onmiddellijk over op het Engels. Maar zo leren ze het nooit!

Uit de verhalen van Ahmad, Maria José en Oxana is mij duidelijk geworden hoeveel tijd en energie deze immigranten besteden aan het onder de knie krijgen van het Nederlands. Voor deze gedrevenheid kunnen we alleen maar diep respect hebben. Daarom mijn oproep: antwoord mensen in het Nederlands die jou iets vragen in het Nederlands. Op die manier zullen ze echt ervaring opdoen met Nederlands leren. Ik hoop dat dit artikel waar nodig verbetering kan brengen in het begrip van Nederlanders voor hun meertalige medemens. Een beetje geduld, begrip en de mogelijkheid om te oefenen, dat is toch niet te veel gevraagd?

Bronnen:

- Ludo Permentier, *Wie helpt de Amerikaan die Nederlands wil spreken?*, Taalpeil, 2001.

14. Engels leren in verschillende culturen

Door Lisa Hooijschuur

In de huidige internationale samenleving komen mensen steeds meer met vreemde talen in aanraking. Het leren van een tweede taal wordt daardoor steeds vanzelfsprekender. In veel landen hebben lessen in een of meer vreemde talen een verplichte plaats in het onderwijsprogramma gekregen. Zeker een wereldtaal als het Engels wordt veelvuldig aangeboden, ook in het basisonderwijs. Kinderen komen daarom steeds vroeger in contact met een vreemde taal. Het leren van een tweede taal is een unieke ervaring voor elk individu en er zijn veel factoren die bijdragen aan de beleving van dit leerproces. Wat zijn deze factoren? Heeft de omgeving een grote invloed of zijn het persoonlijke aspecten die uiteindelijk de ervaring bepalen? Aan de hand van interviews met drie personen uit verschillende culturen wordt gekeken welke factoren de beleving van de taalverwerving beïnvloeden en of de verschillende culturen hier invloed op hebben.

Drie studenten, drie culturen

De drie personen die geïnterviewd zijn, Arelis, Nienke en Kinga, hebben drie verschillende moedertalen en zijn opgegroeid in drie landen met zeer verschillende culturen. Alle drie de geïnterviewden wonen en studeren op dit moment in Groningen en hebben door hun studie veel te maken met het Engels. Arelis en Nienke studeren Engels en Kinga studeert Business and Economics, een volledig Engelstalige studie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Arelis Dania (22 jaar oud) is geboren en getogen op Aruba, een eiland dat ondanks het feit dat het een onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden is een eigen cultuur, taal en samenleving heeft. De moedertaal van Arelis is Papiaments, een creooltaal met invloeden van het Portugees, Spaans, Nederlands, Engels en Afrikaanse talen. Omdat Aruba een onderdeel is van het Koninkrijk der Nederlanden heeft het land ook het Nederlands als officiële taal. Daarom

heeft Arelis vanaf jonge leeftijd op school Nederlands geleerd. Zelf ziet ze het Engels echter als haar tweede taal, omdat ze daar via televisie al veel eerder mee in aanraking kwam en ze het Engels beter beheerst dan het Nederlands. Op Aruba wordt er veel Engels gesproken. Dit komt omdat de toeristenindustrie vooral op toeristen uit Amerika gericht is. Om een bijbaantje bij een hotel te kunnen krijgen moest ze Engels spreken.

Nienke Hoeksema (20 jaar oud) is opgegroeid in Nederland en leeft hier nog steeds. Nienke ziet het Engels als haar tweede taal, naast haar moedertaal, het Nederlands. Ook Nienke geeft aan dat dit komt omdat ze al vanaf jonge leeftijd in contact kwam met de Engelse taal via televisie. Verder heeft ze vanaf de laatste jaren van de basisschool en tijdens haar middelbare schoolperiode Engels op school gehad.

De derde participant is de Poolse Kinga Hojna (21 jaar oud) die het Pools als moedertaal heeft. In Polen is sinds kort een opmars van het Engels als tweede taal, vooral onder de jongeren. Door het opkomende toerisme en de gerichtheid op het Westen heeft het Engels een sterke impuls gekregen. Kinga is opgegroeid in de stad Krakau, waar veel toeristen komen. Ook wordt het Engels sinds een tijdje op scholen gegeven, waardoor Kinga al vanaf de basisschool in aanraking is gekomen met de taal. Naast de Engelse les op school hebben haar ouders ervoor gekozen Kinga op privéles Engels te zetten. Ze zegt dat dit in Polen nodig is om vloeiend Engels te leren spreken, omdat het niveau van Engels op school daar niet hoog genoeg voor is. In de Poolse samenleving is er verder vrijwel geen Engels. Nagenoeg alle programma's op televisie zijn in het Pools en mensen op straat spreken vrijwel geen Engels, o.a. omdat ze bang zijn fouten te maken.

Ondanks de duidelijke verschillen in achtergronden gaven alle drie de participanten aan dat zij op dit moment een positieve mening over het Engels te hebben. Dit blijkt uit ook het feit dat twee van de drie de taal zijn gaan studeren. Wel is de ervaring met het leren van de taal voor ieder persoon verschillend geweest.

Invloed van de omgeving

Uit veel onderzoeken is gebleken dat de omgeving een grote invloed heeft op hoe je het leren van een nieuwe taal ervaart. Die omgeving kan onderverdeeld worden in: de thuissituatie, de schoolsituatie, vrienden en de algemene attitude in het land van herkomst op de taal die je leert, in dit geval het Engels. Hoe speelde de omgeving een rol voor Arelis, Nienke en Kinga?

De thuissituatie

Ouders en andere familieleden kunnen een belangrijke rol spelen bij het leren van een nieuwe taal. Alle drie de geïnterviewden gaven aan dat hun ouders het leren van de Engelse taal als positief zagen en hun gestimuleerd hebben. Wel was de mate waarin de ouders invloed uitoefenden verschillend per persoon. In het geval van Kinga speelden de ouders een grote rol door ervoor te kiezen om haar al vanaf een jonge leeftijd naar Engelse privéles te sturen. Ze maakten deze keuze om Kinga mogelijkheden te bieden voor de toekomst, zoals bijvoorbeeld studeren in het buitenland. Verder speelde de thuissituatie voor Kinga ook een rol door de mogelijkheid die ze had om met haar familie op vakantie te gaan naar het buitenland. Hierdoor werd ze zich al snel bewust van de voordelen die de beheersing van het Engels heeft. Voor Arelis kwam de stimulatie vanuit de familiesituatie uit een andere hoek. Vanaf een jonge leeftijd stond bij haar thuis de televisie aan waarop Amerikaanse televisieseries te zien waren zonder ondertiteling in het Papiaments of Nederlands. Verder gaf ze aan dat het als vanzelfsprekend werd gezien door haar ouders, en op Aruba in het algemeen, dat je de Engelse taal leert. Voor Nienke gold ook dat haar eerste contact met de Engelse taal in de thuissituatie via de televisie was. Ook zij keek veel naar programma's op tv die niet ondertiteld werden. Haar ouders hadden, ondanks hun wens dat de volgende generatie beter in Engels zou zijn, niet zo'n grote invloed. Nienke verlangde ernaar om net zo goed Engels te kunnen praten als haar oudere broer en zus, dat heeft in haar beleving een grotere rol gespeeld.

De schoolsituatie

Ten tweede bespreken we de invloed van de schoolsituatie. Voor Kinga en Arelis had deze omgeving een positieve invloed op de ontwikkeling van hun mening over de taal. Arelis gaf aan dat er een specifiek moment in haar leerproces was dat haar mening veranderde. Tijdens een literatuurles over Shakespeares Macbeth in het laatste jaar lukte het de docent om alle studenten enthousiast te maken, waardoor de reputatie van het vak Engels groeide. Sindsdien is Engelse literatuur favoriet bij Arelis, ook in haar studie. Voor Kinga was het niet een specifiek moment, maar eerder de wisseling tussen docenten. In het begin kreeg ze privéles van een strenge docent die het leren van Engels niet leuk maakte. Toen de les overgenomen werd door een jongere lerares veranderde de ervaring. De nieuwe docent lukte het om het leren leuk te maken en door middel van films en muziek de nadruk te leggen op wat je met de taal kunt. Bovendien heeft ze voornamelijk les gehad van “native speakers” van het Engels (mensen met Engels als moedertaal) die haar wisten te stimuleren zo vloeiend mogelijk te spreken. Nienke aan de andere kant gaf aan dat ze vooral in het begin van haar leerproces niks begreep van de taal en de uitleg van de docenten. In hun artikel uit 2010 geven Cochran, McCallum & Bell aan dat negatieve “self-efficacy” (dat wil zeggen: als je het gevoel hebt dat je het niet goed kunt) een negatieve invloed heeft op je motivatie en attitude. Dat was in die eerste tijd op school ook het geval voor Nienke. Later begon ze wel beter te worden in de taal en het steeds leuker te vinden. “Toch heeft school geen invloed gehad op mijn keuze om uiteindelijk Engels te gaan studeren. Ik zie mijn liefde voor de taal en het studeren als twee losstaande dingen.” zegt Nienke daarover.

Nienke: “School heeft geen invloed gehad op mijn keuze om Engels te gaan studeren. Ik zie mijn liefde voor de taal en het studeren als twee losstaande dingen.”

De vrienden

Verder kunnen vrienden ook een invloed hebben op het individuele proces. Vooral in de puberteit kan sociale druk groot zijn. Toch is Nienke de enige die aangeeft hier last van gehad te hebben. Tijdens haar middelbare schoolperiode had ze, zoals ze het zelf noemt, “snobby friends”. Deze omgeving zorgde ervoor dat ze geen Engels durfde te spreken, omdat ze dacht dat ze de taal niet zo goed beheerste als haar vrienden. Toch heeft het haar uiteindelijke keuze om Engels te gaan studeren niet beïnvloed. Maar vrienden kunnen je ervaring met het leren van een taal ook positief beïnvloeden, zoals bij Kinga. De privéles die zij al vanaf jonge leeftijd kreeg, had ze namelijk samen met haar beste vriendin. Engels leren werd een leuke activiteit die ze samen met haar vriendin kon delen. Als enige gaf Arelis aan dat haar vrienden en vriendinnen geen merkbare invloed hadden gehad op haar leerervaring.

Algemene attitude land van herkomst

Ten slotte maakt het ook uit hoe er in het land waar je opgroeit gekeken wordt naar de taal die je aan het leren bent. Arelis gaf aan bij haar verhuizing van Aruba naar Nederland daarin een duidelijk verschil te hebben opgemerkt. Op Aruba heerst een zeer positieve opvatting over de Amerikaanse taal en cultuur, waardoor Arelis een zekere voorliefde voor deze cultuur heeft opgebouwd. In Nederland is dit beeld echter heel anders. Over het algemeen wordt er

positiever tegen het Brits-Engels aangekeken dan het Amerikaans-Engels, wat in het begin wel even wennen was. Ondanks dit verschil in attitude geeft Arelis aan dat haar mening over de taal niet veranderd is. Ook Nienke heeft deze voorkeur in Nederland en vooral in de studie Engels opgemerkt. Om deze reden had ze in het begin ook een Brits accent dat pas na een bezoek van een half jaar aan Amerika is veranderd. Ondanks dit verschil heeft het Engels in Nederland en op Aruba een positieve status. Dat maakte het voor Arelis en Nienke gemakkelijk om Engels te leren. Ook in Polen is de attitude jegens het Engels de laatste jaren positief, al is het minder aanwezig in de samenleving. Zoals al eerder werd genoemd wordt de Engelse taal geassocieerd met mogelijkheden en is een goede beheersing nodig om met de miljoenen toeristen die ieder jaar naar Polen komen om te kunnen gaan.

Individuele factoren

Natuurlijk hangt het leren van een taal ook af van individuele factoren; persoonlijke ervaringen en drijfveren die alleen voor jou van toepassing zijn. Voor Kinga stelde het Engels haar bijvoorbeeld in staat om de liedjes op de radio te begrijpen en Engelse boeken te kunnen lezen. Met andere woorden, het vergrootte haar mogelijkheden. Dit heeft voor Kinga ook een grote rol gespeeld bij haar keuze om naast de middelbare school ook naar een “language school” te gaan, waar ze tweemaal per week Engels les had. Het was tijdens deze periode dat ze zelf de mogelijkheden van het Engels begon te zien en steeds meer plezier in de lessen begon te krijgen. Bovendien gaf Kinga aan al vanaf jonge leeftijd het Engels een leuke taal te hebben

Kinga: “Ik rende rond op de kleuterschool en riep veelvuldig “dog”, met de gedachte dat ik perfect Engels kon spreken.”

gevonden. Haar eerste herinnering aan de taal is dan ook dat ze op de kleuterschool rondrende en veelvoudig “dog” riep, met de gedachte dat ze perfect Engels kon spreken.

Ook voor Arelis is het Engels de taal van de mogelijkheden. Ze droomt al vanaf jonge leeftijd om later in Amerika te kunnen gaan wonen. Deze droom stimuleerde Arelis om de taal goed en vloeiend te leren spreken. Een andere factor die voor haar een rol speelde was de vergelijking met het Nederlands. Op school leerde Arelis beide talen, maar het was al snel duidelijk dat de Nederlandse taal niks voor haar was. Door haar afkeer voor het Nederlands werd haar affectie voor het Engels vergroot. Ook noemt Arelis haar idool Dolly Parton (Amerikaanse countryzangeres) als een belangrijke stimulans om Amerikaans-Engels te leren.

Ook Nienke heeft ervaring met de invloed van een rolmodel. Ze was vroeger fan van *Gilmore Girls* (Amerikaanse televisieserie) en keek op naar de hoofdrolspelers, vooral Rory Gilmore. Ze herinnert zich nog hoe ze verlangde om net zo te zijn als Rory. Daarbij hoorde ook de Engelse taal en het snel en vloeiend kunnen spreken ervan. Een andere meer algemene persoonlijke factor die voor Nienke een rol speelt, is haar eigenschap dat ze goed wil zijn in de dingen die ze doet. In het interview gaf ze dan ook aan dat dit een zeer belangrijke factor is geweest in het kiezen van de studie Engels.

Beslissende factor

Uit de interviews blijkt dat hoe je het ervaart om een vreemde taal te leren van meerdere factoren afhangt. Een belangrijke vraag is dan welke factor – omgevingsfactor of individuele

factor – de meeste invloed heeft gehad. Ondanks de vele overeenkomsten tussen de drie geïnterviewden werd deze vraag door ieder anders beantwoord. Voor Arelis is het allerbelangrijkste het vooruitzicht om in Amerika te gaan wonen waarvoor het beheersen van de Engelse taal noodzaak is. Kinga noemde haar ervaring tijdens privéles als de aanzet voor haar positieve leerervaring. Het was namelijk tijdens deze les dat ze achter de pluspunten van het beheersen van het Engels kwam, namelijk het kunnen communiceren met mensen uit andere landen. De belangrijkste factor die Nienke aangaf was haar rolmodel. Dit motiveerde haar dezelfde taal te leren.

Hieruit valt op te maken dat eigenlijk maar een van de drie geïnterviewden – Kinga – een onderdeel van de omgeving als beslissende factor aangeeft, terwijl de andere twee eerder persoonlijke redenen hadden. Wel is het belangrijk om niet te vergeten dat vrijwel geen enkele factor helemaal op zichzelf staat en ze elkaar beïnvloeden. Zo heeft de attitude van de omgeving van Arelis er waarschijnlijk voor gezorgd dat ze een positief beeld heeft gekregen van Amerika, waardoor haar droom om in Amerika te gaan wonen kon ontstaan. Ook kon Nienke alleen maar fan worden van de Amerikaanse Gilmore Girls en dit associëren met Engels spreken dankzij de aanwezigheid van niet-nagesynchroniseerde Amerikaanse televisieseries op de Nederlandse tv.

Het is dus moeilijk aan te geven of de omgeving een grotere invloed heeft dan andere factoren of andersom. Wel blijkt uit deze interviews dat de uiteindelijke beslissing om een taal echt te leren voor iedereen anders is. Het is goed om ons te realiseren dat kleine aanleidingen grote gevolgen kunnen hebben. En als zo'n gevolg een goede beheersing van een wereldtaal als het Engels is, dan gaat er een wereld van mogelijkheden open!

*Als je een wereldtaal als
het Engels goed
beheerst, dan gaat er
een wereld van
mogelijkheden open*

Referenties

- Cochran, J. L., McCallum, R. S. & Bell, S. M. (2010). Three A's: How do attributions, attitudes, and aptitude contribute to foreign language learning? *Foreign Language Annals*, 43(4), 566-582.
- Lynch, A., Klee, C.A. & Tedick, D. J. (2001). Social Factors and Language Proficiency in Postsecondary Spanish Immersion: Issues and Implications. *Hispania* 84 (3). 510-524.
- Nortier, J. (2009) *Nederland Meertalenland; feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Aksant.

15. Docenten over... *het leren van de taal binnen en buiten de cursus*

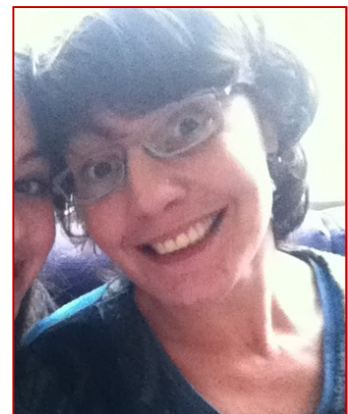
Het Talencentrum stelt dat docenten slechts ongeveer 30% van de tijd aan het woord zijn. De rest van de tijd zijn cursisten in gesprek. Dit vraagt om actieve werkvormen. Wat voor werkvormen gebruikt u?

Lisette Klingers (NT2): "De meest voorkomende werkvorm is dat ik ze in duo's aan het werk zet. Ik volg tamelijk netjes het boek. In het boek staan allerlei opdrachten. Er zijn veel opdrachten waarin ze elkaar bevragen. Ik laat ze elkaar ook onregelmatige werkwoorden overhoren. Hier is een spel voor. Ik wil ook gaan proberen ze elkaar hun schrijfp opdrachten te laten nakijken voor ze het inleveren bij mij. Ik ben gespitst op dat ze elkaar helpen en corrigeren. Komt er een vraag vanuit de groep van iemand, dan gooi ik die weer de groep in."

Hoe zorg u dat elke cursist meedoet in de les?

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Door bij actieve werkvormen rond te lopen en actief mee te doen. Als ik bijvoorbeeld merk dat een bepaalde cursist niet zo veel aan het woord is, ga ik hem/haar vragen stellen en hier ook weer de rest van de groep bij betrekken. Vervolgens loop ik weer weg."

Lisette Klingers (NT2): "Ik zorg ervoor dat iedereen actief meedoet door ze te bevragen en mensen bij de naam noemen. De groepen zijn op zich niet zo groot, nu twaalf studenten, dus dat is goed te doen. Daarnaast zitten we in een U-vorm en niet in rijen. Zo kijk je elkaar allemaal aan. Ik zit er zelf ook bij aan de voorkant, zo sta ik

Miryam Wijnhoven

in de groep."

Patricia Top (Portugees): "Ze zijn gelukkig allemaal wel aanwezig. Als je geen Japans wil leren, kom je niet. Zorgen dat iedereen meedoet in de les is daarom niet moeilijk. Ik probeer wel iedereen gelijke beurten te geven."

Hoe belangrijk is het om verschillende werkvormen af te wisselen?

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Heel belangrijk. Anders wordt het voor de cursisten saai, maar ook voor mij als docent."

Patricia Top (Portugees): "Afwisselen maakt dat ze gestimuleerd blijven. Dat is altijd goed. Ik vind het ook altijd leuk om nieuwe dingen in de les te brengen, om ze te prikkelen. Als er bijvoorbeeld een thema over koken gaat dan geef ik als opdracht dat iedereen een recept moet meenemen en vertalen. Door werkvormen af te wisselen, zie je dat cursisten steeds meer nieuwsgierig worden naar de taal."

Een taal leren stopt niet met de cursus. Hoeveel werk is het om een taal te leren?

Ryoko Nakazawa (Japans): "Veel werk, heel veel werk. Japans in Nederland leren, dat is heel erg moeilijk. Het is een heel andere taal."

Patricia Top (Portugees): "Hoeveel tijd het kost om de taal te leren is afhankelijk van de persoon. De ene heeft er meer moeite mee dan de andere. Als ik over het algemeen kijk dan zou je na ongeveer één jaar/anderhalf jaar wel ongeveer comfortabel moeten zijn met de taal."

Dan kun je je wel goed redden. Maar dan moet je in die tijd wel heel veel tijd besteden aan de taal. Er elke dag mee bezig zijn. Het is dus wel heel veel werk."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Het leren van een taal is veel werk. Ik vertel mijn cursisten ook altijd dat de cursus vooral bedoelt is als aanleiding/handreiking om de taalvaardigheid te verbeteren. Een groot deel van het proces vindt elders plaats. Voor de NT2 cursus gaat dit wat meer vanzelf dan bij de Engelse cursus, omdat de NT2-cursisten in het dagelijkse leven meer met moedertaal sprekers in aanraking komen."

Realiseren cursisten zich hoeveel werk het is om een taal te leren?

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Een aantal cursisten realiseert zich dit heel goed en volgt mijn advies ook op. De taalvaardigheid van deze cursisten gaat ook vrij snel vooruit. Een groot aantal is het hier helemaal mee eens, maar heeft eenvoudigweg de tijd of energie niet hier ook hoorbaarheid aan te geven. Soms is men ook niet gemotiveerd genoeg of vindt men dat de taal al goed genoeg beheerd wordt."

Ryoko Nakazawa (Japans): "Ze weten dat Japans heel anders is. Maar of ze beseffen dat het zo veel tijd kost? Na de cursist realiseren ze zich dat wel, maar voor de cursus: mwah. Ze zijn gewend aan het leren van talen en Japans is toch wat heel anders. Dit zal misschien tegen vallen na een ervaring met het leren van Engels of Duits."

Wat raadt u cursisten aan om tijdens en/of na de cursus nog meer te doen om de taal te beheersen?

Ryoko Nakazawa (Japans): "Het aparte van de cursisten Japanse taal is: ze weten van Japanse muziek/de Japanse subcultuur meer dan ik. Het contact met dat soort dingen hebben ze al. Ze weten heel goed waar ze dat kunnen vinden."

Patricia Top (Portugees): "Elke cursist heeft een specifieke voorkeur. Ik kijk naar wat ik kan bieden aan verschillende cursisten. De ene gaat meer voor film, de ander meer voor een boek. Ik geef iets wat bij de cursist past. Daarom neem elke les wat anders mee: boeken, tijdschriften, cd's, films. De cursist vraagt dan vaak om meer als het iets is wat degene interesseert."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Mijn cursisten Engels raad ik aan om vooral veel Engelstalige tv/film te kijken, kranten en boeken te lezen, een vocabulaire notitieboek aan te leggen, etc etera. En ook om hier niet mee op te houden zodra de cursus afgelopen is."

16. Übung macht den Meister

Je talen beter spreken op de werkvloer

Door Marijke Laan

Tijdens het werk kan het voorkomen dat je in een vreemde taal moet spreken. Dat hoeft geen probleem te zijn, maar wat als je bij een bepaald onderdeel van de taal vastloopt? Als je stamelt: "Let's make.. eh.. a agreement.. no.. let's make us a deal, a settlement.. eh.. a rangement!?" Dan kun je kiezen voor een cursus op maat bij het Talencentrum. Deze cursus is afgestemd op een specifieke doelgroep. De cursisten van deze cursus hadden al een bepaald taalniveau, maar dit niveau is niet hoog genoeg voor de professionele context waarin zij het willen gebruiken. Twee cursisten die een cursus op maat hebben gevolgd zijn Aat van den Berg en Astrid Starckenburg. In een interview vertelden ze mij over het verschil tussen het basis taalniveau en het taalniveau wat wordt gevraagd op hun werk. Waar schiet de basiskennis tekort?

Keuze voor de cursus

Aat van den Berg (50 jaar) is stafmedewerker beleid bij het Universitair Medisch Centrum Groningen en volgde voor zijn werk een maatwerk cursus Duits. Ongeveer tien keer per jaar gebruikt hij het Duits bij overleg met instellingen in Duitsland. Daar onderhandelt en spreekt hij met ziekenhuizen en ministeries over primaire samenwerking tussen Nederlandse en Duitse instellingen. Voor zijn werk moet hij in het Duits presenteren, onderhandelen en overtuigen. Dingen waarbij je de taal van de ander goed moet spreken. Hier liep hij tegen de muur. Aat: "Ik heb op de middelbare school Duits gehad en heb voor de rest 'vakantie-Duits' gesproken. Ik merkte tijdens mijn werk dat ik woorden wel in mijn hoofd had zitten, maar dat ik ze lastig uit mijn keel kreeg. Een soort psychologische barrière om te spreken. Dat beperkte mij." Dit was de reden dat hij voor de cursus koos. Aat: "Op de havo heb ik geleerd: 'Übung macht den Meister' (oefening baart kunst, red.). Hiervoor heb ik de cursus gedaan. Elke week een uur praten en discussiëren met de lerares over thema's binnen mijn vakgebied."

Astrid Starckenburg (36 jaar) is coördinator aan de University Student Desk bij de Rijksuniversiteit Groningen. Ook zij volgde een talencursus omwille van haar werk. Ze spreekt elke dag meerdere talen voor haar werk: Duits, Frans, Engels en Nederlands. Meestal gaat het om het Engels en Nederlands. Tijdens het werk kwamen zij en haar collega's erachter dat de communicatie in het Engels soms stroef liep, omdat ze bepaalde vaktermen en grammaticaonderdelen in het Engels niet goed beheersten. Hiervoor ging iedereen die werkt met internationale studenten op Engelse cursus.

Astrid: "Je past geleerde dingen ook meteen toe, iets wat tijdens Engels op het VWO niet zo was."

Inspraak in de cursus

Het Talencentrum geeft zowel standaardcursussen als op-maat-cursussen. Astrid en Aat kozen voor het laatste. Voordat zij deelnamen aan de cursus, hadden ze de basis van de taal al geleerd op de middelbare school. Ondervonden zij een verschil in het leren van de taal op de middelbare school en in de cursus?

Aat vond het leren van een taal bij de cursus op maat een heel andere ervaring dan op de middelbare school: "Ik had veel inspraak. Het was maatwerk en wat we zouden behandelen was van te voren in overleg afgesproken. De op-maat-cursus was passend gemaakt op mijn situatie en dus veel meer gespitst op de vraagstelling. Hierdoor was het aanbod anders. Ik kon meebeslissen dat de focus op het spreken lag, dit was de reden waar ik de cursus voor volgde". Ook Astrid ondervond een verschil: "Ik heb eerst Engels geleerd op het VWO. Het Engels bij het Talencentrum was meer op het werk gericht. De hoofdfocus lag op communiceren: via de telefoon, e-mail en baliecontacten. Hoe je dit zo goed mogelijk doet in het Engels. Je paste geleerde dingen ook meteen toe, iets wat tijdens het Engels op het VWO niet zo was."

Maatwerk cursussen kunnen zowel één op één op als in groepen worden gegeven. De grootte van de groep lijkt niet van invloed te zijn op de cursus. Aat volgde de cursus individueel en alhoewel Astrid de cursus niet individueel volgde, zat zij wel met gelijkgestemden. Astrid deed cursus de in een groep met zes collega's. Ze geeft aan dat zij en haar collega's ook veel inspraak hadden op de inhoud van de cursus: "We konden aangeven wat we graag wilden leren en wat wilden oefenen". Beide cursisten zijn dus te spreken over de hoeveelheid inspraak die ze in hun cursus hadden.

Kulturelle Hürde

Een taal brengt een taalcultuur met zich mee. Zo staan Duitsers bekend om hun punctualiteit. De zogeheten 'Facten und Zahlen'. Aat heeft dit cultuurverschil in de praktijk ondervonden: "Wij zeggen vaak 'dat kost ongeveer vierhonderd euro'. In Duitsland is dit echt vloeken. Je noemt daar het precieze getal, bijvoorbeeld: '396 euro'".

Ook is het in Duitsland heel belangrijk om deskundigheid uit te stralen. Hierdoor is tutoyeren ondenkbaar, maar ook academische titels en de auto waarmee je naar de afspraak komt zijn veel belangrijker dan we in Nederland gewend zijn.

Bijna altijd is een taal gebouwd op een cultuur. Wel zien we hier in de praktijk een verschil tussen Duits en Engels. Duits wordt primair gesproken in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. Het is de grootste taal binnen Europa en heeft een sterk Europees en Duits karakter.

Een taal brengt een taalcultuur met zich mee. Zo staan Duitsers bekend om hun punctualiteit en is het belangrijk om deskundigheid uit te stralen

Engels wordt onder meer gesproken in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, maar wat het Engels bijzonder maakt, is dat het over de hele wereld ook fungeert als lingua franca. Waar Frans nog steeds veel wordt gebruikt in Afrika en Spaans erg groot is in Zuid-Amerika, wordt Engels over de hele wereld gesproken. Dit betekent dat Engels veelal wordt gebruikt in een internationale context. Het doel is dan communicatie met mensen vanuit de hele wereld. Dit betekent dat het contact met moedertaalsprekers van het Engels gering is voor Engels cursisten. Dit in tegenstelling tot de cursisten Duits. In het Engels nemen beide sprekers hun eigen niet-Engelse taal en cultuur met zich mee.

Astrid: "We hebben bijna nooit te maken met Engelse studenten. De meesten komen uit de hele wereld. Dan is de voertaal Engels. Beide spreek je dan in een andere taal." In tegenstelling tot Astrid, had Aat het Duits wel nodig voor contact met moedertaalsprekers: "Er wordt gewaarschuwd voor een 'kulturelle Hürde' (culturele horde, red.). De lerares heeft

me bijvoorbeeld gewezen op de *Facten und Zahlen*. Ook legde zij uit dat tutoyeren in Duitsland niet op prijs wordt gesteld."

Wanneer je in professioneel contact geen rekening houdt met de cultuur van de ander, kan dit de zakelijke relatie beschadigen. Dit is een van de belangrijkste redenen om je taal en culturele kennis goed op orde te hebben. Hoe beter de algehele kennis van het Duits, hoe beter je het doet in Duitsland.

Toch is ook in de Engelse cursus aandacht besteed aan omgangsvormen. "Bijvoorbeeld hoe we de telefoon kunnen opnemen, hoe je zo netjes mogelijk een vervelende boodschap brengt, hoe je minder direct iets brengt dan je zou doen in het Nederlands en wat je zegt als je iemand even laat wachten," aldus Astrid. Een belangrijk verschil tussen het Engels en het Nederlands is volgens Astrid de directheid: "Ik denk dat iedereen moet opletten om niet te direct te vertalen van het Nederlands naar het Engels. Niet 'you have to do this'. In het Nederlands komt het niet zo brutaal over, maar in het Engels wel. Dat wist ik al wel een beetje, maar dat is wel iets wat we tijdens de cursus geleerd hebben."

Beide cursussen richtten zich op het professionele en zakelijke gebruik van taal. Hierdoor kwam de kunstzinnige kant van cultuur (muziek, gedichten, film, etcetera) niet naar voren. Aat: "Ik had daar niet zoveel behoefte aan."

Communicatie door cultuur

In beide cursussen kwam de taalcultuur in meerdere of mindere mate naar voren. Maar maakt het kennen van de taalcultuur de communicatie ook makkelijker? De cursisten geven aan van wel, alhoewel Aat het niet altijd gebruikt: "Het is handig dat je er rekening mee houdt, dat je het weet. Maar dan heb je nog altijd de kans om daar iets mee te doen of niet. Ze zijn daar wat formeler en stugger dan wij in Nederland. Ik doe daar soms bewust niks mee. Ik maak dan de vergelijking met Rudi Carell. Hij had voor Duitsers iets schattigs en vertederends. Ze namen het hem niet kwalijk als hij fouten maakte. Ik blijf het ook op mijn eigen manier doen. Zo kan je het een beetje luchtig houden. Voor mij is dat soms wel makkelijk."

Jargon

Bij een werkgerichte talencursus kunnen vaktermen natuurlijk niet ontbreken. Hoe is er in de cursussen gewerkt met jargon?

Astrid: "Er is gewerkt aan Engelse woordenschat op het gehele vakgebied van de University Student Desk. Denk hierbij aan inschrijving, collegegeld en de rechtspositie van studenten. Dit was erg nuttig."

Ook in de Duitse cursus kwam jargon naar voren. "In de cursus liepen we aan tegen verschillen tussen landen in gezondheidszorg. De lerares gebruikt die termen ook niet dagelijks, dus als ze het niet wist dan zocht ze het even op. Dat koppelden we dan de week erna weer terug. Een voorbeeld is het verschil in opbouw van landsbestuur in Duitsland. Ze kennen daar geen bestemmingsplannen zoals in Nederland. Daarnaast ging het om medische termen als 'spoedeisende hulp', 'bacteriën' en 'beestjes'. Beestjes is een andere term voor MRSA (Meticilline-resistente *Staphylococcus aureus*, een bacterie die bestand is tegen verschillende soorten antibiotica en daarom erg gevaarlijk is in een gebouw vol mensen met een verlaagd immuunsysteem, red.), maar hoe zeg je dat in het Duits? Dit soort dingen kwamen naar voren in de cursus," aldus Aat.

Conclusie

Beide cursisten zijn te spreken over de cursus op maat. Ze vinden dat communiceren in de andere taal nu minder moeite kost. "Het is wat makkelijker om nu in het Duits met Duitse relaties te praten. Communiceren via brief of e-mail ging voor de cursus ook wel goed, maar praten en bellen gaat nu een stuk makkelijker," aldus Aat. Astrid bevestigt dit: "De communicatie in het Engels gaat makkelijker door de verbreding van de woordenschat, met name op het gebied van vaktaal."

Het is duidelijk dat bepaalde aspecten van cultuur en jargon essentieel zijn voor een goede professionele communicatie in de taal. Gezien dit niet aan bod komt tijdens het Duits en Engels op de middelbare school, biedt een cursus op maat hierbij een uitkomst. Zodat je na de cursus niet langer stamelt op je werk, maar volmondig zegt: "Let's make a deal!".

17. Verliefd op een taal: het Portugees

Door Maroussia Osmalskij

Ioannis Ikonou, een Griek van 44 jaar oud en Europees ambtenaar in Brussel spreekt 42 talen. Dat lijkt onmogelijk, maar het is toch waar. Het is niet noodzakelijk om jong te zijn om een vreemde taal te leren. Aarzel niet meer en ga de uitdaging om een vreemde taal te verwerven aan!

Meertaligheid is een heel boeiend onderwerp dat veel vragen opwekt. Eén van de terugkerende vragen is: Hoe kunnen mensen het beste een vreemde taal leren beheersen? De meeste mensen zullen zeggen, dat men zo jong mogelijk moet beginnen met een vreemde taal leren. Dat is toch niet een *sine qua non* voorwaarde. Met veel werk, motivatie, aandacht en tijd is het mogelijk om een goed niveau in een taal te bereiken, ook als volwassene.

Eva, Annelies en Asmaa² zijn drie jonge vrouwen met verschillende moedertalen die hebben besloten om Portugees te leren. Dankzij hun getuigenissen kunnen wij proberen te begrijpen hoe het aanleren van een vreemde taal in zijn werk gaat. Wij zullen ook zien of de kennis van andere talen een rol speelt bij het leren van het Portugees. Ook de moeilijkheden die tijdens het leren van deze taal worden ondervonden komen aan bod in de interviews.

Naam: Eva

Leeftijd: 27

Nationaliteit: Duitse

Thustalen: Duits en Russisch

Opleiding: Eva is afgestudeerd in Engels, politieke wetenschap en pedagogie in Duitsland en in taalkunde in Amsterdam. Nu werkt ze aan haar proefschrift taalwetenschappen bij de Rijksuniversiteit Groningen..

Is Portugees de eerste vreemde taal die je leert?

Eva: Absoluut niet! In feite is het mijn vijfde taal. Ik ben in Duitsland opgegroeid, mijn eerste taal is dus het Duits. Maar mijn moeder is Wit-Russische en ik heb dus altijd Russen in mijn omgeving gehad. Ik heb echter nooit Russisch van haar geleerd, dat heb ik altijd jammer gevonden. Op school werd ik verplicht om Engels als vreemde taal te leren. Ik had geen moeilijkheden met het leren van het Engels en ik had veel gelegenheid om de taal te oefenen. Ik heb één jaar in Canada gestudeerd en aan het eind had ik zelfs een klein Canadees accent waarop ik zeer trots was. Vandaag is het Engels de taal die ik het meest gebruik, en omdat de taal als een *lingua franca* fungeert, heb ik een zeer goed niveau kunnen bereiken. (C2). Wat het Russisch betreft, ik heb gekozen om deze taal als tweede vreemde taal op school te leren. Ik had zin om met mijn familie te communiceren, maar na vier leerjaren had ik nog maar niveau A2/B1 bereikt (volgens de Common European Framework of Reference). Tijdens de zomer van 2010, was ik vier weken in Sint Petersburg waar ik intensief met Russisch ben bezig geweest. Dat heeft me veel geholpen. Ik ben ook naar Wit-Rusland gegaan, waar ik besepte dat ik in staat

Deze namen zijn pseudoniemen

was om een normaal gesprek te voeren. Drie jaar geleden ben ik naar Nederland verhuisd en heb ik de taal geleerd. Terwijl het Nederlands veel op het Duits lijkt en het dus niet moeilijk voor me is, ben ik toch niet zeer gemotiveerd om deze taal te leren. Het is van alle talen die ik ken, de taal waarvan ik het minst houd.

Waar komt je zin om Portugees te leren vandaan?

Eva: Ik heb een groep vrienden in Gent die ik dankzij een zeer goede vriend, afkomstig uit Porto, heb ontmoet. Deze vrienden zijn Erasmusstudenten, afkomstig uit heel Europa. De gemeenschappelijke taal tussen ons is dus het Engels, maar veel van mijn vrienden hebben Portugese vrienden en kennen daarom Portugees. De eerste keer dat ik deze taal hoorde, was ik gelijk verkocht.. Ik had vooral zin om te begrijpen wat mijn vrienden elkaar vertelden en ik wilde met hen in hun taal communiceren. Het is zeer belangrijk voor mij om Portugees te leren, want ik beschouw deze vrienden als mijn tweede familie.

***Eva:** “Het is voor mij zeer belangrijk om Portugees te leren, want ik beschouw mijn Portugese vrienden als een tweede familie.”*

Wanneer ben je begonnen Portugees te leren en wat zijn de moeilijkheden die je hebt ondervonden?

Eva: Ik ben in september 2011 met de Portugese lessen bij het Talencentrum begonnen. Ik ben nu dus ongeveer vijf maanden met de taal bezig. Wat ik heel moeilijk vind, is de uitspraak. De klanken zijn nieuw voor mij, het is heel verschillend van het Duits, het Engels, het Nederlands en het Russisch. Het is de eerste Romaanse taal die ik leer en ik vind het helemaal niet gemakkelijk. Ik heb behoefte om meer naar de taal te luisteren en ik moet vooral meer spreken om mij de verschillende klanken eigen te kunnen maken. Ik heb dus verschillende educatieve programma's voor mijn computer gedownload om te kunnen oefenen. Ik ben ook begonnen om naar de fado, de typische liederen van Portugal, te luisteren. Dat is een speelse manier om te leren.

Wat doe je om je Portugees te verbeteren?

***Eva:** “Geheel in het taalbad ondergedompeld zijn is echt een voordeel wanneer men een vreemde taal wil leren.”*

geleerd in praktijk te brengen.

Eva: Met Nieuwjaar ben ik naar Portugal gegaan om mijn vrienden die in Porto en Lissabon wonen te bezoeken. Ik heb geprobeerd zoveel mogelijk Portugees te praten en ik luisterde met veel aandacht naar de inwoners van de stad. Ik was zeer tevreden en vooral trots, want meestal begreep ik alles. Ik begreep zelfs de grapjes van mijn vrienden! Geheel in het taalbad ondergedompeld zijn is een echt voordeel wanneer men een vreemde taal wil leren. Je wordt verplicht om je op de taal te concentreren en om alles wat je hebt

Heb je voorkeur voor een variant van het Portugees?

Eva: Natuurlijk! Ik kies het Portugees van Portugal, dat vind ik mooier dan het Portugees van Brazilië. Ik hou vooral van de klank “sh” die in de spreektaal van Portugal dominant is.

Hoe ga je verder met de taal?

Eva: Ik zal doorgaan met het leren van het Portugees bij het Talencentrum. In nauwelijks enkele maanden heb ik heel veel vooruitgang geboekt. Ik hoop dat ik vaker naar Portugal zal kunnen reizen en daar zelfs enkele maanden kan blijven wonen. De cursus bij het Talencentrum leert mij niet alleen de taalkundige aspecten van de taal, maar ook over de geschiedenis van Portugal. De taal heeft me dit land laten ontdekken en ik zal alles doen om het Portugees zo goed mogelijk te leren beheersen.

Naam: Annelies

Leeftijd: 23

Nationaliteit: Dominicaanse

Thuistalen: Spaans en Nederlands

Opleiding: Biologie aan de Rijksuniversiteit Groningen

Ken je andere talen dan Nederlands en Portugees?

Annelies: Ja, natuurlijk. Het Nederlands is niet mijn moedertaal. Ik ben in de Dominicaanse Republiek geboren (ik ben vier jaren geleden verhuisd), mijn moedertaal is dus het Spaans maar mijn moeder is afkomstig uit Nederland en ik heb ook een opvoeding in het Nederlands gehad. De eerste taal die ik op school heb geleerd is het Engels. Daarnaast heb ik ook het Duits geleerd, het was gemakkelijk voor mij omdat ik het Nederlands al kende. Ik ken ook enkele begrippen van het Japans maar mijn niveau is helemaal niet goed, ik kan het niet echt spreken! Het Portugees is dus de vijfde taal die ik serieus leer.

Waarom heb je besloten om Portugees te leren?

Annelies: Enkele jaren geleden kreeg ik belangstelling voor het Portugees want ik vond het een leuke en alleraardigste taal. Toen, rond mei 2010, heb ik een lied van Tom Jobim gehoord. Ik was zo gefascineerd dat ik heb besloten dat het tijd was om deze taal te leren.

Wanneer begon je met de lessen in het Talencentrum en heb je al moeilijkheden ondervonden?

Annelies: In mei was het te laat om het Portugees te leren bij het Talencentrum, ik heb dus tot september gewacht om mij in te schrijven. Ik leer deze taal sinds vier maanden en het is echt leuk omdat de lerares fantastisch is! Ik assimileer snel het Portugees want ik ken het Spaans en deze twee talen zijn gelijksoortig. Maar ik heb toch moeilijkheden met de uitspraak, vooral met de nasale klanken. Wanneer ik in het Portugees spreek, besef ik dat ik een Spaans accent heb en dat frustreert mij! Ik heb geen probleem om het Portugees te lezen en te begrijpen maar het schrijven is een beetje ingewikkelder. Ik twijfel over de spelling van de woorden. Het Portugees lijkt sterk op het Spaans en soms verwissel ik de twee talen. Dat is de keerzijde van de medaille!

Eenzijds helpt het Spaans voor het begrip en de grammatica van het Portugees maar anderzijds is het een probleem voor de spelling van de woorden.

Wat doe je om je kennis te verbeteren?

Annelies: Ik heb vooral moeilijkheden met de uitspraak van de taal, ik kijk dus Braziliaanse films op mijn computer. Vaak kies ik een passage van de film waar ik zonder ophouden naar kijk en ik luister aandachtig en na een min of meer lange tijd kan ik elk woord van deze passage goed herhalen. Ik hou ook van de Fado, dat zijn heel mooie liederen en dat helpt voor de uitspraak! Ik weet dat mijn manier van spreken niet helemaal perfect is maar het is al beter dan eerder.

Wat is je eigen mening over deze taal?

Annelies: Ik vind dat het Portugees dat in Brazilië gesproken wordt, meer gemakkelijker is om te begrijpen dan het Portugees van Portugal. Ik denk dat het is omdat de lerares in het Talencentrum een Braziliaanse vrouw is. Ik heb de gewoonte om in het Braziliaans te luisteren, dus is het normaal dat ik de Braziliaanse sonoriteiten verkies.

Naam: Asmaa

Leeftijd: 21

Nationaliteit: Marokkaanse

Thuis talen: Frans en Marokkaans Arabisch

Opleiding: studeert het Engels en het Nederlands aan de Rijksuniversiteit Groningen

Is het leren van Portugees je eerste ervaring met een vreemde taal?

Asmaa: Nee! Ik ben geboren in Marokko en ik heb een tweetalige opvoeding gekregen: in het Marokkaans en in het Frans. Ik woon al zeventien jaren in Nederland, ik heb dus het Nederlands in de kleuterschool geleerd, het is een beetje als mijn derde moedertaal maar thuis spreek ik altijd ofwel in het Marokkaans ofwel in het Frans. Later heb ik ook Engels geleerd, zoals bijna iedereen, vermoed ik!

Waarom heb je Portugees gekozen?

Asmaa: Enkele jaren geleden is een deel van mijn familie naar Portugal verhuisd. Ik ga vaak op vakantie in dit land om hen te bezoeken. Geleidelijk ben ik verliefd op Portugal geworden. Dit land is cultureel en historisch rijk en de mensen zijn hartelijk, ik voel me daar echt thuis! Het enig probleem was het probleem van de taal. Ik wilde autonoom zijn en overal wandelen zonder dat de taal een probleem was.

***Asmaa:** "Ik wilde autonoom zijn en overal wandelen zonder dat de taal een probleem was."*

Wanneer ben je met deze taal begonnen en heb je moeilijkheden ondervonden?

Asmaa: Zoals de twee andere cursisten ben ik ook met de lessen in september 2011 begonnen. Wij zijn een kleine groep van elf personen, dat is ideaal om goed te kunnen werken. Ik heb enkele Arabische en Franse klanken in het Portugees gevonden maar de uitspraak van deze taal is echt moeilijk, ik moet absoluut meer hardop lezen om dat te verbeteren. De grammatica is ook niet gemakkelijk, ik denk dat ik meer oefeningen moet maken. Zelfs als er enkele

gelijkenissen in de klanken met het Frans en het Arabisch bestaan, vind ik dat deze drie talen verschillend zijn. Voor mij is het een voordeel: ik was bang om alles te mengen! Gelukkig is het niet het geval!

Heb je enkele trucjes om de taal te verbeteren?

Asmaa: *“Ik heb ook Portugese films ontdekt, het is een wereld die ik helemaal niet kende.”*

Asmaa: Ja, ik denk dat iedereen enkele trucjes heeft! Ik heb de kans dat een deel van mijn familie in Portugal woont, ik kan dus vaak daar naartoe gaan en de taal zo vaak als mogelijk spreken, dat is een echt voordeel. Ik lees ook veel boeken in het Portugees om mijn woordenschat uit te breiden. Als ik een woord niet begrijp, neem ik mijn woordenboek en schrijf de vertaling op een blad papier. Ik heb ook Portugese films ontdekt, het is een wereld die ik helemaal niet kende. Op het moment kijk ik nog naar de films met de Nederlandse ondertitels. En dan, is er natuurlijk de fado die voor mij zeer neerslachtige maar ook zeer mooie liederen zijn. Ik heb enkele cd's in Nederland gevonden waar ik zonder ophouden naar luister.

Geef ons je mening over het Portugees

Asmaa: Ik vind dat er verschillen tussen het Braziliaans en het Portugees bestaan. Het Braziliaans is meer vloeiend en zangerig terwijl het Portugees meer gutturaal en sissend is. Er is ook een verschil op het gebied van de woordenschat, het is een beetje zoals het verschil tussen het Nederlands en het Vlaams. Ik verkies het Portugees van Portugal boven het Portugees van Brazilië en wat mij betreft, is dat het echte Portugees! Wanneer ik naar Portugal ga, merken de inwoners op dat mijn lerares uit Brazilië komt. Dat is frustrerend omdat mijn Portugees vreemd klinkt. Ik moet dus nog aan mijn accent werken en nog meer tijd in Portugal doorbrengen!

Deze drie cursisten zijn het levende voorbeeld dat het mogelijk is om een vreemde taal op latere leeftijd te leren. Ze staan niet meer in de gevoelige periode maar wel in de kritische periode. De gevoelige periode geeft aan dat tot een bepaalde leeftijd het goed is om mogelijk twee of meer talen behalve de moedertaal te leren dankzij de flexibiliteit van de hersenen en het spraakorgaan. De kritieke periode zou tot ongeveer de puberteit lopen. Uit een onderzoek blijkt ook dat jongeren die na deze kritieke periode een taal beginnen te leren, die taal op niveau van een native speaker kunnen bereiken. Dit gaat vanzelfsprekend niet vanzelf. Het leren van een taal vraagt heel veel werk en motivatie maar ook aandacht en tijd. Hier heeft elke jonge vrouw een verschillende motivatie die hen aanzet om het Portugees goed te studeren. Het is dus een heel belangrijk element. Als de motivatie afwezig is, is het niet mogelijk om een taal goed te beheersen.

Onze drie cursisten hebben verschillende nationaliteiten en leeftijden. Het blijkt dat de leeftijd geen rol op de verwerving van een taal speelt. De drie jonge vrouwen wonen in Nederland maar met hun nationaliteit en dus ook de kennis van een andere taal hebben ze soms voordelen. Het Spaans bijvoorbeeld maakt sommige aspecten gemakkelijker voor het aanleren van het Portugees. Maar zelfs met de kennis van een Romaanse taal blijkt het dat de uitspraak heel moeilijk is. Het is een gemeenschappelijke moeilijkheid. Een vreemde taal brengt vreemde klanken mee en er is veel tijd noodzakelijk om de uitspraak te kunnen beheersen maar dat moet u niet ontmoedigen.

Een taal leren op latere leeftijd is misschien moeilijk, maar het kan wel. De meeste mensen denken dat kinderen beter een taal kunnen leren dan volwassenen. Dat is helemaal niet zo. Wat wel waar is, is dat kinderen die vroeg beginnen een taal te leren een betere uitspraak hebben. Het voordeel voor kinderen die een nieuwe taal leren is dat ze minder last hebben van schaamtegevoelens dan volwassenen. Een ander voordeel is dat hoe eerder men een taal begint te leren hoe meer tijd er is om een hoger niveau te bereiken. Om het niveau van een *native speaker* te bereiken is het niet noodzakelijk om op een jonge leeftijd een taal te beginnen leren, maar het helpt wel. Een vreemde taal leren kan altijd nuttig zijn in de toekomst, dus laat u niet hinderen. Overigens, zegt men niet: “wie wil, die kan”?!

18. Docenten over... taalcultuur en taalcontact

Veel cursisten geven aan dat het in Nederland moeilijk is om de taal in de praktijk te gebruiken. Veel Nederlanders hebben weinig geduld of schakelen snel over op Engels. Is het in het land van uw taal ook lastig voor mensen die de taal aan het leren zijn om deze in praktijk te brengen?

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2) & Lisette Klingers (NT2): "Ja, dit zeggen ze allemaal."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Voor het Engels geldt: minder lastig dan hier in Nederland. In Engelstalige landen spreken ze vaak niet of nauwelijks vreemde talen dus de enige manier om met non-native speakers te communiceren, is via hun eigen taal. En dan is geduld een voorwaarde."

Patricia Top (Portugees): "De ervaring die ze in Brazilië hebben, is dat de Brazilianen alles doen om met je te praten: handen, voeten, objecten pakken. Ze willen communiceren en maken dat je je thuis voelt. Alle communicatie gaat via lichaamstaal en het Portugees. Het is voor het Portugees dus niet moeilijk om de taal in de praktijk te gebruiken."

Welke tips geeft u uw cursisten om ze te helpen de taal toch in de praktijk te kunnen brengen?

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Roep maar: 'ik spreek geen Engels, zou je Nederlands met mij willen spreken?' Maar het is altijd lastig, want wij zijn docenten en die weten dat het goed is voor hun taal; maar de meeste mensen denken niet uit dat perspectief en zullen denken: er moet gecommuniceerd worden, snel over ermee; Dus Engels is makkelijker voor hen. Wanneer ze een Nederlandse partner hebben, helpt het enorm om een half uur per dag in het Nederlands te praten. Het is goed als de partner dan kritisch is. Contact met moedertaalsprekers is heel goed voor de taalontwikkeling."

Hoe belangrijk vindt u de plaats van cultuur in de cursussen?

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Heel, heel erg belangrijk. Met name vanaf niveau 2 kom ik daar altijd al wel op. Je kunt zo gemakkelijk compleet niet begrijpen wat de mensen om je heen bedoelen als je niet ook leert op welke manier bepaalde dingen gezegd worden. Met name emotionele dingen en dingen die te maken hebben met beleefdheid. Bijvoorbeeld: een Nederlandse (Groningse) man zegt tegen een buitenlandse vrouw: 'lukt t?' Man denkt: probleem met de fiets, zal ik haar even helpen. Maar kun je dit uit de woorden opmaken? Dat hoort de buitenlander, die verwacht een hele zin met een precieze betekenis. Hier heb je dus de cultuur voor nodig."

Miryam Wijnhoven (Engels en NT2): "Tijdens mijn lessen Engels vind ik het leuk en nuttig om mijn cursisten iets over de achtergrond van de taal te leren, aangezien taal en cultuur onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Noodzakelijk vind ik het echter niet (meer), aangezien Engels als wereldtaal tegenwoordig verder af staat van de Britse (Amerikaanse) cultuur dan vroeger het geval was. Veel van mijn cursisten willen hun Engels verbeteren omdat ze in een internationaal milieu verkeren en dat milieu staat in zekere zin los van de Engelse (Amerikaanse) cultuur. Tijdens mijn lessen NT2, kan de taal echter niet los gezien worden van Nederlandse cultuur. Mijn cursisten Nederlands leren de taal om in de Nederlandse

samenleving te kunnen functioneren en daarbij is kennis van de Nederlandse cultuur essentieel."

Patricia Top (Portugees): "Ik vind wel dat ze moeten weten waar ze naartoe gaan. Ik bereid ze erop voor hoe de cultuur daar in elkaar zit, wat ze kunnen verwachten. Het begrijpen van de cultuur helpt ook om de taal beter te voelen. Een voorbeeld van een cultuurverschil: Als we in Nederland een afspraak maken om tien uur, dan zijn we er ook om 10 uur. In Brazilië is dat anders. Dan is om tien uur afspreken hetzelfde als in Nederland ergens tussen tien en elf uur. Daarnaast zijn ze in Brazilië erg van de grappen."

Hoe werkt u bijvoorbeeld met poëzie, muziek, films, tv-programma's, recepten, omgangsvormen (beleefdheid), et cetera?

Lisette Klingers (NT2): "Soms laat ik een Nederlands liet horen. Aan poëzie zijn we vorige keer helaas niet toe gekomen, omdat dit het laatste hoofdstuk van het boek was. Dit vond ik wel jammer. Af en toe praat ik met ze over films. Verder stimuleer ik ze om naar de 'Sing Along avonden' te komen. Eigenlijk probeer ik alles wel te hangen aan het leren van de taal."

Volgens mij vinden ze het erg leuk om op die manier over de Nederlandse cultuur te horen.

Ronald Ohlsen (Nederlands en NT2): "Recepten gebruik ik bij de uitleg van de gebiedende wijs. Ze moeten dan zelf een recept van een gerecht uit eigen land in het Nederlands uitschrijven. Dit vinden ze erg leuk. "Alle aspecten komen sowieso naar voren in de cursusboeken: liedjes en gedichtjes en dergelijke. Naar mate mensen verder komen, kun je er veel meer mee doen. Na niveau 3/4 geef ik ook een cursus Nederlandse literatuur voor niet-Nederlanders. Dit is een vaardigheidsschool. Ze steken hier enorm veel van op."

Colofon

Titel:	Wie geen vreemde talen kent weet niets van zijn eigen taal (citaat van J.W. von Goethe)
Ondertitel:	Taalcursisten en –docenten aan het woord
Jaar:	Juni 2013
Een uitgave van:	Wetenschapswinkel Taal, Cultuur & Communicatie, Rijksuniversiteit Groningen
Auteurs:	Marijke Laan, Charlotte Lindenbergh, Jeanine Drijfhout, Stéphane Baumans, Janke Bouwman, Carien Westenbroek, Eva-Maria Schnelten, Jennie Doornbos, Lisa Hooijschuur, Maroussia Osmalskij
Redactie:	Marijke Laan, Saskia Visser en Karen de Bot
Met speciale dank aan:	Alle geïnterviewde docenten van het Talencentrum en alle geïnterviewde taalcursisten
Onder begeleiding van:	Nanna Haug Hilton en Hilde Hacquebord
Contact:	Wetenschapswinkel Taal, Cultuur & Communicatie Postbus 716 9700 AS Groningen Tel: 050 363 5271 tawi@rug.nl www.rug.nl/wewi twitter: @ScienceShopsRUG
ISBN-nummer:	978-90-367-6347-9
Verkoopprijs:	€15,00

Sommige geïnterviewden wilden uit privacyoverwegingen liever niet met hun (achter)naam in dit boekje. In deze gevallen zijn namen weggelaten of pseudoniemen gekozen.

De personen op de foto's met ondertitels zijn de schrijvers en geïnterviewde cursisten en docenten. De personen op de foto's zonder ondertitels zijn niet de geïnterviewde personen.